STORTINGET

Stortingstidende
Referat fra møter i Stortinget

Nr. 64 · 5. april
Sesjonen 2021–2022

Fra 1. oktober 2019 har Stortinget innført ny voteringsordning med faste voteringstidspunkter.
Derfor vil saksreferat og tilhørende votering i perioder være i ulike hefter. Dette er markert i referatet.

Møte tirsdag den 5. april 2022 kl. 10

President: Masud Gharahkhani

Dagsorden (nr. 64):

1. Stortingets vedtak til lov om endringer i arbeidsmiljøloven (søksmålsrett for fagforeninger om ulovlig innleie)
(Lovvedtak 57 (2021–2022), jf. Innst. 196 L (2021–2022) og Prop. 54 L (2021–2022))
2. Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Meddelelse fra stortingsrepresentant Tobias Drevland Lund i Stortingets møte 18. mars 2022 om at han trekker tilbake forslag fra Seher Aydar, Bjørnar Moxnes og seg selv om å hjelpe ukrainere på flukt fra krig ved å tilby kollektiv beskyttelse til ukrainske flyktninger, jf. Dokument 8:121 S (2021–2022)
(Innst. 220 S (2021–2022))
3. Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Mål med mening – Norges handlingsplan for å nå bærekraftsmålene innen 2030
(Innst. 218 S (2021–2022), jf. Meld. St. 40 (2020–2021))
4. Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Endringer i rettshjelploven og husleieloven (Husleietvistutvalgets geografiske virkeområde, faglige uavhengighet, innhenting av taushetsbelagt informasjon fra Folkeregisteret mv.)
(Innst. 229 L (2021–2022), jf. Prop. 53 L (2021–2022))
5. Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Representantforslag frå stortingsrepresentantane Liv Kari Eskeland, Helge Orten, Olve Grotle og Aleksander Stokkebø om auka fokus på og nye løysingar for rassikring av infrastruktur
(Innst. 225 S (2021–2022), jf. Dokument 8:91 S (2021–2022))
6. Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Auka kostnadsramme for prosjektet rv. 13 Ryfast og utgreiing for status i tvistesak for prosjektet E39 Eiganestunnelen
(Innst. 222 S (2021–2022), jf. Prop. 59 S (2021–2022))
7. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Nytte, ressurs og alvorlighet - Prioritering i helse- og omsorgstjenesten
(Innst. 221 S (2021–2022), jf. Meld. St. 38 (2020–2021))
8. Interpellasjon fra representanten Marian Hussein til helse- og omsorgsministeren:
«Epidemiologiske studier i utlandet tyder på at CFS/ME rammer 0,2–0,4 prosent av befolkningen. Det utgjør 10 000–20 000 tilfeller i Norge. Disse pasientene får ingen, eller svært lite, god helsehjelp for plagene og sykdommen. Mange av dem blir mistrodd, og opplever at de har måttet ta imot behandling som kan ha forverret situasjonen deres. Mange av dem er helt eller delvis sengeliggende og har svært redusert livskvalitet. Lørdag 26. februar hadde Klassekampen en sak om ME som viser hvor vanskelig det er å leve med denne sykdommen. Det finnes få tilbud for ME-pasienter. Vi må utvikle bedre behandling og sikre at de som tilbyr denne, må følge opp pasientene og dokumentere effekten. De sykeste, som i stor grad er overlatt til seg selv eller familien, må også sikres tilpassede pleie- og omsorgstjenester.
Hva vil statsråden gjøre for at ME-syke kan få best mulig helsehjelp, og for å sikre tilpassede pleie- og omsorgstjenester for de sykeste?»
9. Redegjørelse av helse- og omsorgsministeren om strategi og beredskap for videre håndtering av covid-19-pandemien
10. Referat

Presidenten: Representantene Helge André *Njåstad* og Grunde *Almeland*, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

Den innkalte vararepresentanten for Hordaland, Benjamin *Jakobsen*, tar nå sete.

Statsråd Bjørn Arild Gram overbrakte 9 kgl. proposisjoner (se under Referat).

Presidenten: Representanten Tobias Drevland Lund vil framsette et representantforslag.

Tobias Drevland Lund (R) [10:02:52]: På vegne av stortingsrepresentantene Hege Bae Nyholt, Seher Aydar og meg selv vil jeg fremme forslag om å inkludere krisesentre i Husbankens tilskuddsordninger.

Presidenten: Representanten Seher Aydar vil framsette et representantforslag.

Seher Aydar (R) [10:03:17]: På vegne av representantene Marie Sneve Martinussen og meg selv vil jeg fremme forslag om gjennomgang og avvikling av innsatsstyrt finansiering i spesialisthelsetjenesten.

Presidenten: Representanten Mona Fagerås vil framsette to representantforslag.

Mona Fagerås (SV) [10:03:51]: Da vil jeg på vegne av stortingsrepresentantene Ingrid Fiskaa, Andreas Sjalg Unneland, Grete Wold, Freddy André Øvstegård og meg selv framsette et representantforslag om å evaluere jernbanereformen.

I tillegg vil jeg på vegne av representantene Ingrid Fiskaa, Andreas Sjalg Unneland, Grete Wold og meg selv

fremme et representantforslag om en punktlig og pålitelig jernbane.

Presidenten: Representanten Rasmus Hansson vil framsette to representantforslag.

Rasmus Hansson (MDG) [10:04:37]: På vegne av representantene Une Bastholm, Lan Marie Nguyen Berg og meg selv vil jeg framsette et forslag om å øke tempo og forpliktelser i norsk klimapolitikk.

Og på vegne av representantene Une Bastholm, Lan Marie Nguyen Berg og meg selv vil jeg framsette forslag om tiltak for å ta vare på matjorda.

Presidenten: Forslagene vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Før sakene på dagens kart tas opp til behandling, vil presidenten opplyse om at møtet i dag om nødvendig fortsetter utover kl. 16.

Sak nr. 1 [10:05:13]

Stortingets vedtak til lov om endringer i arbeidsmiljøloven (søksmålsrett for fagforeninger om ulovlig innleie) (Lovvedtak 57 (2021–2022), jf. Innst. 196 L (2021–2022) og Prop. 54 L (2021–2022))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.

Sak nr. 2 [10:05:26]

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Meddelelse fra stortingsrepresentant Tobias Drevland Lund i Stortingets møte 18. mars 2022 om at han trekker tilbake forslag fra Seher Aydar, Bjørnar Moxnes og seg selv om å hjelpe ukrainere på flukt fra krig ved å tilby kollektiv beskyttelse til ukrainske flyktninger, jf. Dokument 8:121 S (2021–2022) (Innst. 220 S (2021–2022))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.

Sak nr. 3 [10:05:45]

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Mål med mening – Norges handlingsplan for å nå bærekraftsmålene innen 2030 (Innst. 218 S (2021–2022), jf. Meld. St. 40 (2020–2021))

Presidenten: Etter ønske fra kommunal- og forvaltningskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

Siri Gåsemyr Staalesen (A) [10:06:35] (ordfører for saken): Først vil jeg takke komiteen for godt samarbeid. Det har blitt noen sider med merknader fra oss alle.

Målet med denne meldingen er å sette de globale bærekraftsmålene inn i en norsk kontekst og presentere mulige nasjonale målepunkter for måloppnåelse som norske virksomheter, organisasjoner og offentlige myndigheter kan bruke som verktøy i arbeidet med bærekraftsmålene.

Verden har endret seg dramatisk den siste måneden. Det er krig i Ukraina – en krig på vårt eget kontinent. Vi går inn i en mer usikker og uforutsigbar tid enn på lenge. Det kaster et nytt lys over den politikken vi gjennomfører her hjemme. Vi må ha et lengre perspektiv på det vi gjør framover. Derfor er bærekraftsmeldingen så viktig.

For å være helt konkret: Å nå disse målene handler om prioriteringer og politikkutvikling, og selvsagt er selve fasiten på om en regjering virkelig brenner for noe, de konkrete bevilgningene som prioriteres i statsbudsjettene.

I Hurdal ble vi enige om konkret politikk for å kvalifisere flere til arbeid og slik sørge for at flere kan forsørge seg selv og sin familie. Dette er særlig viktig skal vi utjevne levekårene i landet vårt. Gapet i levekår mellom fattige byområder og resten av landet øker, og barnefattigdommen øker. I noen byområder har vi fått en tredobling av familier med varig lav inntekt. Segregeringen øker i byene, særlig mellom dem som har mest og dem som har minst i lommeboka – og dette har skjedd på Høyres vakt.

Vi tok grep i arbeidet mot barnefattigdom allerede i budsjettet for 2022. Derfor senket vi maksprisen i barnehagen for første gang siden 2013. Derfor styrket vi kommunerammen slik at kommunene kan øke bemanningen og få økt kompetansen og kvaliteten i barnehagen.

Politikk virker, og jeg vil komme med et eksempel på at prioriteringer betyr noe. Stoltenberg-regjeringen startet i sin tid forsøk med gratis kjernetid i barnehager i utvalgte Oslo-bydeler fra 2006. Fire- og femåringer i utvalgte bydeler med høy andel minoriteter fikk tilbud om 20 timer gratis kjernetid i uken. Nå har forskere fulgt disse barna over tid og funnet flere positive resultater når elevene har tatt nasjonale prøver på 8. trinn. Disse elevene har oppnådd bedre mestring på den nasjonale leseprøven. Barn i familier med lav inntekt hvor mor ikke jobber, ser ut til å ha hatt størst utbytte av gratis kjernetid i både lese- og regneferdighetene på 8. trinn, og gutter har hatt aller størst utbytte når det gjelder lesing.

Politikk virker, se bare på hva vi har fått til i byrådet i Oslo. De siste årene har elevene i Oslo fått bedre avgangskarakterer både på ungdomsskolen og i videregående opplæring. Flere ungdommer søker seg til yrkesfag, og flere elever fullfører og består skoleløpet. Dette er resultater som taler for seg selv.

Listen er lang, og jeg kunne fortsatt å ramse opp gode grep fra vår regjering, f.eks. klimabudsjett som styringsverktøy. Alle sektorer skal nå få utslippsmål, og vi skal begynne med klimabudsjettering – et årlig forpliktende budsjett for utslipp av klimagasser som en del av det ordinære statsbudsjettet. Slik skal klima og natur legge føringer for den øvrige politikken. Da blir det alvor. Det grønne skiftet banker nå på døren, og da er gode styringsverktøy avgjørende skal vi nå målene.

Oslo kommune slapp ut over 20 pst. mindre klimagass i 2021 enn året før, og fram mot 2025 er byrådets mål at alle egne anleggsmaskiner skal være elektriske og dermed redusere både klimagassutslipp og støy, samtidig som vi bedrer lokal luftkvalitet. Som første kommune i Norge laget Oslo kommune et eget klimabudsjett for 2017, og det har vært et nybrottsarbeid. Om man skal nå klimamålene i Oslo, må det kuttes kraftig i utslippene, og budsjettet viser hvor mye som må kuttes hvert år. Det viser også hvordan kuttet skal gjøres gjennom å tallfeste effekten av de ulike klimatiltakene. For Oslo er klimabudsjettet som styringsverktøy avgjørende for å nå de målene byrådet har satt seg.

Det nytter å gå foran og bryte vei for ny politikk, men det krever mot og vilje til å gjøre de tøffe prioriteringene som skal til for å følge opp – ikke bare fagre ord i en stortingsmelding.

Mudassar Kapur (H) [10:11:34]: Jeg er glad for at vi i dag behandler en viktig melding som i sin tid ble jobbet fram av Solberg-regjeringen. Meldingen gjennomgår de 17 bærekraftsmålene og de 169 delmålene som ble vedtatt av FNs generalforsamling i 2015. Norge var pådriver for å få målene vedtatt og er forpliktet til å jobbe for at verden når målene innen 2030. For å nå bærekraftsmålene kreves det et bredt politisk engasjement, både nasjonalt og lokalt. Jeg vil si at norske kommuner spiller en helt avgjørende rolle i å nå disse målene.

FNs bærekraftsmål 11 er bærekraftige byer og lokalsamfunn. Det finnes egentlig ingen politiske felt som ikke angår en by eller et lokalsamfunn – like fullt er det et faktum at noen utfordringer er særlig sterke i de største byene. Byene har f.eks. større sosiale utfordringer, men de har også en større evne til å møte disse utfordringene. Da trenger de politikere som spiller på lag med dem. Også i opposisjon vil Høyre være en samarbeidspartner, en lyttende part og en pådriver for en politikk som utjevner sosiale forskjeller og gir innbyggerne muligheter til å leve et godt liv. Derfor er f.eks. en fortsatt forsterking og fornyelse av områdesatsingene viktig for oss.

Norge bidrar aktivt i FN-organisasjonene med mandat innen matsikkerhet, ernæring og langsiktig utvikling av landbruk og fiskeri. Verdens matvareprogram har gjort en betydelig jobb for å bekjempe sult globalt siden det ble grunnlagt i 1961. Sultbekjempelse har også bidratt til konfliktdemping i sårbare områder. Derfor er det svært uheldig at regjeringen gjennomfører betydelige kutt i bevilgningen til Verdens matvareprogram i statsbudsjettet og i enigheten med SV.

God matjord er viktig for å ha en god matforsyning. Jeg ønsker i den anledning å informere om at det ved en inkurie har blitt lagt til en merknad knyttet til dyrket jord og jordvern som inneholder feil. Merknaden skulle referere til at man i Hurdalsplattformen har gått vekk fra fastsatt årstall for jordvernmålet på maksimalt omdisponert dyrket jord per år; henvisningen til 2 000 dekar innen 2025 skulle ha vært 2 000 dekar uten fastsatt mål. Det var hovedpoenget.

Solberg-regjeringen prioriterte arbeidet knyttet til bærekraftsmålene gjennom at statsministeren ledet en innsatsgruppe for bærekraftsmålene. Vi i Høyre håper den nye regjeringen følger vårt eksempel og gir bærekraftsmålene en sentral rolle i sitt arbeid. Da vi hadde en interpellasjon om dette for ikke så lenge siden, glimret – om jeg ikke husker helt feil – alle statsråder unntatt statsråd Gram med sitt fravær, men han skal ha for sin heroiske innsats i salen den dagen. Det var mange innlegg fra opposisjonen, men også fra posisjonen.

For å nå alle målene kreves det samarbeid, og derfor inviteres hele det norske samfunnet til en felles innsats for å nå bærekraftsmålene. Jeg håper at vi til tross for våre politiske forskjeller kan finne gode løsninger for hvordan vi som et lite land kan bidra med vårt i det store arbeidet.

Verdenssamfunnet gikk sammen om å peke på noen mål om hvordan vi kan skape en bedre verden og et bedre liv for oss som bor her. Det er mål som ved første øyekast kan virke store og fjerne, noe stort og byråkratisk; enkelte kaller det gjerne for visjoner og festtaler fra store internasjonale fora som det ikke kommer noe konkret ut av. Men med krigen i Ukraina har verden fått enda en stor krise, og den har kommet enda nærmere. Samtidig står verden i flere andre kriser. Pandemien er ikke helt over, og mangel på mat, medisiner, utdanning og trygg oppvekst er fortsatt gjeldende mange steder i verden.

Den siste tiden har lært oss at det er viktig at det internasjonale samfunnet kommer sammen og står sammen om noen universelle mål og verdier. FNs bærekraftsmål er så store at det trengs en hel verden for å le-

vere dem. Men samtidig er de også så enkle at både du og jeg kan bidra med vårt hver dag.

Kathrine Kleveland (Sp) [10:16:35]: Bærekraftsmeldingen er vår norske plan for å nå verdens felles mål mot 2030. Norge var pådriver for å få målene vedtatt i 2015, og nå er det vårt ansvar å sette dem i sammenhenger vi allerede har, måle det vi gjør, og oppfylle målene. Sammen med de tre initiativene Parisavtalen for klima, Sendai-rammeverket for kriseforebygging og toppmøtet i Addis Abeba om utviklingsfinansiering er bærekraftsmålene felles føringer for samarbeid i verden.

Arbeidet med målene er krevende. De nasjonale målepunktene må være nøye utvalgt og treffsikre, og det samme må tiltakene være. Det handler om å gå fra oppramsing av gode hensikter til gjennomføring. Samtidig vet vi at uten mål har vi heller ikke retning. Vi må heller ikke miste optimisme og framtidstro i en verden der vi også i Europa nå har møtt krigens grusomheter igjen. For Senterpartiet dreier det seg om å oppnå mest mulig uten å legge beslag på for mange ressurser. Her er det naturlig å trekke fram regjeringsavtalens tillitsreform som pådriver for helhetstenkning. Tillitsreformen i offentlig sektor skal gi tillit, tid og makt tilbake til dem som utgjør førstelinjen og ryggraden i velferdsstaten. I Norge er høy tillit i befolkningen og en demokratisk oppbygging et godt utgangspunkt.

Rent vann og gode sanitærforhold er bærekraftsmål 6. På høringen var flere opptatt av vann. Tre av ti mennesker mangler rent vann i verden i dag, og vann er helt avgjørende for folkehelsen. Det norske ledningsnettet for vann er gammelt, og i gjennomsnitt lekker 30 pst. av det produserte og rensede vannet ut før det når oss innbyggere. At vi skal måle andel produsert drikkevann som går til spille og fornye ledningsnettet, er fornuftig. Vann er også avgjørende når det gjelder matproduksjon. Når vi vet at det trengs 3 000 liter vann for å produsere én kilo ris, er et viktig tiltak for verdens vanntilgang også å spise mer norsk mat. Vi kan bytte ut risen med norske poteter eller lokalt byggryn, og det vil bidra.

I dag har vi altfor lav selvforsyningsgrad i Norge. Mer nasjonal produksjon av mat vil føre til mindre frakt av mat på kryss og tvers i verden. Vi må spise mer av det vi kan produsere i eget land.

Bærekraftig matproduksjon handler også om å fordele maten som produseres, rettferdig, og dermed om bærekraftsmål 10, om å redusere ulikheter i og mellom land. Under koronaen er det for første gang på 20 år flere som sulter i verden. Og når Ukraina, verdens brødkurv, nå er okkupert og i krig, er et av verdens viktigste kornkammer for FNs matvareprogram i sultområder hardt rammet. Regjeringsavtalen gjør kamp mot sult og for matsikkerhet til et satsingsområde i utviklingspolitikken, med fokus på bærekraftig småskalaproduksjon og klimasmart landbruk.

Matproduksjon handler også om jordvern. Jordvern er en hjertesak for Senterpartiet, og jordvern er bærekraft i praksis. Matproduksjon, matforsyning og klimaendringer settes opp mot boligbygging, jernbane og vei. Nå er det på tide at matjorda igjen får den statusen den fortjener.

Når det gjelder jordvern, var det betryggende å høre representanten Kapur si at merknaden fra Høyre og Venstre var en misforståelse, for for oss var det vitterlig rart å høre at våre offensive mål om maks 2 000 dekar omdisponering ikke var bra nok. For oss alle dreier det seg selvsagt om å bygge ned minst mulig jord, ikke mest mulig jord. Det mener i hvert fall Senterpartiet. Jeg er glad vi har en ny regjering som har både offensive mål og en tydelig politikk for å lykkes med norsk landbrukspolitikk.

Denne meldingen bidrar med løsninger til å løfte blikket og samarbeide både internasjonalt og nasjonalt. Det er krevende at bærekraftsmålene favner så mye. For å lykkes må vi samarbeide på tvers av ulike sektorer og samfunnsoppgaver. Bærekraftsringen kan lett gjøres narr av, men sirkelen med de 17 bærekraftsmålene er et godt symbol. Så må vi sørge for at det blir praktisk politikk og ikke bare noe vi smykker oss med.

Helge André Njåstad (FrP) [10:21:44]: For Framstegspartiet er òg mange av dei 17 berekraftsmåla viktige. Me finn veldig mykje av vår politikk igjen i korleis me skal nå måla. Eg får sjølvsagt ikkje sjanse til å snakka om alle 17 berekraftsmåla på 5 minutt, men eg skal trekkja fram nokre som er spesielt viktige for Framstegspartiet, med tanke på både vår politikk og den tida me står i, med krig på vårt kontinent.

Når det gjeld det eine berekraftsmålet som òg føregåande talar var inne på, som gjeld mat, altså å fjerna svolt, har me eit stort ansvar som nasjon. Eg er ikkje einig i at me produserer for lite mat i Noreg. Viss me held fisken vekke, er det riktig, men fisk er jo òg mat, og Noreg har eit stort ansvar som sjømatproduserande land. Me har naturgjevne forhold som gjer at vår kyst er godt eigna til oppdrett. Det betyr at me kan produsera masse laks, masse mat til verdas befolkning, og det er eit stort ansvar me har. Difor er det viktig at denne sal og norsk forvalting legg til rette for ei berekraftig, god forvalting av havbruksnæringa og sørgjer for at me kan bruka våre naturgjevne forhold til å produsera sunn og god mat til verdas befolkning.

Me har i det siste sett kor viktig norsk teknologi og norsk kunstgjødsel er for å fjerna svolt, for å produsera mat. Me ser kor utfordrande det er når gassprisane stig

og det blir vanskelegare å framstilla kunstgjødsel, og at me no står føre den neste store prisauken for befolkninga både her i landet og elles. Me har sett det på straumprisane, me har sett det på drivstoffutgiftene, og det neste vil bli mat, der bl.a. kunstgjødselkostnaden er ein av mange drivarar. Der har me eit stort ansvar for at me faktisk leverer gass, produserer gass og sørgjer for at me ikkje gjer oss avhengige av russisk gass, men at me kan bruka norsk gass i den miksen.

Det er òg viktig at Noreg bidreg med olje til drivstoff som i stor grad går på olje, av omsyn til leveransar og tungtransport. Der er me avhengige av at me har stor produksjon i Noreg av olje og gass, og å sørgja for at me ikkje gjer oss avhengige av land som Russland og Saudi-Arabia – eg kunne ha ramsa opp fleire. Det er mykje betre at norsk olje- og gassnæring produserer olje og gass, så det er viktig med tanke på å nå berekraftsmåla.

Eit anna berekraftsmål er rein energi til alle. Der òg er Noreg veldig heldige som har naturgjevne forhold som gjer at me kan leggja til rette for å produsera meir vasskraft. Me i Framstegspartiet har aldri skjønt kvifor ein skal vera så restriktiv på å ta i bruk vasskraftresursen, kvifor ein ikkje kan ha ei skånsam utbygging i ei rekkje vassdrag i Noreg som kunne ha sørgt for meir energi, kvifor me ikkje har eit skatteregime som gjer at me kan fornya vasskrafta og produsera endå meir rein energi for alle. Det ville ha vore eit godt bidrag i den tida me står i. Difor er norsk olje- og gasspolitikk ekstremt viktig.

Eg registrerer at Framstegspartiet er det fyrste partiet som snakkar om norsk olje og gass i debatten om berekraftsmeldinga i dag. Det er verkeleg viktig, for me vil aldri kunna nå berekraftsmåla viss ikkje me har inntekter me har fått frå den sektoren. Det er det som gjer det økonomisk mogleg for oss å ta nye løft, at me nettopp har ein olje- og gassindustri, som er viktig. Difor synest eg det er veldig rart at det er så få parti som brukar denne debatten til å snakka om kor viktig petroleumsaktiviteten er i Noreg.

Til slutt: Berekraftsmål 16, om fred, er ekstremt viktig. Den siste tida har mint oss veldig om kor viktig det er med fred. Vår fred blir fyrst og fremst trygga gjennom vårt NATO-medlemskap, gjennom våre allierte, USA og europeiske land. Det er utruleg at det er parti i denne sal som meiner at me skal trekkja oss ut av NATO. Når våre naboland diskuterer å tre inn i NATO, burde det ha vore eit samrøystes storting som seier at NATO er viktig for å bevara vår fred. I tillegg til å byggja opp vårt eige forsvar, er våre allierte veldig viktige. Når me har sett kor utrygt vår eige kontinent no er, med ein ytre fiende frå aust, burde NATO-medlemskap vore udiskutabelt i denne sal. Difor har Framstegspartiet tydelege merknadar som anerkjenner kor viktig NATO er for vår fred og for freden på vårt kontinent.

Grete Wold (SV) [10:26:40]: Det er ingen tvil om at bærekraft og bærekraftsmålene griper inn i alle områder. De er i alle planer og alle vedtak som fattes på alle nivåer. Det jobber både administrasjon og politikere med i hele Norge.

Vi har fått et fokus på at vi må etterlate oss en klode som er levelig for våre barn, barnebarn og deres barn igjen, og det skal få betydning i den politikken vi utformer.

Det er vanskelig å si noe vettug om en så stor melding, som favner så bredt på så mange områder, på veldig få minutter. Alle de 17 målene er viktige. Jeg vil i hvert fall innlede med å poengtere at det kanskje er mål nr. 17 som er det aller, aller mest avgjørende, nemlig muligheten til å kunne samarbeide om å nå de 16 foregående. Uten samarbeid og ikke minst evne til å se at alt henger sammen, også internasjonalt, vil vi ikke kunne lykkes.

Så er rettferdig fordeling og ikke minst et rettferdig grønt skifte noe som gjenspeiles i hele denne omfattende planen. Det passer så klart veldig godt også inn i SVs politikk.

Jeg skal kun kommentere kort noen av de mindretallsforslagene SV har i innstillingen. Rettferdig fordeling handler om å redusere Norges negative påvirkning også på andre land. Derfor må vi sørge for at vi har egne målepunkter for det. Vi foreslår derfor tiltak for å måle nettopp det. Det handler om å se helheten og tenke globalt for å redde en felles planet.

Denne planen handler om framtiden, og det er de unge som best forstår den, og det er de som skal leve i den. SV foreslår derfor at en representant for de unge i sivilsamfunnet inkluderes i det nasjonale forumet for bærekraftsmålene. Vi må lytte til de unge stemmene. Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner kan være et sted å finne en god representant, som da kan dekke et vidt og bredt område.

Når det gjelder de unge, handler det også om kunnskap. Vi ønsker derfor å innlemme det tverrfaglige temaet bærekraftig utvikling i læreplanene for engelsk og matematikk. Det handler om å se kunnskap og kompetanse inn i framtidens utvikling og ikke minst evnen til samhandling.

For å nå målene må vi ta politisk kontroll. Vi må redusere markedskreftenes makt og gi politikken en styrende rolle i det grønne skiftet. Konkret, og veldig aktuelt nå, foreslår vi også i meldingen at regjeringen utreder en modell for et statlig strømselskap. Jeg trenger ikke å bruke tid herfra i dag på å understreke hvor krevende strøm- og energisituasjonen er hos oss nå.

Til slutt vil jeg nevne innkjøpsmakt, i både privat og offentlig regi. Den er kraftfull og dermed også viktig. SV foreslår konkret en veileder for å vise mulighetene for å

velge bærekraftig ved alle innkjøp. I tillegg må det tydeliggjøres overfor statlige innkjøpere at regelverket skal utnyttes til fulle for å velge bærekraftige, klima- og miljøvennlige løsninger.

Denne meldingen er viktig. Den er en handlingsplan, og nettopp det er kanskje det aller viktigste ordet. Vi må handle. Det holder ikke med ord, gode intensjoner og flotte planer. Skal vi lykkes med disse 17 målene samlet sett, må vi handle, og vi må samarbeide globalt om å lykkes med det.

Presidenten: Vil representanten ta opp forslag?

Grete Wold (SV) [10:30:13]: Det vil jeg.

Presidenten: Representanten Grete Wold har tatt opp de forslagene SV har alene og sammen med Rødt.

Tobias Drevland Lund (R) [10:30:23]: Ambisiøse mål krever ambisiøse handlingsplaner, og saken vi behandler i dag, inneholder begge deler. Men vi skal huske på at mål og planer mister både fart og kraft om det ikke ligger politisk vilje bak dem. Det er kanskje også det viktigste vi skal forsøke å ta med oss herfra i dag, at det faktisk i denne sal ligger en viss tverrpolitisk vilje til å gjøre en forskjell på de områdene bærekraftsmålene beskriver – en positiv forskjell, og det er oppløftende.

Men for å gjøre en forskjell må man starte med en viss grad av kritisk selvrefleksjon, slik Spire og Forum for utvikling og miljø i sine høringsuttalelser oppfordrer oss til å gjøre. Hvordan Norges arbeid for å oppnå bærekraftsmålene påvirker andre lands mulighet til å gjøre det samme, er svært vesentlig hvis man skal ta helhetsperspektivet i målene på alvor. Det må vi hvis vi mener at bærekraftsmålene skal bli noe mer enn en pin på jakkeslaget til politikere og andre samfunnsengasjerte mennesker. Rødt mener at man trenger både målepunkter for å avdekke og tiltak for å minimere den negative påvirkningen Norges måloppnåelse kan ha på andre land, og fremmer forslag om det.

Jeg skal ikke systematisk gå gjennom alle målene, for det ville tatt lang tid, men la meg trekke fram noen temaer som engasjerer Rødt spesielt.

Nylig ble tallene over hvor mange fattige barn som lever i Norge, lagt fram, og det var nedslående, faktisk akkurat så nedslående som jeg fryktet, for det er 115 000 barn som lever med vedvarende lavinntekt, også kjent som fattigdom. Det er 115 000 barn som ikke har de samme mulighetene som andre barn, og det er vårt ansvar. Redd Barna utfordrer regjeringen til å halvere dette tallet. Det er en utfordring vi burde ta imot, alle sammen, og er en god milepæl for veien mot første bærekraftsmål, nemlig å utrydde fattigdom, også i vårt eget land.

En annen aktuell debatt om dagen er Norges bidrag til det globale ansvaret det er, gjennom bistand og internasjonalt engasjement, å hjelpe fattige mennesker over hele verden. Det står akkurat nå i fare for å bli betydelig svekket. Regjeringen åpner for å tappe bistandsbudsjettet for isteden å bruke pengene på flyktningtiltak her hjemme. Det setter kriser opp mot hverandre, og det er ei heller særlig bærekraftig å flytte engasjementet vårt hjem når det blåser her. Sånn oppstår de glemte krisene. Det må være bistandsnasjonen Norges mål å kunne holde to tanker i hodet samtidig. Vi har råd til begge deler.

Jeg vil også spesielt trekke fram likestilling mellom kjønnene. Som stolt feminist mener jeg kvinnekamp og likestillingskamp er blant våre viktigste oppgaver, og jeg vil understreke at bedret rettssikkerhet for kvinner må prioriteres i årene som kommer. Så lenge kvinner ikke opplever at de har reell beskyttelse mot vold og overgrep, og så lenge rettssystemet vårt ikke tar overgrep mot kvinner tilstrekkelig på alvor, er det norske samfunnet langt fra likestilt. Som et minimum må reell tilgang til krisesentre for alle kvinner i Norge sikres, og en samtykkelov må innføres. Foreløpig ser begge deler ut til å være temmelig langt unna.

Jeg synes også at denne salen skal minne seg selv på at kvinner tjener 87,50 kr for hver hundrelapp en mann tjener, og at det er et politisk ansvar å tette dette lønnsgapet. En likelønnspott for de kvinnedominerte yrkene i offentlig sektor som kommer i tillegg til tariffoppgjørene, er et skritt på veien mot reell likestilling og økonomisk selvstendighet for kvinner.

Sykdommer som i størst grad rammer kvinner, får mindre oppmerksomhet enn de som oftest rammer menn, og forskning på kvinners helse har fortsatt lavere status i forskningsmiljøer. Det er et samfunnsproblem og en trussel mot det grunnleggende prinsippet om at vi alle skal ha like gode helsetjenester, uavhengig av kjønn. Samtidig er det også slik at menn har helseutfordringer som ikke får oppmerksomhet – det er nok av dem. Tradisjonelle kjønnsroller begrenser både kvinners og menns livsutfoldelse og tilsier at det er viktig å ha kjønnsperspektiv på helse.

Bærekraftsmålet Ren energi kunne jeg snakket veldig mye om. Europa står overfor en interessekamp når det gjelder sterke økonomiske og politiske krefter som står i veien for de store strukturelle systemendringene og klimaløsningene som verden trenger. Rødt vil understreke viktigheten av å gå fra fossile energikilder til fornybare, men det er også viktig å huske på at FN har varslet at ja, vi står i en klimakrise, men vi står også i en naturkrise, og det er viktig å bevare mest mulig natur.

Igjen: Det er mange ambisiøse mål i denne handlingsplanen, men det viktigste må være at vi går fra at

FNs bærekraftsmål skal være en pin på jakkeslaget til at vi faktisk skal gjennomføre det som står der.

Med det tar jeg opp Rødts forslag. Jeg vil også varsle at Rødt støtter forslagene nr. 8–12, fra SV.

Presidenten: Representanten Tobias Drevland Lund har tatt opp det forslaget han refererte til.

André N. Skjelstad (V) [10:35:41]: Jeg er glad for at vi får på plass en helhetlig plan for hvordan vi skal nå bærekraftsmålene fram mot 2030. Norge må være en pådriver internasjonalt for oppfølging av bærekraftsmålene, og det er viktig at vi har et høyt nivå på bistanden, og at den opprettholdes.

Alle målene er viktige, men spesielt målene om klima og utdanning står Venstre nært. Kunnskap er grunnlaget for demokrati, verdiskaping og velferd. En av de beste investeringene samfunnet kan gjøre, er å investere i barns kunnskap og oppvekst.

Regjeringen gjennomfører to dramatiske kutt til utdanning, både et kutt i bevilgningen for 2022 på 662 mill. kr og en halvering av Norges bidrag til det globale partnerskapet for utdanning, fra 3,7 mrd. kr til 1,85 mrd. kr for perioden 2021–2025. Dette skjer på tross av at et samlet storting ga tilsagn til disse bevilgningene i RNB i 2021.

Høsten 2018 ble det innført en plikt for skolene til å gi intensivopplæring til elever som henger etter i lesing, skriving og regning i 1.–4. klasse. Vi legger til grunn at det følges opp i alle kommuner, til tross for at flere av partiene på venstresiden stemte imot en særskilt prioritering av lesing, skriving og regning på de første trinnene.

Desentralisering og fleksible utdanninger er viktige tilbud for både unge og voksne i distriktene. Regjeringen Solberg la fram en strategi for desentralisert og fleksibel utdanning, og vi forutsetter at regjeringen Støre følger opp dette.

Å gi elevene i skolen god kunnskap om klimaendringer er avgjørende for å skape forståelse av årsakene til klimaendringer, konsekvenser av et endret klima og evnen til å påvirke utviklingen. Både lokale og sentrale myndigheter, lærerutdanningene og lærerprofesjonene har et ansvar for å sikre at temaet bærekraftig utvikling gis et konkret, forskningsbasert og engasjerende innhold i skolen.

Klima- og miljøutfordringer er blant de største utfordringene vi står overfor i vår tid. Verdens land har gjennom Parisavtalen forpliktet seg til å begrense den globale oppvarmingen ned mot 1,5 grader. Det vil kreve en enorm og hurtig omstilling av bl.a. kraftsystemer, transport og industri. Norge og norske virksomheter har gode forutsetninger for å bidra betydelig til det grønne skiftet globalt, bl.a. gjennom utvikling av ny teknologi, men regjeringen legger opp til det motsatte. Det må bli dyrere å forurense, billigere å være miljøvennlig og mer lønnsomt å utvikle ny teknologi og nye grønne arbeidsplasser. De siste årenes offensive klimapolitikk har bidratt til at utslippene har gått ned flere år på rad. Det er lagt godt til rette for nye industrielle klimasatsinger i Norge.

Norges viktigste bidrag til å løse den internasjonale klimakrisen er vårt internasjonale arbeid. Dette gjelder både bevaring av regnskog, teknologioverføringer og opprettelse av et klimafond som gjennom de neste fem årene skal investere 10 mrd. kr i fornybar energi i utviklingsland. Venstre forventer at regjeringen Støre følger opp denne satsingen. Klimasamarbeidet med EU gjør at norske klimamål er langt mer forpliktende enn klimamålene fra 2008 til 2012 var. Dette innebærer også at Norge bl.a. må forholde seg til de årlige utslippsbudsjettene.

Så er det, som representanten Kapur redegjorde for i et tidligere innlegg, blitt en inkurie vedrørende jordvernmålene. Jeg går ikke noe mer inn på det, for jeg synes redegjørelsen til representanten Kapur var god. Tastaturfingrene har kanskje løpt litt for raskt for hodet, og det får man bare ta med i den sammenhengen.

Ellers vil jeg også nevne at en av de store utfordringene framover, og en av dem som kanskje kan bidra til at vi når bærekraftsmålene raskere, selvfølgelig er matproduksjon, både innenfor landbruk og innenfor fiske. Det er korrekt nok som representanten Njåstad sa, at vi har mer enn nok av fisk, men jeg tror at den store utfordringen framover blir at vi er nødt til i større grad å fokusere på kortreist protein. Kortreist protein vil gjøre at det vi nå henter utenfra, vil vi kunne produsere selv, og da vil vi også la verden rundt oss ha større mulighet til å ha nettopp en slik utvikling som vi har i Norge.

En av de store, store utfordringene framover vil være om vi har rent og nok vann. Norden er i en unik situasjon i så sammenheng; det er et av de få stedene i verden der vi har rent vann og nok vann. Dette er en utfordring, også fordi hele fotosyntesen selvfølgelig avhenger av vann og det vi tar opp gjennom plantene. Derfor vil mat være særs viktig framover.

Lan Marie Nguyen Berg (MDG) [10:40:58]: Jeg har aller først lyst til å gi honnør for at vi endelig har fått en sak til behandling om hvordan FNs bærekraftsmål skal følges opp i Norge.

Den store nyvinningen da bærekraftsmålene i 2015 erstattet tusenårsmålene, var at dette ikke lenger var mål som bare gjaldt for utviklingslandene, det var felles mål som gjaldt for alle land i verden. Miljøpartiet De Grønne tok tidlig opp dette i Stortinget, tilbake i 2015, gjennom interpellasjoner og forslag. Da var holdningen

i Høyre–Fremskrittsparti-regjeringen at bærekraftsmålene i stor grad ville være ansett som oppfylt i mange utviklede land, og de stemte derfor imot å utvikle egne systemer for å følge opp dette. Det er aldri for sent å snu, og jeg synes det er positivt at Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti i regjering la fram en stortingsmelding om oppfølging av bærekraftsmålene.

Miljøpartiet De Grønne sitter ikke i kommunal- og forvaltningskomiteen, så la meg starte med å si hva jeg mener er bra i meldingen. Det er bra og viktig at meldingen fra Solberg-regjeringen er tydelig på at bærekraftsmålene skal utgjøre en overbygning for regjeringens politikk både nasjonalt og internasjonalt. Jeg synes også at meldingen gir et rimelig godt overblikk over hva som er gode indikatorer for å vurdere norsk måloppnåelse på de ulike delmålene – men med noen unntak, som jeg skal komme tilbake til om et øyeblikk.

Det store spørsmålet er hvilke konsekvenser det vil få for norsk politikk at Stortinget nå sier at bærekraftsmålene skal være en overbygning for all politikk. Det er ingen tvil om at Norge ligger helt fremst i verden på mange av målene, ikke minst knyttet til fattigdom, likestilling, helse og utdanning, selv om vi også har våre utfordringer. Men på flere av målene har Norge langt igjen, og på noen er vi verstinger. Det gjelder klima, det gjelder materielt forbruk, og det gjelder også natur.

Ta klima: Én ting er at Norge for 2020 hadde et av de svakeste klimamålene i Europa, med kun mål om å kutte 7 pst. fra 1990-nivå. Det har vi som kjent ikke klart, mens våre naboland har kuttet 30–40 pst. av sine utslipp. En gjennomsnittlig svenske slipper ut halvparten av det en gjennomsnittlig nordmann gjør. Men Norge er også verdens åttende største eksportør av CO_2 i form av olje og gass, som hvert år bidrar til ti ganger høyere utslipp enn de fra norsk territorium. Det gjør at per innbygger er det kun innbyggerne i Qatar, Kuwait og Brunei som bidrar mer til klimakrisen enn det nordmenn gjør. Dette faktum har regjeringen med Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti som vanlig sett bort fra i meldingen.

Ta natur: Til sammen 2 752 arter står nå på rødlista i Norge – for første gang også villrein og villaks. Likevel fortsetter regjering etter regjering å bygge ut urørt natur og la oppdrettsnæringen få lov til å herje med naturen over hele landet. Og mens regjeringen snakker om at 30 pst. av havarealet i verden må vernes, har vi kun vernet 4,5 pst. av vårt eget.

Og så forbruk: Det mest grunnleggende er forbruket vårt. Hvis alle skulle levd som nordmenn, ville vi trengt tre jordkloder. Tre av de mest trafikkerte flyrutene i Europa ligger i Norge. Og jeg kunne fortsatt.

Jeg savner en ærlig og usminket omtale i meldingen på disse områdene og mer presise og dermed også ubehagelige indikatorer på hvordan det ligger an. Det må til for at vi skal få en politisk debatt og bygge oppslutning om de store og grunnleggende endringene vi trenger å gjøre i Norge for at vi faktisk skal bli et bærekraftig samfunn. Det er nødvendig hvis oppfølgingen av FNs bærekraftsmål framover skal bli noe annet enn festtaler.

Miljøpartiet De Grønne støtter flere av mindretallsforslagene fra komiteen og kommer til å stemme for disse.

Statsråd Bjørn Arild Gram [10:45:48]: De 17 bærekraftsmålene med 169 delmål beskriver en ønsket retning for hele verdens utvikling. Målene gir rammene for en omstillingsagenda som har til formål å gi alle et bedre liv samtidig som miljøet bevares. Jeg tenker at selv om vi har veldig forskjellig utgangspunkt rundt omkring i verden, er det et eller annet stort med det at hele verdenssamfunnet kan samles om noen felles mål på denne måten.

De siste tiårene har mye gått i rett retning. Økonomisk utvikling og helse henger i hop. Det er langt færre som sulter og er fattige nå enn før, og betydelig flere får utdanning og er i arbeid. Men de siste to årene har pilene snudd, først med pandemien, som har skjøvet millioner av mennesker tilbake i fattigdom – vi vet at de som var mest utsatt fra før, har blitt hardest rammet – og nå på grunn av Russlands angrep på Ukraina. Konsekvensene er forferdelige for befolkningen der, tusenvis har blitt drept, og millioner er på flukt. Russlands aggresjon har skapt ny usikkerhet i Europa, og sikkerhetspolitikken har kommet i fokus.

Disse krisene viser hvordan bærekraftsmålene henger i hop. Mål 16 om fred og rettferdighet har fått ny aktualitet. Krisene viser også at de vesteuropeiske landene er i stand til å stå i lag, politikken har vist handlekraft.

I sum beskriver bærekraftsmålene en ønsket tilstand som ligger nær det samfunnet vi allerede har i Norge. Landet vårt er i stort kjennetegnet av trygghet, rettssikkerhet og materiell velstand. Utdannings- og helsetjenester er tilgjengelige for alle, samfunnet er preget av samarbeid og tillit, og det er høy yrkesdeltakelse og relativt lite ulikhet. Sett under ett er Norge ett av de landene som scorer best på bærekraftsmålene, men på noen områder har vi likevel utfordringer. Det gjelder særlig de faktorene som på et vis viser baksiden av velstanden. Vi har et høyt materielt forbruk og store klimautslipp og scorer derfor dårlig på bærekraftsmålene 12 og 13. Vi har også utfordringer med naturmangfoldet og bærekraftsmål 15. Den store utfordringen er for Norge som for andre vestlige land å gjennomføre et grønt skifte der vi videreutvikler velferdssamfunnet samtidig som utslippene kommer ned på et akseptabelt nivå, og vi kan sikre et bærekraftig forbruk.

Meld. St. 40 for 2020–2021 Mål med mening ble lagt fram av forrige regjering. Innstillingen fra kommunal- og forvaltningskomiteen viser at det er bred enighet om betydningen av bærekraftsmålene og hvordan de skal følges opp. Det er det grunn til å være glad for.

Stortingsmeldingen går systematisk gjennom de 169 delmålene og viser de norske utfordringene sett i forhold til den nasjonale politikken. På sett og vis er den også et slags omredigert statsbudsjett der politikken er sortert ut fra bærekraftsmålene i stedet for etter departementsinndelingen.

Det er summen av en rekke tiltak som gjør at vi trekker i samme retning. Det gjelder virkemidler for innovasjon i bedrifter og offentlig sektor, hvordan den offentlige innkjøpsmakten kan utnyttes bedre, hvordan vi skal redusere frafallet i videregående skole, hvordan kommuneøkonomien skal være sterk nok til å finansiere velferden, og hvordan vi får bedre regelverk for å stimulere til økt gjenbruk – for å nevne noe.

For å følge utviklingen over tid bruker vi indikatorer og målepunkter. Hver for seg viser de selvsagt bare et lite utsnitt av virkeligheten; de indikerer, men de gir et bedre beslutningsgrunnlag for næringsliv og politikk. Med tall for målepunktene vil vi over tid få tidsserier og kan følge med på utviklingen fram mot 2030. Neste gang vi skriver en stortingsmelding, vil vi kunne beskrive og analysere utviklingen og den retningen vi går i.

For å få utviklingen til å gå fort nok er det nødvendig at organisasjoners og virksomheters toppledere engasjerer seg. Regjeringen etablerer derfor et topplederforum for bærekraftsmålene. Forumet skal følge med på utviklingen fram mot 2030. Forumet skal bidra til oppnåelse av bærekraftsmålene ved å diskutere muligheter og utveksle kunnskap om erfaringer, utfordringer og dilemmaer.

Arbeidet med bærekraftsmålene handler om de daglige beslutningene og handlingene i hver enkelt organisasjon og hver sektor. Topplederforumet er en møteplass for utvikling av felles kunnskapsgrunnlag, deling av beste praksis og drøfting av målkonflikter, interessekonflikter og dilemmaer. Topplederforumet skal gi innsikt fra kommunesektoren, næringslivets organisasjoner, arbeidstakerorganisasjoner, frivillige organisasjoner og statlige virksomheter. Forumet vil bestå av organisasjoner som er aktive på bærekraftsområdet, og ha en liten fast kjerne med statsråder og andre toppledere. Gruppen vil bli supplert av fagfolk og ledere ut fra de temaene som tas opp. Sånn vil sammensetningen variere fra gang til gang og inkludere flere.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Mudassar Kapur (H) [10:50:51]: Jeg vil takke statsråden for hans innlegg. Jeg er helt enig i at selv om vi er et rikt land med sterke institusjoner og demokrati, er det ingen tvil om at også vi har en jobb å gjøre for flere av bærekraftsmålene – ikke nødvendigvis fordi man ikke har gjort et godt nok arbeid før, men rett og slett fordi vi er i utvikling. Det er stadig nye utfordringer, og da må vi også ha evnen til å endre politikken underveis.

Det er ingen tvil om at dersom vi skal nå målene som vi har vært med på å vedta, må disse være høyt på dagsordenen, de må være der hele tiden, og vi må sørge for at ikke bare vi som jobber på Stortinget og ute i Kommune-Norge deltar, men at sivilsamfunnet, frivilligheten, skolen og arbeidsplassene i privat næringsliv også deltar.

Jeg vil gjerne spørre statsråden om han kan si litt mer om hvordan man ser for seg å få til et godt samarbeid på tvers av sektorer. Statsråden sa litt om dette i avslutningen av sitt innlegg, men gjerne litt mer om hvordan man tverrsektorielt, særlig mellom det offentlige og private, kan lykkes med å nå bærekraftsmålene.

Statsråd Bjørn Arild Gram [10:52:15]: Jeg deler den beskrivelsen som representanten Kapur gir. Selv om veldig mye går bra i Norge, har vi også våre utfordringer. Vi driver jo alle med politikk nettopp fordi vi ønsker å forbedre og utvikle dette samfunnet videre. Så bærekraftsmålene er også viktige for dette landet.

Jeg viste i innlegget mitt nettopp til dette topplederforumet som vi nå etablerer som et virkemiddel for å se sektorer enda mer på tvers. Det er en utfordring. Det er ingen tvil om at vi, ikke minst som en sektorisert stat, også møter omverdenen, og vi har behov for å tenke mer på tvers både når det gjelder sektorer og forvaltningsnivå. Mange av dem som er ledende i bærekraftsarbeid i Norge, er nettopp i næringslivet, i kommunene og i frivillig sektor, og vi ønsker å koble disse tettere i hop, bl.a. gjennom å bruke det forumet, som også meldingen har spilt opp til.

Grete Wold (SV) [10:53:27]: Vi har i innstillingen fra SVs side noen merknader rundt dette med å høre de unge stemmene inn i det arbeidet som nå skal gjøres. I innlegget sitt var statsråden også inne på og refererte til dette topplederforumet, som selvfølgelig er helt avgjørende for å samordne innsatsen og få det hele til å henge godt sammen. Jeg oppfattet ikke at statsråden nevnte noe om en ung stemme – eventuelt da fra sivilsamfunnet – inn i det forumet, men det går litt rykter om at det kanskje skal skje. Kan statsråden enten bekrefte eller avkrefte det?

Statsråd Bjørn Arild Gram [10:54:04]: Ja, jeg kan bekrefte at forumet nå er invitert til sitt første møte. Det blir helt i starten av juni. Og i den faste – skal vi si – kjernen, som jeg nevnte, av organisasjoner og interesser

som blir invitert med der, er det også en representant for Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner. Jeg er helt enig med representanten i at det er viktig å høre barn og unges stemme her, og LNU er nettopp den organisasjonen som bredt ivaretar det organiserte barne- og ungdomsarbeidet i Norge, så vi tror det blir en viktig deltaker i forumet.

Tobias Drevland Lund (R) [10:54:49]: I dag foreligger det et forslag i denne saken om å inkludere en representant fra det unge sivilsamfunnet i nasjonalt forum for bærekraftsmålene. Dette forslaget ser dessverre ut til å bli nedstemt av regjeringspartiene. Skal vi nå FNs bærekraftsmål, er det viktig at dette har bred forankring i samfunnet, men også i sivilsamfunnet. Derfor vil jeg spørre statsråden om hvorfor regjeringspartiene stemmer ned et forslag om å gi en representant fra det unge sivilsamfunnet en plass rundt bordet til den nasjonale styringsgruppen for bærekraftsmålene.

Statsråd Bjørn Arild Gram [10:55:27]: Jeg bekreftet jo nettopp at ungdommen vil få en stemme rundt bordet i det nasjonale forumet gjennom at Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner vil inngå som fast medlem i forumet.

Jeg kan for øvrig nevne at i tillegg til de store norske organisasjonene, som NHO, LO og KS, vil Forum for utvikling og miljø bli representert. Nasjonal komité for Agenda 2030 i universitets- og høgskolesektoren er en annen gruppe som vil bli representert. Så i sum føler jeg at vi svarer ut det ønsket som jeg tror hele Stortinget har, om en bred og god representasjon fra ulike interesser gjennom den oppnevningen vi har foretatt.

André N. Skjelstad (V) [10:56:31]: Noe av det viktigste når det gjelder bærekraft, er selvfølgelig fred, mat og ikke minst kunnskap og utdanning. Men for å nå disse målene er det viktig at mat blir produsert i alle deler av landet, at en har de mulighetene. Derfor er mitt spørsmål til statsråden: Kan noe være viktigere nå enn at vi i bærekraftsmeldingen i større grad fokuserer på kortreist protein? Kortreist protein gjør at vi blir mer selvforsynt innenfor både landbruk og oppdrett. Det vil også gjøre at der vi henter protein fra i dag, vil vi få mer bærekraftige samfunn.

Deler statsråden min oppfatning om dette?

Statsråd Bjørn Arild Gram [10:57:23]: Ja, det gjør jeg absolutt. Det at vi har norsk matvaresikkerhet – kortreist mat – er usedvanlig viktig. Selv om vi ikke utgjør en stor andel av verdens befolkning, kan vi som land alltids ha råd til å kjøpe maten fra andre steder, hvis den er å få tak i, vel å merke. Det er ikke gitt, det heller. Det er et veldig viktig prosjekt for denne regjeringen å styrke den nasjonale selvforsyningen ved å få den opp fra dagens nivå.

Jeg har sammen med landbruks- og matministeren nylig sendt et brev til landets kommuner om å styrke jordvernet. Det er et viktig grunnlag for å kunne produsere denne maten i Norge. Vi er opptatt av å ha en landbrukspolitikk som øker selvforsyningen. Vi er også opptatt av å ha en beredskap knyttet til lagring av f.eks. matkorn, som tidligere regjeringer har tatt bort. Så det er en rekke satsinger her for å sikre at vi, som representanten sier, kan ha en økt selvforsyning av mat og proteiner.

André N. Skjelstad (V) [10:58:25]: Jeg er ikke helt sikker på om statsråden helt skjønte mitt spørsmål. Jeg er for så vidt enig i at beredskap er viktig, men den største beredskapen har en kanskje i den eksisterende produksjonen som skjer til enhver tid. Det jeg stilte spørsmål om, helt konkret, var: Vil statsråden og regjeringen ta noen grep for at vi i større grad kan få kortreist protein?

Statsråd Bjørn Arild Gram [10:58:59]: Det som skjer i både blå og grønn sektor, er viktig når det gjelder å produsere mer mat. Vi er en stor eksportør av sjømat, men vi har stor import når det gjelder landbruksvarer. Det er nettopp det jeg prøver å understreke: Vi er nødt til å produsere mer av denne maten selv, på norske ressurser. Det er ambisjonen: å få opp selvforsyningsgraden, slik at vi er mindre avhengig av import. Den krisen som verden står i nå, viser nettopp sårbarhetene som finnes, selv for et av verdens rikeste land. Hvis forsyningskjedene svikter, er det alvorlig nok, og vi må sikre oss en mer offensiv politikk som gjør at vi kan brødfø vår egen befolkning i størst mulig grad.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Terje Sørvik (A) [11:00:07]: Petter Dass skrev på slutten av 1600-tallet, uten å ha lest eller hatt mulighet til å forutse hva som skulle bli FNs 14. bærekraftsmål:

> «Fisken i Vandet, det er vores Brød, Og miste vi hannem, da lide vi Nød, Og jammerlig nødes at sukke.»

Han skrev dette ut fra en erkjennelse av kystens og havets avgjørende betydning for livberging og samfunnsutvikling. I 10 000 år, siden våre forgjengere drev fiske og fangst langs iskanten av det som skulle bli landet vårt, har vi høstet, forvaltet og livberget oss av hva havet kan gi.

Vi har ansvaret for noen av verdens mest verdifulle fiskebestander, som f.eks. atlanterhavstorsk, og vi har stort sett klart å forvalte dette på en bærekraftig og god

måte. Det skal vi fortsette med. Men det utfordres av både klimaendringer og miljøpåvirkning.

Temperaturstigning smelter stadig større mengder av isen på jorda og endrer havstrømmene. Marin forsøpling har pågått i lang tid og er et gigantisk problem. Hvalen med magen full av plast som måtte avlives på Sotra i 2017, ble en vekker for oss alle, og vi vet at verdens hav inneholder enorme mengder plast og tilføres åtte millioner nye tonn hvert år. Dette må stanses. Vi ser nå mange gode initiativ med rydding av plast i strandsonen og skjærgården vår. Mange unge deltar og har det som sommerjobb. Vi ser selskaper som spesialiserer seg på innsamling og resirkulering av plastavfall til nye produkter. Dette er bra, og vi må legge til rette for mer bevisstgjøring og innsats. Dette er bærekraft og sirkulærøkonomi i praksis.

Norge har sju ganger landarealet til havs. Dette gir oss muligheter, men også et stort ansvar, med tanke på forvaltning og matproduksjon til en stadig økende befolkning i verden. 70 pst. av kloden vår er hav, men vi produserer bare 2 pst. av maten i det. Vi har mer kunnskap om verdensrommet enn om havrommet.

Arthur C. Clarke sa følgende da han så satellittbilder av vår blå klode:

> «How inappropriate to call this planet Earth, when it is quite clearly Ocean.»

Altså: Hvor upassende det er å kalle denne planeten jorda, når den ganske tydelig er hav.

FNs 14. bærekraftsmål har følgende som sitt første delmål:

> «Innen 2025 forhindre og i betydelig grad redusere alle former for havforurensning, særlig fra landbasert virksomhet, inkludert marin forsøpling og utslipp av næringssalter»

Dette haster.

Lene Westgaard-Halle (H) [11:03:15]: Blir verden et bedre sted å leve neste år eller de neste ti årene? Kommer vi til å klare å kutte nok utslipp? Kommer vi til å klare å håndtere de konfliktene vi ser i Europa nå? Kommer vi til å ha nok mat til folk? Kommer vi til å klare å få bukt med den økende polariseringen? Klarer vi å få liv i Oslofjorden igjen eller produsere nok ren kraft til alle i Norge? Vil kvinner få lik lønn for likt arbeid neste år eller om åtte år? Dagens ungdom tror ikke det. Dagens ungdom er mye mer pessimistiske enn min generasjon og generasjonen før oss – kanskje med god grunn, fordi utfordringene står i kø.

Og så hører jeg at Miljøpartiet De Grønne hevder at Norge har vært en sinke, og at den blå-grønne Solberg-regjeringen var motstandere av bærekraftsmålene fordi vi stemte imot et eller annet Miljøpartiet De Grønne-forslag i hine hårde dager. Det er selvsagt ikke riktig. Norge – under Solberg-regjeringen – var faktisk et av de aller første landene i hele verden som leverte status på oppfølging av bærekraftsmålene til FN. Det gjorde vi allerede året etter at bærekraftsmålene ble vedtatt – heldigvis, for Norge bør gå foran. Klimaet sliter, utslippene øker, og selv om vi klarer å kutte dem her i Norge, klarer vi ikke å kutte dem internasjonalt. De går opp. De siste årene har vi sett at falske nyheter og desinformasjon får fatale følger i mange land i verden. Vi har sett det i Myanmar, vi så det i USA, og vi har kjent det på kroppen her hjemme i Norge.

Den største utfordringen er at de landene med størst mulighet til å ta grep for å nå bærekraftsmålene også er de landene hvor folk lever mest behagelige liv. Bare se på oss i salen her: Vi sulter ikke, vi mangler ikke vann, og vi puster ren luft – i hvert fall sånn noenlunde. Vi har stort sett god helse, og vi er nesten like mange damer som menn. Det er heller ikke krig her. Så hvor realistisk er det da å nå bærekraftsmålene?

Vi har løst veldig mange store utfordringer før. I 1990 levde 36 pst. av verden i fattigdom. 1990 er ikke så veldig lenge siden – jeg synes i hvert fall ikke det. I dag er vi nede i 9,2 pst. Det er en fantastisk utvikling fordi vi har jobbet aktivt med det. Det er det bærekraftsmålene handler om. Jeg har trua – ikke bare fordi jeg er født på det glade 1970-tall, hvor alle var veldig optimistiske, men fordi vi har klart så mye allerede. Færre er fattige, færre sulter, flere får utdannelse. Vi har utryddet en lang rekke sykdommer. Utvikling virker, og målrettede tiltak funker om vi jobber sammen, og om vi løfter sammen. Det er det bærekraftsmålene handler om.

Per Martin Sandtrøen (Sp) [11:06:14]: Jeg vil i dag prate om et par bærekraftsmål som jeg mener er svært viktige, og som vi må se i sammenheng. Målet om å utrydde sult handler om at alle mennesker skal ha tilgang på næringsrik mat hele året. For å få til dette må det produseres mer mat. Verden trenger mer mat.

Ingen behov er mer grunnleggende enn behovene for rent vann og sunn mat. Alle land har en plikt og en rett til å produsere så mye mat som mulig for egen befolkning på egne ressurser. Å sikre sin egen befolkning sikker tilgang på nok mat er en av de absolutt mest sentrale oppgavene for et land, og det er også en av de absolutt mest sentrale oppgavene for alle folkevalgte i et land. Vi er inne i en tid med stor usikkerhet rundt forsyningene i verdensmarkedet. Det er farlig. Vi har sett gang på gang at mangel på mat skaper uro, kaos og konflikt. Fra den franske revolusjonen til den arabiske våren og krigen i Syria har mangel på mat vært den utløsende faktor.

I en del områder bruker befolkningen 30–40 pst. av inntekten sin på mat. Når matvareprisene øker, gir det

store problemer. Dette ble resultatet i 2010 da tørke i Øst-Europa, Russland og Ukraina ledet til eksportrestriksjoner fra Svartehavsregionen. Nå står vi åpenbart overfor en minst like alvorlig situasjon. Også i Norge er vi sårbare. Selvforsyningsgraden i Norge er for lav. Korrigert for fôrimport er den i dag på knapt 40 pst. Norge er faktisk blant de industrilandene i verden med lavest selvforsyning.

Det er en tett sammenheng mellom mat og energi. Energi er nødvendig for å kunne produsere mat. Dyrere energi gir dyrere mat. For eksempel gir høyere gasspriser høyere priser på kunstgjødsel, som igjen gir høyere priser på mat. Dersom vi i Norge skulle sluttet å produsere olje og gass i Nordsjøen, ville det rammet mange fattige, fordi det bl.a. vil være et bidrag til å øke matvareprisene.

Regjeringen er klar: Norsk petroleumsindustri skal utvikles, ikke avvikles. Regjeringen vil legge til rette for fortsatt høyt og stabilt aktivitetsnivå på norsk sokkel av den norske olje- og gassvirksomheten.

Verden trenger energi, og verden trenger mer norsk energi. Vi skal ikke være flaue, men stolte over at vi produserer så mye energi som verden trenger. I Norge kan vi bidra til både å gi verden mer energi og samtidig senke klimautslippene globalt. Det synes jeg at vi skal gjøre.

Erlend Wiborg (FrP) [11:09:27]: Sjelden har vel Stortinget behandlet en sak som for mange oppleves som så svulstig. Det er ingen som i utgangspunktet er uenig i de overordnede målene, det er gode overordnede mål. Men politikk på sitt verste er når det blir en teoretisk øvelse og man glemmer hvordan politikken faktisk slår ut for dem vi er satt til å tjene, nemlig innbyggerne. Saken om bærekraftsmålene og den norske handlingsplanen kan i stor grad bære preg av at det som politikere er lett å klappe hverandre på skuldrene og skryte av flotte og fagre vedtak uten at man egentlig har fokuset på: Hva er realitetene i saken, hvordan påvirker dette hverdagen til folk flest i Norge og internasjonalt? Det er det som burde være det viktigste.

Vi ser også at man i iveren etter å nå flere av de i utgangspunktet gode målene her har fått en symbolsk klimapolitikk, som har ført til store utfordringer for folk flest og næringslivet. Vi ser det i Norge nå, med historisk høye bensin- og dieselpriser, som bl.a. skyldes at man har valgt en klimapolitikk basert på symboler, ikke realiteter. Og vi har, som flere har vært inne på, utfordringer med skyhøye strømpriser og høye og økende matpriser, som rammer folk med svak økonomi. Når det er realiteten, hjelper det lite at vi i denne salen vedtar fagre og flotte mål.

Fremskrittspartiet har alltid vært en forkjemper for norsk olje- og gassektor. Vi advarte som eneste parti i valgkampen i fjor om at det ville være uansvarlig å bygge ned olje- og gassektoren, for det ville øke makten til land som f.eks. Russland og Saudi-Arabia. Nå ser vi realitetene. Vi vet også at norsk olje- og gassektor faktisk er den sektoren som sitter på mye av nøkkelen for å trygge verden. Det bidrar til å kunne holde energiprisene nede, det bidrar til å kunne øke gjødselproduksjonen og dermed matproduksjonen.

I dag må jeg si at jeg er skuffet når jeg hører Senterpartiet stå på talerstolen med pekefingeren og si at folk må spise mindre ris, og Miljøpartiet De Grønne mener at folk må besøke familie bosatt andre steder i landet, mindre. Det er ikke en politikk for folk flest.

Anne Kristine Linnestad (H) [11:12:48]: Jeg kan være enig med SV, som sier at bærekraftsmål nr. 17 kanskje er det aller viktigste av dem alle. Jeg vil allikevel benytte min tid til å snakke om et annet, svært livsviktig, tema, og det er bærekraftsmål nr. 6: rent vann og gode sanitærforhold.

I verden i dag mangler tre av ti mennesker tilgang på rent vann, og nesten halvparten av verdens befolkning mangler tilgang til fungerende sanitæranlegg. Norge støttet utviklingsland med ca. 100 mill. kr til vann- og sanitærtiltak i 2020, og det er viktig at vi videreføre r støtten til tiltak innen vann, sanitær og hygiene i utvalgte multilaterale innsatser.

Bærekraftsmål nr. 6 er ikke bare viktig internasjonalt. Det er også svært viktig nasjonalt. Vedlikeholdsetterslepet i vann- og avløpsnettet i Norge er stort, og fornying og renovering av ledningsnettet vil kreve store investeringer i tiden framover. I Norge har vi manglende reservekapasitet på rent drikkevann i en rekke kommuner, og uten en god alternativ forsyning kan det oppstå kritisk vannmangel hos befolkningen også hos oss.

Samtidig er det flere vannverk som har utfordringer med å sikre den hygieniske kvaliteten, og kommunale vann- og avløpsledninger ligger mange ganger side om side i grøftene. Gamle og dårlige ledningsnett resulterer i store lekkasjer, og enkelte steder forsvinner opp mot 60 pst. av vannet ut i terrenget. Det er også stor fare for at avløpsvann på denne måten kommer inn i drikkevannet. Dette vil igjen øke risikoen for drikkevannsrelaterte sykdommer. Tall fra Norsk Vann viser at det samlede kommunale investeringsbehovet fram mot 2040 er estimert til 332 mrd. kr. Det betyr i gjennomsnitt 16,6 mrd. kr i året de neste 20 årene.

Oppgradering av vann- og avløpsnett er kostbart, men helsekostnadene kan fort bli mye større hvis vi ikke gjør det. For å nå bærekraftsmål nr. 6 må vi i Norge i de aller fleste kommuner, for ikke å si alle, arbeide for å ta igjen etterslepet i vann- og avløpssektoren. Samtidig må vi bidra til at mennesker i utviklingsland får fungerende vann- og sanitæranlegg.

Irene Ojala (PF) [11:15:28]: Aktivitet, nærvær og kunnskap er tre ord som også har vært omtalt som byggesteiner i nord. Aktivitet handler om økonomi, nærvær handler om menneskene som blir berørt, og kunnskap skal gi oss verktøy til å forstå konsekvensene av politiske beslutninger, eller det vi trenger som byggesteiner for å nå bærekraftsmålene også i nord.

Ofte når vi snakker om nordområdene på Fastlands-Norge, Finnmark, er temaet hvordan ressursene i nord skal brukes for å styrke bosettingen og økonomien i Finnmark, men mye av den betingede ressursen fisk, som også skulle gi oss lys i husene langs Finnmarkskysten, er blitt privatisert gjennom kvoter, noe som gjør det vanskelig for ungdommer fra Finnmark å bli sjarkfisker og dermed skape aktivitet i fjordene og langs kysten av fylket. I stedet sendes mye av fisken fra Finnmark til Kina for videreforedling og kommer tilbake på butikken i Vardø som frityrpinner – og det er dårlig praksis hvis bærekraftsmålene skal nås om åtte år.

Byggesteinene i nord handler også om beredskap for helse, og innstillingen tar opp bærekraftige byer og lokalsamfunn. En undersøkelse Den norske legeforening gjennomførte sist høst, viser at folk i nord stoler minst på helsevesenet. 27 pst. av befolkningen i Nord-Norge er misfornøyd med akuttberedskapen. Det tilsvarende tallet for Vestlandet og Østlandet er 11 pst. og 14 pst. Det er helt avgjørende for fiskernes trygghet at man får den hjelpen man trenger når det haster. Det gjelder også når kvinner skal føde barn, for om ikke kvinner føder barn, dør Finnmark og Distrikts-Norge ut.

Å stoppe klimaendringene er ambisiøst. Å klare det om åtte år vil kreve en formidabel innsats. Hvis vi har et mål om at folk skal bo i Finnmark av sikkerhetspolitiske hensyn, må faktisk finnmarkingene ha noe igjen. Bærekraftsmålene om havet viser at fisken må tilbake til Finnmark. Bærekraftige lokalsamfunn viser at unge kvinner må få trygghet når livets største glede skjer og fødsel nærmer seg. Sju av ti barn i Vest-Finnmark blir født av kvinner fra Alta. To tredjedeler av kvinnene er nødt til å reise til Hammerfest, som ligger 140 km fra Alta, for å føde sine barn. En fødeavdeling i Alta vil sikre kvinners trygghet og styrke beredskapen i en framtid som kommer til å bli våtere, røffere og tøffere værmessig.

Skal klimaendringene stoppes, er det faktisk sånn at det er ingen som har det så travelt som død fisk og fødende kvinner. Disse to sakene er viktig for Finnmark, og skal vi nå bærekraftsmålene, må vi finne gode løsninger for begge. Da må man jobbe på tvers av departementene.

Sandra Bruflot (H) [11:18:32]: To år med pandemi har gjort det vanskeligere å nå bærekraftsmålene. Der verden skulle gått framover, har den gått bakover eller stått stille. Når sultkatastrofer, fattigdom eller helsekrise rammer, sier man ofte at der barn har det ille, har jenter det verst. Internasjonalt på helsefeltet er bekymringen at tallet på jenter som giftes bort og blir gravide mens de ennå er barn, blir høyere, at mødredødeligheten ikke går ned, at tallet på kjønnslemlestelser ikke går ned, at likestillingen blir satt i revers.

I Norge er utfordringene ganske annerledes. Ofte er det de akutte tingene som prioriteres innen helse, men med bærekraftsmålene ser vi hvor viktig det langsiktige arbeidet er. Spedbarns- og mødredødelighet, fedme, folkehelse, psykiske lidelser og ruslidelser er bare noen eksempler der vi vet at det ikke er tiltak og politiske endringer over natten som gjør at tallene blir bedre – det er langsiktig arbeid, og ofte ser man ikke resultater med en gang.

Norge har sluttet seg til WHOs mål om å redusere tidlig død av ikke-smittsomme sykdommer som hjerte- og karsykdommer, diabetes, kols og kreft med 25 pst. innen 2025. Men dette målet er allerede nådd. Målet er derfor videreført i bærekraftsmålene, men nå med mål om en tredjedels reduksjon innen 2030.

I 2020 startet Solberg-regjeringen arbeidet med en ny strategi, hvor psykiske lidelser, ruslidelser og muskel- og skjelettlidelser også inngår, i tillegg til overvekt og fedme. Det arbeidet ble satt på vent for å kunne ta inn kunnskap om pandemien og hvilke virkninger den har hatt. Men dette arbeidet forventer vi at Støre-regjeringen fortsetter, slik at vi når også disse målene.

Terje Sørvik (A) [11:20:43]: Å sikre bærekraftig vannforvaltning og tilgang til vann og gode sanitærforhold til alle er bærekraftsmål nr. 6. Meldingen beskriver bl.a. det norske perspektivet med utfordringer og delmål. Delmål 6.1 handler om å sørge for likeverdig tilgang til trygt drikkevann til en overkommelig pris for alle.

Vann- og avløpssektoren er et eksempel på samfunnskritiske tjenester som allerede er under kraftig press som følge av klimaendringer. Økt fortetting i mange byer forsterker utfordringen. Kommuner og selskaper arbeider fortløpende med å tilpasse vann- og avløpstjenestene til den nye klimahverdagen. Ekstreme nedbørsmengder, flom, havnivåstigning og tørke har utløst behov for kostbare investeringer i infrastrukturen. I tillegg er mange resipienter blitt mer følsomme for tilførsel av næringsstoffer, slik at renseanlegg må bygges om for å fjerne flere av disse før det rensede vannet slippes ut.

For å sikre leveranse av trygt drikkevann og forsvarlig håndtering av avløpsvannet må norske kommuner, som også representanten Linnestad sa, investere 332 mrd. kr i infrastruktur. Om lag 20 pst. av behovet kommer som følge av etterslep i vedlikehold. De øvrige kostnadene fordeler seg på naturlig utskifting i den neste tjueårsperioden, myndighetskrav og klimatilpasninger.

Vi har også utfordringer med regulering av overvann. Mer ekstremnedbør, kombinert med økt fortetting, fører stadig hyppigere til skader på bygninger og infrastruktur. Uten forebyggende tiltak vil forventede skadekostnader i løpet av de neste 40 årene bli i størrelsesordenen 45–100 mrd. kr. Den samfunnsøkonomiske gevinsten av forebyggende tiltak er følgelig stor. Det haster å avklare ansvaret for å etablere forebyggende tiltak, og hvordan de skal finansieres.

Klimaendringer og behovet for tilpasning vil påvirke vanlige folks økonomi, lokalsamfunn og muligheten til å skape nye arbeidsplasser. Det blir viktig å jobbe målrettet og koordinert med klimatilpasninger.

Hurdalsplattformen er tydelig på at regjeringen ser behovet for klimatilpasning og forebygging, og at den vil styrke beredskapen ved planmessig å styrke arbeidet for å forebygge mot framtidige ekstremhendelser, øke NVE og kommunenes mulighet til å forsere dette arbeidet og bidra med løsninger til kommuners arbeid med å tette etterslepet på rehabilitering og bygging av vann- og avløpsløsninger. Ikke minst skal man også fremme en sektorlov for vann. Dette blir helt nødvendige tiltak for at vi skal ta ansvaret vårt for løsninger på en stor utfordring.

Ingunn Foss (H) [11:23:58]: FNs bærekraftsmål nr. 16 skal fremme fred, rettferdighet og velfungerende institusjoner. Arbeidet med å fremme demokrati, menneskerettigheter og rettsstatsprinsipper er en viktig del av norsk utenriks- og utviklingspolitikk.

I en tid hvor utviklingen går i feil retning i mange land, er det viktigere enn noen gang å hegne om liberale rettsstatsprinsipper. En velfungerende rettsstat med sterke institusjoner og domstoler uten korrupsjon eller politisk påvirkning er avgjørende for å sikre borgerne rettferdig og lik behandling. Når rettsvesenet i et land fungerer dårlig, går det ut over folks rettssikkerhet.

Dersom Norge skal ha troverdighet i slike spørsmål, må vi behandle våre egne institusjoner med den respekten de og rettsstaten fortjener. Regjeringens forslag om å reversere domstolsreformen er et eksempel på det motsatte.

I 2019 rettet Riksrevisjonen sterk kritikk mot både tingretter og lagmannsretter for lang saksbehandlingstid og dårlig ressursutnyttelse. Problemene var så alvorlige at det kunne «gå ut over rettssikkerhet, liv og helse».

På bakgrunn av Riksrevisjonens rapport og en grundig utredning av Domstolkommisjonen fremmet Solberg-regjeringen forslag til domstolsreform. Reformen ble et kompromiss mellom kommisjonens forslag og den tidligere strukturen og hadde bred støtte blant høringsinstansene.

Reformen har virket i snart ett år, og resultatene er tydelige: Fagmiljøene er blitt sterkere, sakene behandles raskere, og ressursene utnyttes bedre. Derfor er det helt ubegripelig at regjeringen vil reversere reformen, og det på bakgrunn av et høringsnotat som er så svakt at Regelrådet har gitt det strykkarakter. I stedet for å akseptere utfordringene og ikke minst fakta vil regjeringen bruke tid og penger på en reversering som er helt unødvendig. Mitt råd til regjeringen er å bruke pengene på det domstolene selv sier at de trenger.

Det er også sterkt beklagelig å se den arrogante og nedlatende holdningen regjeringen har overfor dem som arbeider i domstolene, og som står midt i en krevende endringsprosess. At ansvarlig statsråd i VG stempler alle juridiske fagmiljøer som Oslo-elite og heller vil lytte til «vanlige folk», er mildt sagt oppsiktsvekkende. Det er ikke bare beklagelig overfor fagfolk som står mot en politisk ledelse i et departement uten faglig styring, det er beklagelig også overfor ansatte som kastes ut i ny uvisshet, og barn og sårbare grupper som blir skadelidende på grunn av regjeringens distriktspolitiske eksperiment. Den arrogante holdningen er også med på å svekke tilliten til institusjonene. Det er alvorlig.

Det vi ser nå, er ikke en rettsstat verdig. Det er en svekkelse av den norske rettsstaten og dens institusjoner – stikk i strid med FNs bærekraftsmål nr. 16.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [11:27:09]: Norges handlingsplan for å nå bærekraftsmålene innen 2030 inneholder mange ord. Nå må vi få dette temaet ned på grasrota. Nå må vi få til praktisk handling. Folk må se og erfare hva som er lønnsom handling i produksjonslivet og i dagliglivet.

Norges viktigste positive tiltak hittil er bortfall av avgifter på elektriske biler. Det har kostet om lag 20 mrd. kr per år, og det gir store resultater. Der ser vi hvordan det kan gjøres.

Senterpartiet ønsker at en bærekraftig utvikling må skje langs de tre dimensjonene økonomisk, sosialt og miljømessig. Det kan bety at vi setter ressursøkonomien i sentrum, at vi reduserer vårt materielle forbruk i Norge, at vi forstår økologien, at vi forstår samspillet i naturen – mennesket er en del av naturen, menneskets bruk av naturen er helt sentral – og at vi fremmer en rettferdig økonomisk utvikling med større inntektsutjevning, som gir trygghet for folk.

Det grønne skiftet skal gjennomføres innenfor et demokrati. Det skal ha folkelig oppslutning. Men da må det grønne skiftet defineres. Jeg har ennå ikke sett hva det betyr. For meg betyr det i hvert fall at vi skal gå fra fossilt karbon, altså svart karbon, til fornybart karbon, altså grønt.

Det må bety at en skal satse på primærnæringene. Det er i primærnæringene en produserer det grønne

karbonet. Det er i fiskeriene, det er i skogen, det er på jorda. Det er et uomtvistet faglig, vitenskapelig faktum.

Hvis vi tar bærekraftsmål nr. 15, om å sikre bærekraftig skogforvaltning, hva betyr det i Norge? Hva vil vi med vår skogbruk? Vi bør være enige om fordelene ved å etablere en felles virkelighetsforståelse av hva vi vil med skogbruket. Dette er en forutsetning for å få en god debatt og sette i verk nødvendige tiltak.

Vi må ut av dagens skyttergraver med båndlegging, hvor altså de som ønsker å ta skogen ut av bruk, snakker om prosenter her og prosenter der. De som driver med skog, snakker om at vi skal drive skogen på akkurat samme måte som vi har gjort tidligere. Vi må ut av de skyttergravene. Vi må sette framtidig skogskjøtsel, altså skjøtsel av all skog, i sentrum.

Vi må nedsette, det må regjeringa gjøre, en skogkommisjon – sist ble det gjort i 1951, det er 70 år siden – som forteller hva vi vil med skogbruket. Så må dette skogbruket finansieres, og det er da naturlig å finansiere det også med at CO_2-avgifter brukes for å skjøtte skogen bedre, så vi kan få en større fangst av CO_2. Vi skal huske på at 1 m^3 grantømmer fanger 700 kg CO_2, om lag like mye som utslippet fra 200–250 liter diesel.

Tore Vamraak (H) [11:30:26]: Jeg vil i mitt innlegg fokusere på FNs bærekraftsmål nr. 4, god utdanning.

Når jeg har fulgt debatten, har jeg så langt ikke hørt mye omtale av dette bærekraftsmålet, til tross for at god utdanning er en av de beste investeringene vi som samfunn kan gjøre. Ikke minst for oss som er opptatt av å bekjempe ulikhet, er det viktig å huske på at god utdanning er den aller beste og mest treffsikre medisinen mot ulikhet.

Globalt har Norge under regjeringen Solberg gjort seg bemerket som en viktig bidragsyter til utdanning i den tredje verden, og særlig for jenters muligheter til en god utdanning. Utdanning til jenter er nøkkelen til bærekraft. Dessverre har den rød-grønne regjeringen valgt å kutte dramatisk i det norske bidraget til utdanning og halvert Norges bidrag til Det globale partnerskapet for utdanning, fra 3,5 mrd. kr til 1,85 mrd. kr for perioden 2021–2025, til tross for at et samlet storting ga tilsagn til denne bevilgningen i revidert nasjonalbudsjett for 2021.

En god utdannelse bygger på en god start. Det er derfor essensielt med tidlig innsats overfor barna som har behov, slik at vi unngår at problemene vokser seg store. Regjeringen Solberg la fram stortingsmeldingen Tett på – tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO, som inneholdt en rekke tiltak for å hindre at barn faller utenfor. Skolenes plikt til å gi intensiv opplæring til elever som henger etter i lesing, skriving og regning i 1.–4. klasse, er viktig for å hindre at elever blir hengende etter.

Det å fullføre skole og utdanning er avgjørende for å minske utenforskap i dagens arbeids- og samfunnsliv. Fullføringsreformen fra regjeringen Solberg inneholder en rekke gode tiltak for å gi flere en sjanse til å fullføre videregående skole og bidra til samfunnet. Fullføringsreformen ga en historisk utvidelse av retten til å fullføre videregående skole.

Dette arbeidet vil det være viktig å følge opp i årene framover for å sikre våre barn og barnebarn en god utdanning tilpasset deres egne evner og forutsetninger, slik at hvert enkelt barn får en best mulig start på livet. Det er bærekraft.

Svein Harberg hadde her overtatt presidentplassen.

Ingjerd Schou (H) [11:33:07]: Bærekraftsmålene skal ligge til grunn for Norges politikk. Selv tenker jeg på dette som verdensmålene fordi ambisjonene er så grunnleggende. Det er ingen stor uenighet i Norge eller i norsk politikk hvorvidt vi skal følge disse; det er måten vi arbeider for å oppnå målene på, det er uenighet om.

På enkelte svært viktige områder mener jeg regjeringen gjør feil prioriteringer. Da tenker jeg helt bestemt på satsingen på utdanning. Utdanning er nøkkelen til selvrealisering, det er grunnlaget for et lands varige vekst, og det handler om selvstendighet og framgang for den enkelte, men også for den enkelte nasjon.

Når jeg ser tilbake på tiden vår i regjering under Erna Solberg, er det ett av områdene jeg finner spesielt grunn til å være stolt av. Det er mange, men særlig dette at vi prioriterte utdanning som utviklingspolitisk målsetting. Gjennom FNs bærekraftsmål nr. 4 har Norge forpliktet seg til å arbeide for å sikre inkluderende, rettferdig og god utdanning og fremme muligheter for livslang læring for alle.

Disse ambisjonene er ikke tilstrekkelig fulgt opp av regjeringen i dag. Mest tydelig er dette i tilknytning til bevilgningene til Det globale partnerskapet for utdanning, GPE. Regjeringen har både gjennomført store kutt i inneværende års bevilgninger og avlyst Norges mangeårige forpliktelse, som hadde et samlet storting bak seg. Dette går ut over verdens skolebarn, men setter også Norges omdømme som troverdig bistandspartner i et meget dårlig lys. Dette er et dagsaktuelt spørsmål. Ukraina er et av landene der GPE planlegger et arbeid – et arbeid som startet opp før den pågående krisen – og den nåværende krisen vil gjøre det enda viktigere å ha støtte fra GPE i gjenoppbyggingen av utdanningssystemet. GPE kan være en svært viktig støttespiller i framtiden, og Norge er ikke tilstrekkelig med.

Vi har forståelse for at en svært stor del av oppmerksomheten nå går på akutte humanitære forhold i Ukraina, og det støtter vi. Men regjeringens kutt i utdanning

kom før invasjonen, og jeg akter å fortsette å etterlyse større engasjement fra regjeringen på dette grunnleggende området og for å oppfylle våre forpliktelser og verdensmål nr. 4.

Anna Molberg (H) [11:36:00]: Anstendig arbeid og økonomisk vekst er bærekraftsmål nr. 8. Det innebærer at vi må skape verdier i form av arbeidsplasser til befolkningen og skatteinntekter til staten. Pandemien, strømkrise og krig i Europa bidrar til at flere av statens økonomiske utfordringer kommer raskere, og i kombinasjon med en klimakrise er presset på omstilling enormt. I årene framover vil det være behov for reformer og prioriteringer for å sikre framtidige generasjoner en anstendig pensjon og en bærekraftig velferdsstat som er der for dem som trenger den mest. Alle som kan, må bidra, og det er opp til oss politikere å legge til rette for at flere blir inkludert i arbeidslivet.

Verdiskapingen vår starter med et næringsliv som ikke tynges ned av høye skatter, og arbeidsplassene sikres ved at næringslivet får den fleksibiliteten og forutsigbarheten de ber om. Regjeringen har nylig sendt på høring et forslag til kraftige innstramninger av den fleksibiliteten norsk arbeidsliv trenger. Innleie av arbeidskraft blir forbudt i store deler av Østlandet, og adgangen til innleie generelt blir vesentlig innskrenket. Konsekvensene av dette er ikke utredet i det hele tatt, og det er grunn til å frykte at bedriftene blir satt i en situasjon der permitteringer vil øke i rolige perioder, og at færre utenlandske arbeidstakere – som vi er helt avhengige av – ikke kommer hit for å jobbe.

Faste stillinger skal helt klart være en hovedregel i norsk arbeidsliv, men vi må også tilpasse oss de realiteter som er der. I alle kommuner i Norge finnes det små og mellomstore bemanningsbyråer som skaffer Ola nordmann sin første jobb, og som finner riktige folk til det lokale næringslivet. Å forby dette bidrar på ingen måte til å nå de bærekraftsmålene vi strekker oss etter. Takket være et fleksibelt arbeidsliv og et næringsliv som går godt, har vi den laveste arbeidsledigheten på lenge. Samtidig vet vi at et stort problem framover blir å skaffe næringslivet arbeidskraft. I tillegg er det for veldig mange unge mennesker et problem at man ikke finner sin plass verken i skolen eller i samfunnet for øvrig, og det er helt avgjørende å intensivere inkluderingen av disse, slik at ikke varig uføretrygd blir løsningen.

Solberg-regjeringen startet dette arbeidet, bl.a. med å legge fram en stortingsmelding om utenforskap. Istedenfor å følge opp tiltakene i meldingen har regjeringen nå trukket den. Vi åpnet også for at både private og offentlige arbeidsmarkedstiltak kunne være med på å skreddersy et løp til den enkelte.

Spørsmålet blir hva slags politikk regjeringen vil føre for å møte utfordringen med unge uføre og et næringsliv som roper etter arbeidskraft. Per nå er det innstramninger, forbud og økte skatter som ser ut til å være regjeringens løsninger for å nå bærekraftsmål nr. 8.

Kjerstin Wøyen Funderud (Sp) [11:39:13]: Et grunnprinsipp bak 2030-agendaen er at ingen skal utelates, «leave no one behind». Det betyr at den utviklingen vi oppnår i årene som kommer, ikke skal gå på bekostning av enkeltpersoner, grupper eller land, men spesielt komme de mest sårbare og marginaliserte til gode.

I den forbindelse har jeg lyst til å rette søkelyset på det digitale utenforskapet. Gapet mellom digitalt «innenforskap» og utenforskap har blitt enda større under pandemien, da titusener av nordmenn på få dager og uker tok digitale sjumilsskritt. Brått var videomøter og elektroniske legetimer hverdagskost for mange, mens andre ikke klarte å henge med.

Nyere undersøkelser viser at minst 600 000 innbyggere sliter med å mestre digitale verktøy og tjenester. De fleste er over 65 år, men også personer med ulike funksjonsnedsettelser, mennesker med rusproblemer og psykisk uhelse og innvandrere med lav språk- og teknologikompetanse opplever å falle utenfor. Andre som sliter med digitalt utenforskap, er folk som har finansielle problemer og som derfor ikke har råd til å kjøpe digitale verktøy, eller blir nektet å abonnere på mobil- og internett fordi de ikke er kredittverdige.

Myndighetene har slått fast prinsippet «digitalt førstevalg», og en viktig ambisjon i både offentlig og privat tjenesteproduksjon er at alle innbyggere, næringsdrivende, frivillige organisasjoner og kunder skal kommunisere digitalt. Men faren er at digitalt førstevalg blir digital tvang. Vi må ta på alvor at over en halv million nordmenn sliter med å utføre digitale tjenester som de fleste av oss tar for gitt. Mange må få hjelp fra pårørende, venner eller frivillige til å bruke digitale tjenester, som nettbank, helsenorge.no og nav.no. Brukerne tvinges da til å dele sensitive opplysninger med andre. Det gjør dem sårbare for utnytting, og de mister kontrollen over egen økonomi.

Mange beskriver at manglende mestring i dagligdagse situasjoner bryter ned verdigheten deres og gjør at de isolerer seg i stedet for å besøke venner eller gjøre ærender. Poenget med digitalisering er at det skal gjøre livet enklere for folk. For dem det blir vanskeligere for, bør det finnes alternative løsninger. De digitale løsningene må være universelt utformet, slik at alle, også personer med funksjonsnedsettelser, skal kunne bruke dem.

Vi må fortsatt holde høy fart i gjennomføringen av gode strategier for å sikre og implementere effektive og

trygge digitale tjenester til innbyggerne våre. Det er praktisk, fleksibelt og enkelt for de fleste av oss. Men vi må nok innse, først som sist, at det alltid vil være noen som trenger mer analoge kanaler til å kontakte bank og offentlige etater. Alternativet er at mange svake grupper blir utelatt. De blir «left behind».

Rune Støstad (A) [11:42:16]: Noe av det fineste med Norge er at det bor folk i hele landet, og at vi har levende lokalsamfunn og trygge arbeidsplasser der folk bor. Denne meldingen er godt nytt i så måte, for den viser at Norge har gode forutsetninger for å nå bærekraftsmålene, og den viser at vi må bruke folk og ressurser i hele landet for å nå målene.

La meg ta to eksempler som illustrerer nettopp det – to bærekraftsmål som henger i hop. Sjelden har en regjering vist en så ambisiøs vilje til å satse på landbruket, med et mål om å føre en landbrukspolitikk som er tilpasset det landet vi bor i, der vi også er tydelige på at inntektene skal gå opp. På den måten bidrar vi til å sikre befolkningen nok trygg og sunn mat, og vi legger til rette for et bærekraftig landbruk der vi produserer mer av matvarene vi har forutsetninger for å produsere, og som forbrukerne etterspør. Det vil være et viktig bidrag for å jobbe mot bærekraftsmål nr. 2, om å redusere sult.

Dagens regjering skal føre en politikk for sterkere fellesskap, vekst og positiv utvikling i hele landet, i både by og bygd. For denne regjeringen er arbeidsplasser og god velferd det aller viktigste i distriktspolitikken. Bærekraftsmål nr. 11 tar for seg levende byer og lokalsamfunn. Vi skal sette i gang nye tiltak for å skape optimisme og framtidstro i hele Norge. Hvis vi skal få folk til å bo i og flytte til distriktene, må viktige tjenester, som barnehage-, skole- og helsetilbud, være i nærheten. Alle innbyggerne skal ha tilgang til bredbånd og god kritisk infrastruktur, som vei og ferje.

Mange kjenner på en følelse av at staten har forlatt dem. Det har denne regjeringen tenkt å gjøre noe med. Statlige senter for tjenester som pass, førerkort og juridisk rådgivning er et av flere eksempler på at vi satser på tjenester og arbeidsplasser nær folk. Da blir det ikke bare ord; da viser vi også handling.

Skal Norge som land nå klimamålene, må jobben gjøres ute i hele landet, ikke minst i kommunene. Da er det bra med en regjering som har store ambisjoner for hele landet, som skal utvikle ny og forsterket distriktspolitikk for å redusere forskjeller mellom folk, og som skal fordele makt og ressurser utover i hele landet.

Kathrine Kleveland (Sp) [11:45:17]: På høringen om bærekraftsmeldingen etterlyste Kirkerådets Atle Sommerfeldt sivilsamfunnet i meldingen. Sommerfeldt ønsket også konkrete oppgaver for sivilsamfunnet. Senterpartiet vil i frivillighetsåret påpeke at den nye regjeringen både ser verdien av og verdsetter frivilligheten. Derfor var et av de første grepene vi gjorde i høstens budsjett, å sikre frivilligheten full momskompensasjon – et etterlengtet og viktig grep for å styrke frivilligheten i hele Norge. Utover det ble det i sist fredags forslag til tiltakskroner i forbindelse med flyktningkrisen satt av 45 mill. kr til frivillige organisasjoners arbeid med fritidsaktiviteter, språkopplæring og møteplasser for ukrainske flyktninger. De frivillige har en unik og avgjørende rolle i arbeidet som står foran oss når vi som samfunn skal hjelpe ukrainerne på flukt fra krig. Dette er bærekraftsmål nr. 17, om samarbeid, i praksis.

Biblioteket er et annet eksempel på en viktig møteplass for folk. Lørdag var jeg på Deichman, Oslo kommunes bibliotek og Norges største folkebibliotek. Her fikk jeg oppleve et moderne bibliotek der folk i alle generasjoner fylte huset. I denne maurtua satt også mennesker helt fordypet i sin egen verden, i et spill, i en bok, bak en skjerm eller bak en symaskin.

Et bibliotek kan være så mangt, men den grønne tråden i det hele er bærekraften. Alle kommuner i vårt langstrakte land har bibliotektilbud for sine innbyggere. Det å låne bøker er fortsatt en av de mest bærekraftige måtene å dele kunnskap på. Generasjon etter generasjon kan lese, lære og levere tilbake tidløs kunnskap og lyrikk trykket på grønt karbon eller som lydfiler. Bibliotekene viser at klimavennlige, bærekraftige og grønne valg ikke trenger å være banebrytende radikale eller inngripende i folks liv.

Vi har til alle tider funnet gode løsninger på folks hverdagsbehov, og som samtidig bidrar til å løse våre store utfordringer. Da bibliotekene først ble etablert, fokuserte man nok ikke på sirkulærøkonomi, men at de ga kjært tiltrengt kunnskap til et bredt lag av befolkningen. I dag er bibliotekene et godt eksempel på jordnær sirkulærøkonomi i praksis, for det kan ikke beskrives som annet enn nye måter å praktisere jordnær sirkulærøkonomi på, når det på en lørdag på Deichman lånes ut seks symaskiner til f.eks. å lappe klær og forlenge gode plaggs levetid.

Heidi Greni (Sp) [11:48:31]: Bærekraftsmeldingen er et omfattende dokument. 2030- agendaen er konkretisert gjennom 17 bærekraftsmål og 169 delmål. FN oppfordrer medlemslandene til å utvikle nasjonale indikatorer. Det vil gjøre det enklere å vurdere måloppnåelse, men må samtidig begrenses slik at det ikke genererer unødvendig byråkrati. Det er særlig viktig at kommunene ikke påføres utstrakt rapporteringsplikt på enda flere områder.

Mange av disse 169 delmålene kan også være motstridende, og det kan bli nødvendig å foreta avveininger mellom de ulike målene. Den avveiningen bør i størst

mulig grad foregå på kommunalt nivå og nærmest mulig innbyggerne. Hovedprioriteringen må være å utjevne økonomisk og geografisk ulikhet, og da må vi unngå økt sentralisering.

Det viktigste for de aller fleste er god helse og livskvalitet, som omtales i mål nr. 3. Hurdalsplattformen tydeliggjør regjeringens helse- og velferdspolitikk. En sterk offentlig helsetjeneste og styrket kommuneøkonomi er en forutsetning for å utjevne ulikheter i helse. Psykisk uhelse er et økende problem, særlig blant unge. Derfor har regjeringen styrket dette feltet betydelig og jobber målrettet for nullvisjon for selvmord.

Å føle seg trygg på å få hjelp hvis noe skulle inntreffe, er god helseforebygging. De siste årene har vi hatt en utvikling der de som bor utenfor de største byene, har opplevd at tryggheten har blitt borte, ambulansen er lenger unna, politiet er knapt til stede, og brann og redning er de eneste som har akseptabel responstid. Dette er vi nå i ferd med å få snudd. Alle har rett på samme trygghet uansett hvor i landet de bor. Ambisiøse mål vi som samfunn har satt, må gjelde for oss alle uansett om man lever ytterst i havgapet eller i de dype skoger.

Hurdalsplattformen har en rekke tiltak. Styrket kommuneøkonomi gir større mulighet til helseforebyggende arbeid. Vi foreslår en gradvis innføring av skolemat og fremming av fysisk aktivitet – for å nevne noe. Kampen mot antibiotikaresistens er et annet viktig grep, og vi bør legge til rette for økt kjøttproduksjon for å unngå import fra land med utstrakt bruk av antibiotika i produksjonen.

Bærekraftsmål nr. 12 handler om ansvarlig forbruk og produksjon. Min kjepphest er redusert matsvinn. Etter 30 år i dagligvarehandelen er jeg fortsatt sjokkert over hvor mye som kastes. Vi må produsere det forbrukerne etterspør, og vi må slutte å kaste mat. Man må slutte å late som om små gulrøtter med rare former ikke er spiselige, at de smaker dårligere enn store gulrøtter. Grønnsaker bør selges i løsvekt, og vi må ha mindre krav til fasong og form.

Trine Lise Sundnes (A) [11:51:52]: Anstendig arbeid og økonomisk vekst – bærekraftsmål nr. 8 lyder:

«fremme varig, inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst, full sysselsetting og anstendig arbeid for alle».

Dette bygger på FN-organisasjonen ILOs anstendig arbeidslivsagenda.

Arbeiderpartiets hovedprioritering er trygghet for jobb, trygghet i jobb, flere faste ansettelser framfor innleie og midlertidige jobber – og å styrke det seriøse og organiserte arbeidslivet og øke innsatsen for å ta kriminelle i arbeidslivet. Vi får – om ikke daglig, så ukentlig – tilbakemeldinger fra folk om at det trygge og organiserte arbeidslivet i Norge utfordres av useriøse aktører, sosial dumping, lønnstyveri og lav organisasjonsgrad i utsatte bransjer, som i byggenæringen. Det bidrar til økende forskjeller, svekker den norske modellen og svekker rekrutteringen til viktige yrker.

Den viktigste oljen Norge har, er arbeidsfolk og deres innsats. Tryggheten og produktiviteten, som har vært norsk arbeidslivs fremste konkurransefortrinn, trues og må tas på alvor. Derfor er jeg glad for at regjeringen er i gang med arbeidet og vil føre en aktiv politikk for å hindre at mennesker blir utnyttet på jobb, for å bekjempe sosial dumping og for å sikre at fellesskapet ikke unndras inntekter. Storrengjøringen i arbeidslivet for å sikre faste, hele stillinger med anstendige lønns- og arbeidsvilkår er vesentlig for å levere på bærekraftsmål nr. 8.

Vi vil ha et trygt og rettferdig arbeidsliv for alle. Sammen med en styrket fagbevegelse vil Arbeiderpartiet bekjempe sosial dumping og arbeidslivskriminalitet, begrense midlertidighet og innleie, sørge for at flere kan jobbe heltid, og satse på livslang læring og kompetanse. Da vil vi også være godt rustet til å møte den store omstillingen det grønne skiftet krever av oss.

Heidi Greni (Sp) [11:54:22]: Regjeringens arbeid med å gjenopprette selvstendige domstoler etter Solberg-regjeringens domstolsreform er i gang. Bærekraft er et interessant ord i den forbindelse. Domstolsreformen er jo basert på det motsatte, nemlig på en politisk omkamp og et skjørt kompromiss. Domstolsreformen i sin opprinnelige form, som flere her i salen sikkert husker, gikk på et nederlag og fikk ikke flertall. Den var det faktisk knyttet et forarbeid til gjennom Domstolkommisjonens arbeid. Det kan man imidlertid ikke si om den løsningen vi har i dag. Der har vi en strukturmessig hybridløsning, med avdelingskontor og omreisende ledelse. Er det noen av de aktørene som det siste året har sett på utfordringene ved norske domstoler, som har framført det som løsning? Nei, det er ikke det, for hvem kunne vel se for seg det politiske kompromisset som skjedde i denne saken i 2020.

Å fremme rettsstaten nasjonalt og internasjonalt og sikre likhet for loven, rettssikkerhet og rettsvern for alle er en del av bærekraftsmål nr. 16. Det betyr for Senterpartiet at alle skal ha lik tilgang til rettstjenester. Rettssikkerhet handler om flere ting, men også om tilgang på god rettshjelp. En forutsetning for det er ikke bare en lokal domstol, men et juridisk fagmiljø knyttet til domstolene som kjenner lokale forhold.

Konsekvensene av domstolsreformen for andre deler av fagmiljøet i rettssystemet – advokater, jurister, tolker osv. – eller for publikums tilgjengelighet eller andre lokale ringvirkninger ble ikke berørt ved gjennomføringen av domstolsreformen i det hele tatt. Rettssikkerhet i

form av tilgang på rettshjelp betyr også å ikke bruke uforholdsmessig lang tid på transport, ikke ha høyere utgifter knyttet til reiser, og at den som er part og skal vitne, eller av andre grunner skal møte i en rettssak, ikke har det mer trasig enn dem som bor andre plasser i landet. Gjenoppretting av selvstendige domstoler er ikke et distriktspolitisk eksperiment, som noen påsto her før i dag. Det er en styrking av rettssikkerheten for innbyggerne i Distrikts-Norge.

Senterpartiet mener at selvstendige domstoler med stedlig ledelse er et helt grunnleggende prinsipp for å opprettholde en desentralisert domstolsstruktur i Norge, og at dagens struktur ikke er bærekraftig for framtiden fordi den gjør mindre domstoler uten stedlig ledelse mer sårbare for å miste arbeidsplasser. Nærpolitireformen, som aldri gjorde politiet mer nært, men organiserte politiet bort fra befolkningen, er en annen utfordring. Vi kan gjerne snakke om framtiden og hvordan vi skal sikre mer bærekraft, men det må gjøres gjennom nettopp de verdiene vi snakker om her i dag.

Elise Waagen (A) [11:57:41]: For Arbeiderpartiet er en god offentlig skole og lik rett til utdanning avgjørende for at alle skal ha like muligheter. Frihet og trygghet for alle er bare mulig hvis vi går sammen i fellesskap. Skolegang til alle og muligheten til utdanning og kompetansepåfyll gjennom hele livet er veien til nettopp frihet, egen inntekt og selvstendighet. Med en god offentlig skole og et sterkt offentlig utdanningssystem kan vi redusere forskjellene.

Å møtes i klasserommene på tvers av kulturer, kjønn og bakgrunn har en egenverdi. I tillegg til å gi hver enkelt muligheter bygger vi ned barrierer. Vi skaper møteplasser og gir barna våre en arena for å bygge tillit. Er det noe vi ikke har nok av i verden nå, er det tillit. I en urolig verden er utdanning nettopp med på å bygge håp.

Her hjemme prioriterer regjeringen utdanning høyt. Med Arbeiderpartiet i regjering skal vi få ned forskjellene, vi skal styrke laget rundt barna, og vi skal gi de ansatte mer tid og mer tillit. Regjeringen har økt kommunenes frie inntekter med hele 4,5 mrd. kr – 2,5 mrd. kr mer enn Solberg-regjeringens opprinnelige forslag i statsbudsjettet for 2022. Det gir rom for å styrke laget rundt barna. Er det noe vi vet om konsekvensene etter pandemien, er det nettopp at laget rundt barna er viktig.

Tusenvis av elever i hvert eneste kull fullfører ikke videregående skole. Halvparten av timene til spesialundervisning utføres av ukvalifiserte. Siden 2013 har vi sett en dobling av unge uføre. Mange står uten læreplass. På Solberg-regjeringens vakt så vi en markant økning i private skoleplasser. Det er det motsatte av å bygge ned barrierer. Dette er arven etter Høyre.

Dette bare understreker behovet for en ny kurs i utdanningspolitikken, en kurs som satser på den offentlige skolen. Skal vi gi barna våre en skole der alle lærer godt, er det ingenting som er viktigere enn læreren. Det er nettopp derfor regjeringen opprettholder satsingen på kompetanseutvikling for lærere.

Arbeiderpartiets engasjement for utdanning stopper ikke ved landegrensene. Bærekraftsmålene er tett vevd inn i hverandre, og god utdanning til alle, enten det er i Norge eller andre steder i verden, vil være et av de fremste bidragene til å nå de andre målene. Jeg er stolt av det arbeidet regjeringen legger ned.

Mudassar Kapur (H) [12:00:59]: Det har vært holdt en rekke innlegg om arven etter Solberg, og jeg skal ikke gå inn i alt det nå. Jeg synes temaet vi har i dag, er litt for overordnet til å dypdykke i det. Jeg kan nøye meg med å si at en viktig del av arven etter Erna Solberg er at vi behandler denne bærekraftsmeldingen, og så kan det si sitt.

Jeg tok egentlig ordet for å takke for en god debatt. Jeg synes det er viktig at vi med jevne mellomrom har debatter hvor vi får løftet blikket litt og sett på de tingene som bringer oss sammen, uansett hvilken del av samfunnet vi jobber i. Jeg har også lyst til å takke saksordføreren for å ha holdt i en sak som jeg vet har vært ganske svær og tatt mye tid. Men vi føler at vi som komité har fått lagt fram en grundig behandling av en viktig sak.

Slike saker står ofte i fare for å møte to typer skjebner. Den ene er at vi har et kjempestort engasjement når de blir vedtatt, og holder mange gode innlegg om dem, men så havner de dessverre i skuffen etterpå. Den andre skjebnen som denne typen saker dessverre ofte kan møte, er at de blir neglisjert eller kalt for festtaler og store ord. Dermed blir det forsøkt å nedvurdere viktigheten av dokumentene. Vi må sørge for at ingen av de delene skjer.

Jeg tror at den beste måten å få til det på er hele tiden å vise resultatene knyttet til arbeidet med å nå målene og hvilken forskjell de faktisk utgjør i folks liv. Det tror jeg er det viktigste motsvaret til den typen skjebner. Derfor er mitt håp at særlig norske kommuner fortsetter sitt arbeid med dette. Jeg er veldig glad for at denne saken kommer til oss i kommunal- og forvaltningskomiteen. Vi er mye ute og møter både kommuner og fylker, og vi vet at en norsk kommune egentlig er Norge i miniatyr. Der får vi også mye nærmere kjennskap til hvordan dette arbeidet går.

Jeg håper også at næringsliv, frivillighet og øvrige deler av samfunnet opplever at det lønner seg å jobbe for målene. Det må vi også bidra til gjennom politikkutviklingen, helt uavhengig av parti. Og så håper jeg at vi med jevne mellomrom – uten at jeg har fasit på det – på egnet

måte kan adressere disse målene og se hvordan det går med dette arbeidet, også i vår komité, eller i Stortinget. Jeg tror dette er en viktig sak som vi som folkevalgte også må holde høyt.

Lene Vågslid (A) [12:03:53] (leiar i komiteen): Tusen takk for ein veldig god debatt. Eg vil òg takke saksordføraren for ein svært god jobb med saka.

Det er fleire moment i denne debatten som Arbeidarpartiet og Høgre kan vere ueinig i, eller alle partia, for så vidt. Det viktigaste er at dei aller fleste her i dag klarte å heve blikket på det som handlar om å setje globale mål inn i ein nasjonal kontekst, og ikkje minst snakke om det som det er viktig at Noreg gjer for å oppnå berekraftsmåla.

Det var vel berre Framstegspartiet som klarte å lande i den eine grøfta som kollegaen min frå Høgre nettopp åtvara imot – å omtale dette arbeidet og denne meldinga som «svulstig» og «teoretisk». Det er ikkje teori når fleire her i dag seier at me er nøydde til å gjere noko med vasspolitikken. Det er ikkje teori at me må ta igjen det valdsame etterslepet som er ute i landets kommunar. Det er ikkje berre teori når me seier at me må vidareutvikle kunnskapsbasert arbeid mot radikalisering og ekstremisme. Det er heller ikkje teori og svulstige ord når me seier at me no vil ha storreingjering i norsk arbeidsliv. Det er heller ikkje teori når fleire av oss her i dag seier at me vil styrkje matproduksjonen i Noreg, eller at me – og det er me ganske einige om, trur eg – er nøydde til å satse på meir fornybar kraft. Det er heller ikkje svulstig teori når me seier at me må auke innsatsen innanfor førebygging av og beredskap på helsekriser. Det er heller ikkje teori når me seier at Noreg skal leggje vekt på kvinners rettar og likestilling i utviklingspolitikken.

Slik kunne eg halde på lenge, men det har me ikkje tid til. Men eg er heilt einig med Mudassar Kapur når han i innlegget sitt seier at slike grøfter må me ikkje hamne i i denne viktige debatten for Noreg og for verda.

Under høyringa i saka hadde me 27 aktørar inne – veldig gode innspel. Det som gjekk igjen blant fleire av dei, var at me må hugse på å gjere arbeidet med berekraftsmåla konkrete, forståelege og ikkje minst etterprøvbare. Der er eg heilt einig med Heidi Greni, som òg understreka i innlegget sitt at no må me ikkje byråkratisere arbeidet med berekraft. Der har me god dialog med norske kommunar og fylkeskommunar, slik at me evnar å gjere det på ein god måte: globale mål i ein norsk kontekst.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 3.

Sak nr. 4 [12:06:41]

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Endringer i rettshjelploven og husleieloven (Husleietvistutvalgets geografiske virkeområde, faglige uavhengighet, innhenting av taushetsbelagt informasjon fra Folkeregisteret mv.) (Innst. 229 L (2021–2022), jf. Prop. 53 L (2021–2022))

Presidenten: Etter ønske fra kommunal- og forvaltningskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil sju replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Rune Støstad (A) [12:07:41] (ordfører for saken): Denne saken er en oppfølging av at Husleietvistutvalget i september i fjor ble utvidet til å gjelde hele landet. Husleietvistutvalget, HTU, er en statlig virksomhet som gir objektiv veiledning til både leietaker og utleier om bolig.

Dersom det oppstår konflikt, kan Husleietvistutvalget gå inn og løse saken gjennom megling i stedet for at den blir avgjort ved et vedtak i utvalget. I og med at HTU ble landsdekkende, er det også behov for å endre bestemmelser i både husleieloven og i rettshjelploven.

Komiteens flertall anser lovforslagene som en riktig tilpasning etter at HTU er utvidet til hele landet. Komiteen viser i den sammenhengen til at HTU har tatt i bruk nye løsninger for digitale meklingsmøter mellom partene, noe som har blitt godt utprøvd i koronapandemien i både 2020 og 2021. Ved at digitale møter er en hovedregel, sikres et like godt meklingstilbud for utleiere og leiere i hele landet.

Det er bred tilslutning til å endre husleieloven. Totalt har 16 høringsinstanser uttalt seg, og samtlige høringsinstanser som har uttalt seg, støtter forslagene.

Det er delte syn på endringen i rettshjelploven, noe høringen også viser. Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet og Fremskrittspartiet, støtter departementets forslag slik det er presisert i proposisjonen, og understreker at lovendringen er ment å gjenspeile og ikke endre gjeldende rett. Det vil fortsatt være mulig å få innvilget fritt rettsråd i slike saker gjennom en egen unntaksbestemmelse, noe departementet også understreker i proposisjonen. Denne unntaksbestemmelsen vil da være en sikkerhetsventil som sikrer at sårbare grupper får den rettshjelpen de har behov for.

Komiteens tilråding fremmes av en samlet komité, med unntak av tilrådingens I, som fremmes av komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet og Fremskrittspartiet. Jeg viser ellers til merknadene i saken.

Heidi Greni (Sp) [12:10:35]: Utvidelsen av Husleietvistutvalget til hele landet gir økt rettssikkerhet. Mens Husleietvistutvalget før utvidelsen hadde et virkeområde som dekket ca. 47 pst. av alle leieforhold i Norge, har nå samtlige utleiere og leietakere i hele landet tilgang til Husleietvistutvalget. Trygge boforhold er utrolig viktig for alle, uansett hvor en bor i landet. Erfaringene med husleietvistutvalg i Oslo, Trondheim og Bergen har vært gode, og den erfaringen kommer nå innbyggerne i hele landet til gode. Samtidig er det alltid rom for forbedringer. Det er bra at departementet i tildelingsbrevet til Husleietvistutvalget prioriterer å gjøre saksbehandlingen mer brukerrettet og mer effektiv, og samtidig videreutvikle informasjonsvirksomheten og gjøre tvisteløsningstilbudet mer kjent for folk i hele landet.

Husleietvistutvalget har tatt i bruk nye digitale løsninger for meklingsmøter mellom partene, og det sikrer et like godt meklingstilbud for leietakere og utleiere i hele landet. Lovendringen er en tilpasning etter at Husleietvistutvalget ble landsdekkende, og alle de 16 aktørene som har levert høringssvar, er positive til lovendringen. Lovendringen er ment å gjenspeile, ikke endre, gjeldende rett.

Regjeringens forslag vil ikke innebære en endring i rettstilstanden og derfor heller ikke svekke rettssikkerheten, slik noen antyder. Det er fortsatt mulig å få innvilget fritt rettsråd etter unntaksbestemmelsen i § 11 tredje ledd. Det er en viktig sikkerhetsventil som sikrer sårbare grupper den hjelpen de måtte ha behov for.

Grete Wold (SV) [12:12:42]: En trygg og sikker bolig er trolig det mest grunnleggende behovet vi mennesker har, og derfor er det særdeles viktig at det sikres i vårt lovverk. SV støtter forslagene om endringer i husleieloven, og høringsinnspillene bygger også opp under det, slik som saksordføreren redegjorde godt for.

Husleietvistutvalget skal i hele landet være et faglig uavhengig organ, og det skal også gis mulighet for å innhente informasjon fra Folkeregisteret, der hvor det er nødvendig. Vi må forutsette at det foretas grundige vurderinger av når og hvordan det er nødvendig, slik at alle interesser ivaretas der.

Når det kommer til endringsforslagene til rettshjelploven, er vi noe uenig. Man foreslår å fjerne retten til fritt rettsråd i disse sakene, og høringsinstansene er unisont enige om at det ikke er en god idé. Denne muligheten til fritt rettsråd brukes ikke av mange, og den er derfor heller ikke kostbar. Men den vurderes som meget viktig for dem som trenger den, de som ikke har mulighet til å nyttiggjøre seg av andre ordninger.

Advokatforeningen skriver at retten til bolig er grunnleggende, og derfor er det også viktig for dem som denne saken gjelder. Det bør absolutt være et prioritert område i rettshjelploven og må ikke fjernes fra lov om fri rettshjelp. Leieboerforeningen framholder at forslaget framstår som ubegrunnet og uten grunnlag i de faktiske forhold, slik de kjenner dem. De understreker at det må være feil å frata dem som har de største rettslige og økonomiske utfordringene, den bistanden de kan få gjennom nettopp fritt rettsråd.

Det kan argumenteres for at dette er en mindre justering, og at den bare vil gi en mer samlet ordning. Men uansett er det ikke nødvendig å fjerne denne nå, når vi likevel venter på en helhetlig og ny rettshjelplov, som nettopp skal sikre en god gjennomgående praksis på dette området.

Pensjonistforbundet vurderer at Husleietvistutvalget bør ha virket i minst fem år før man endrer rettshjelploven. Så får vi håpe at en helhetlig og bedre rettshjelplov er på plass i god tid før da. SV står derfor ikke bak tilrådingens I, men vi står bak de andre punktene i tilrådingen.

Tobias Drevland Lund (R) [12:15:07]: Jeg nøyer meg med en kort stemmeforklaring, ettersom kommunal- og forvaltningskomiteen har holdt på i mange timer her i dag.

Rødt viser bl.a. til Advokatforeningen, Leieboerforeningen og Norsk Forbund for Utviklingshemmede, som mener at det å fjerne henvisningen til husleieloven vil være å svekke rettssikkerheten for grupper som i utgangspunktet ikke står sterkt i boligmarkedet. Rødt deler denne bekymringen og mener at tilgangen til fri rettshjelp må styrkes og ikke på noen måte svekkes. Derfor kommer Rødt til å stemme imot komiteens tilråding til I, men vi står inne i de øvrige punktene i tilrådingen.

André N. Skjelstad (V) [12:15:58]: Venstre mener at retten til bolig er en grunnleggende rettighet som er svært viktig for den det gjelder. Spørsmål knyttet til bolig bør derfor være et sentralt område i rettshjelploven. Videre er oppsigelsessaker etter husleieloven § 9-8 alvorlige saker som skiller seg fra andre husleiekonflikter etter samme lov.

Vi viser også til lovproposisjonens punkt 4.4, der departementet framhever at bistand som Husleietvistutvalget gir, er i form av generell informasjon og veiledning om aktuelle rettsregler og praksis, og ikke råd om hvordan en stiller seg i en tvist. En slik veiledning er annerledes enn en slik juridisk bistand som advokater yter til leietakere i oppsigelsessaker etter § 9-8. Advokater er partsrepresentanter som etter oppdragsbekreftelse yter juridisk bistand til klienter i konfliktsituasjoner med en eller flere motparter. HTU kan ikke og er heller ikke ment å erstatte slik juridisk bistand som det vil være behov for i oppsigelsessaker etter husleieloven § 9-8. Det

er derfor ikke gitt at veiledningen HTU gir, dekker eller erstatter behovet for fri rettshjelp, jf. rettshjelploven § 5.

Departementet skriver på samme sted at omkring 95 pst. av sakene for HTU er selvprosederende etter dagens ordning. Advokatforeningen opplyser i sitt høringsbrev til komiteen at den rettshjelp en har krav på i de sakene, er seks timers advokatbistand, og at det ikke er mange som får den rettshjelpen i dag. Det dreier seg om mellom 144 og 214 saker i året de siste årene, med en gjennomsnittlig kostnad per sak på mellom 1 175 og 6 798 kr.

Spørsmålet om fri rettshjelp i husleiesaker er utredet i NOU 2020: 5 Likhet for loven – Lov om støtte til rettshjelp. Ettersom endringen i rettshjelploven dreier seg om et mindre antall saker og rettsråd stiller seg annerledes enn veiledningen HTU kan gi, er det riktig å avvente med å gjøre endringer i rettshjelploven § 11 fram til forslaget til ny rettshjelplov er framlagt for Stortinget.

Derfor fremmer Venstre følgende forslag i dag:

> «Stortinget ber regjeringen komme tilbake til spørsmålet om endringer i rettshjelploven § 11 andre ledd nr. 4 i forbindelse med lovforslaget om ny rettshjelplov.»

Presidenten: Representanten André N. Skjelstad har tatt opp det forslaget han refererte.

Statsråd Bjørn Arild Gram [12:18:38]: Jeg er glad for at Husleietvistutvalget nå dekker hele landet. Nå får alle leietakere og utleiere – også i distriktene – tilgang til et fullgodt veilednings- og tvisteløsningsorgan i saker som har stor velferdsmessig betydning. Dette er en klar styrking av leietakernes rettssikkerhet. Utvidelse er allerede gjort ved forskriftsendring, og det er viktig at utvidelsen av Husleietvistutvalget også reflekteres i lovverket. Regjeringen har derfor lagt fram forslag til endringer i husleieloven og rettshjelploven for å følge opp utvidelsen av Husleietvistutvalgets geografiske virkeområde.

Jeg vil presisere at endringene som foreslås i rettshjelploven, ikke fratar leietakere rettigheter de har i dag, og vil derfor heller ikke svekke leietakernes rettssikkerhet. Tvert imot vil endringene gjøre det lettere for publikum som skal innrette seg etter lovverket. Slik rettshjelpsbestemmelsene er utformet i dag, kan det framstå som om leietakerne som oppfyller de økonomiske kravene, har rett på fritt rettsråd i oppsigelsessaker. Det er imidlertid ikke tilfellet. Rettshjelploven er bygd opp slik at dersom behovet for bistand dekkes av andre ordninger, f.eks. offentlige service- og rådgivningskontorer, vil man ikke ha krav på fritt rettsråd. Husleietvistutvalget er ansett som en alternativ ordning som dekker behovet for bistand.

Ettersom Husleietvistutvalget nå er landsdekkende, vil alle saker i utgangspunktet kunne behandles av Husleietvistutvalget. Ingen leietakere vil derfor ha krav på bistand etter bestemmelsene som nå endres. På den andre siden vil alle, uavhengig av økonomi, i husleiesaker ha tilgang til et organ med ekspertise som kan veilede, mekle og om nødvendig fatte avgjørelser i husleiesaker.

Jeg vil framheve at det fortsatt vil være adgang for leietakere til å søke om fritt rettsråd i særlige situasjoner. Dette kan f.eks. gjelde i saker der søker på grunn av psykiske, fysiske eller sosiale forhold er særlig vanskeligstilt og ikke har mulighet til å ivareta sine egne interesser. Dersom saken går videre til domstolene, har leietaker også rett til fri sakførsel dersom man oppfyller de økonomiske vilkårene.

Regjeringen har også foreslått flere endringer i husleieloven, og jeg er glad for å se at en samlet komité stiller seg bak disse endringene. Jeg mener det er viktig at Husleietvistutvalgets faglige uavhengighet lovfestes for å sikre brukernes tillit til et uavhengig tvistorgan. Dette er en formalisering av det som allerede er gjeldende praksis.

Regjeringen foreslår også at Husleietvistutvalget skal få en rett til å innhente taushetsbelagte opplysninger fra Folkeregisteret i de situasjonene der det er nødvendig for å utføre oppgaven etter loven og HTU-forskriften. Jeg mener at en slik tilgang vil gjøre det lettere for HTU å finne innklagede og forkynne klager. Det vil være ressursbesparende. Det vil også være en fordel for partene at saksbehandlingstiden reduseres, og innklagedes rettssikkerhet vil styrkes dersom antall fraværsavgjørelser reduseres.

Jeg vil avslutningsvis si at jeg synes det er fint å se at det er bred politisk enighet om utvidelsen av Husleietvistutvalget, og gjennom de nye digitale løsningene vil leietakere og utleiere nyte godt av utvalgets ekspertise, uavhengig av hvor de er bosatt.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Grete Wold (SV) [12:21:57]: Helt kort i forhold til endringer i rettshjelploven: Der er det åpenbart litt ulike oppfatninger av om dette vil svekke folks mulighet til å få den rettshjelpen eller ikke. Advokatforeningen er opptatt av, når denne ordningen er så pass landsdekkende, at alle har en reell, god mulighet til å få hjelp. I tillegg kan man, som statsråden presiserte i innlegget, under særlige omstendigheter søke, noe som igjen vil være en terskel for å kunne tilegne seg denne hjelpen. Hvorfor er det nødvendig å endre på dette nå, når vi allikevel innen forhåpentligvis ikke altfor lang tid får en ny rettshjelplov som vil kunne se alle disse forholdene under ett, slik at vi ikke risikerer at noen nå faller igjennom?

Statsråd Bjørn Arild Gram [12:22:44]: Jeg er egentlig ikke enig i at det nå foreslås en endring. Det er tvert imot å slå fast det som er gjeldende rett i dag. Det er jo slik at deler av landet har vært underlagt Husleietvistutvalgets dekningsområde, hvor disse reglene har gjeldt hele tiden. Dette er sånn sett en litt mer teknisk oppfølging ved at utvalget nå har fått en landsdekkende funksjon.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Flere har ikke bedt om ordet til debatten i sak nr. 4.

Sak nr. 5 [12:23:25]

Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Representantforslag frå stortingsrepresentantane Liv Kari Eskeland, Helge Orten, Olve Grotle og Aleksander Stokkebø om auka fokus på og nye løysingar for rassikring av infrastruktur (Innst. 225 S (2021–2022), jf. Dokument 8:91 S (2021–2022))

Presidenten: Etter ønske fra transport- og kommunikasjonskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

Frank Edvard Sve (FrP) [12:24:32] (ordførar for saka): Dette Dokument 8-forslaget som vi no skal behandle, frå Eskeland, Orten, Grotle og Stokkebø frå Høgre, om auka fokus på og nye løysingar for rassikring av infrastruktur, har følgjande framlegg til tilråding frå ein samla komité:

> «Stortinget ber regjeringa sette fortgang i arbeidet med å få utarbeidd heilskaplege nasjonale ras- og skredsikringsplanar som omfattar alle skredpunkt med høg og middels skredfare, både for riksvegnettet og for fylkesvegnettet. Planane skal vera ferdige før utgangen av 2023.»

Rassikring er eit viktig område inn mot norsk infrastruktur, det vere seg veg eller anna. Staten har brukt store midlar på rassikring i mange år, og no den siste tida har det vorte sikra for 2 mrd. kr per år. Den førre regjeringa auka løyvingane til rassikring, og 2 mrd. kr er fordelte på fylkesveg og på riksvegnettet.

Det er veldig mange prosjekt i heile Noreg som står på vent når det gjeld rassikring, og det er veldig mange som køyrer litt med hjartet i halsen med tanke på den trugselen som ras er mot veg, og som kvar einaste dag gjennom vintertida – og i resten av året – lever med trugselen om både steinsprang og andre typar skred som vi ser no, med litt auka aktivitet som følgje av klima- og vêrendringar. Vêr har det òg vore mykje av før, og det har vore mykje ras tidlegare.

I mitt eige fylke, Møre og Romsdal, har vi nokre av dei mest rasutsette punkta, og ein del av dei er allereie rassikra. Vi har i det siste som sagt årleg brukt eit par milliardar kroner på rassikring, men vi har behov for mykje meir midlar, og sånn er det i dei fleste rasfylka rundt omkring i landet. Tradisjonelt er det dei meir vanlege måtane å rassikre på, kanskje med tunnel, fonnoverbygg osv. for å hindre trafikken frå raspunkta, som har vore vanleg.

Dette representantforslaget fokuserer på nye løysingar og ny teknologi. Når det gjeld rassikring, har vi gjort stor framgang i Noreg dei siste åra med tanke på skredsikring generelt, og då spesielt innanfor fjellskred, som også omfattar veg. Dei store fjellskredsentera som ligg i Noreg no, både i Stranda og i Nordnes i Troms, har kompetanse som er frakta inn til Noreg frå både Sveits, Austerrike og Italia, noko som gjer at Noreg er av dei kanskje fremste i verda når det gjeld skredsikring med annan, ny og moderne teknologi. Den typen teknologi er også brukt inn mot veg – Statens vegvesen har brukt det på ei rekkje område.

Det å sjå på og bruke ny teknologi inn mot rassikring vert viktig i framtida. Det er fordi ein kan rassikre fleire punkt, fleire utsette område, og vil kunne bruke pengane endå meir fornuftig enn ved berre å byggje dyre, store tunnelar. Ein kan altså gjere det med ny teknologi. Det kan vere varsling ved hjelp av radaranlegg som kan skanne fjellsidene og følgje med på bevegelse i steinmasse, men ein vurderer no også å gjere det same for snø. Eitt av Noregs kanskje største reiselivsikon, Geiranger, får no ein rassikker tunnel, men det er eit område nede ved sjøen som heiter Grandestranda, der det er snakk om å bruke eit varslingsanlegg med eit liknande system der ein kan skanne og ha overvaking på fjellmassivet med snø, og ha varsling og stengje vegen med trafikklys. Det vil vere ein rimeleg sikker metode.

Så ny teknologi er viktig å bruke i framtida. Det er jo det som også forslagsstillarane peikar på her, og det same gjeld ein del av dei andre forslaga som er fremja i saka. Ny teknologi er utruleg viktig å ha med seg. Ein må ikkje verte sånn at ein berre skal rassikre 100 pst.; det kan vere fornuftig å rassikre med nokre prosent lågare og bruke ny teknologi. Då får ein også meir for pengane og får rassikra fleire område.

Framlegga som er her, framlegg nr. 1–5, viser litt ulike andre løysingar. Eg viser til dei framlegga og fremjar nr. 1–4, som underteikna er med på, så er det teke opp. Elles viser eg til merknadene i saka.

Presidenten: Representanten Frank Edvard Sve har tatt opp de forslagene han refererte til.

Kirsti Leirtrø (A) [12:29:40]: Det å høre at innbyggere er utrygge på veien til skole, jobb eller barnehage, gjør inntrykk. Når familier velger å kjøre i to biler for å minske risikoen for familien, gjør det vondt. Altfor mange har det dessverre sånn i hverdagen sin.

Økt innsats for rassikring har vært ett av fire prioriterte områder for Arbeiderpartiet ved behandlingen av de siste nasjonale transportplanene. Dette beskrives godt i Hurdalsplattformen, både for fylkesveier og for riksveier. Allerede i inneværende budsjettår har vi prioritert og økt rammen for utbedring av rasutsatte strekninger. Prioriteringen av rv. 13 i Suldal er et viktig vendepunkt og viser denne regjeringens prioriteringer godt.

Vi har store klimaforandringer i tillegg til flere års nedprioritering. Det har gjort at vi stadig opplever en økende skredfare, og at ras kan gå andre steder enn der vi i dag har definert en skredfare. Vi trenger derfor både mer forskning og bedre samordning, forebyggende arbeid og ikke minst overvåkning.

Det er også mange andre kriser innen sikkerhet på våre veier. I går var det et oppslag om at så mye som 1 000 bruer har skader som truer bæreevnen. I 2020 var det gjenstående behov for midler til utbedring av riks- og fylkesveitunnelene etter tunnelsikkerhetsforskriften på henholdsvis 13,5 og 6,6 mrd. 2020-kroner. Vi vet også at det er store mangler ved vintervedlikeholdet på veiene våre. I tillegg vet vi at det mangler mellom 50 og 90 mrd. kr for å fjerne etterslepet på fylkesveier.

Det er store utfordringer. Ofte er det behov for å se alt dette i en sammenheng. Når du skal gjøre en vei mer rassikker, er det ikke bare rassikringen som er nødvendig; det vil være hensiktsmessig å utbedre lengre strekninger, kanskje også en bru eller en tunnel. Dette må være både en del av diskusjonen og en del av løsningen.

Så er jeg glad for at vi har en tydelig prioritering fra denne regjeringen. Vi er derfor glad for at en samlet komité ber regjeringen sette fortgang i arbeidet med å få utarbeidet en helhetlig, nasjonal ras- og skredsikringsplan som vi har definert i Hurdalsplattformen, og som omfatter alle skredpunkt med høy og middels skredfare både for riksveinettet og for fylkesveinettet.

Når det gjelder de øvrige forslagene fra mindretallet, mener Arbeiderpartiet at det de peker på, er et allerede pågående arbeid. De er veldig detaljerte opp mot det som nå skal utarbeides i den helhetlige nasjonale rassikringsplanen, og det dekkes av komitéforslaget som vi er en del av.

Charlotte Spurkeland (H) [12:33:28]: Rassikring av fylkesveier, riksveier og toglinjer har i flere tiår vært et viktig tema. Gjennom dette representantforslaget har Høyre tatt til orde for en gjennomgang av kriteriene og for å være langt mer offensiv i bruk av ny teknologi til overvåking av rasutsatte områder. Det er veldig gledelig at flere av forslagene våre ser ut til å få gjennomslag og flertall her i dag.

Norge er et land med veldig mange rasutsatte veistrekninger. Altfor mange kjører med hjertet i halsen når de skal til og fra jobb, skole og fritidsaktiviteter. Det samme gjelder for næringstransporten vår, som risikerer ikke å få varer og tjenester trygt fram til kundene sine.

Tiltakene for å sikre liv, helse og materielle verdier har ulike nivåer, alt fra overvåking til store, inngripende fysiske tiltak som rasoverbygg, tunneler eller omlegging av infrastruktur. Regjeringen Solberg satte rassikring på dagsordenen. I gjeldende NTP la vi opp til økt satsing, og en rekke nye, større skredsikringstiltak startet opp i første periode, bl.a. E16 Arna–Stanghelle. Ved å prioritere rassikring i NTP fjernet vi veldig mange skredutsatte strekninger. Dette kommer til å være viktig for trygghet og framkommelighet for dem som bruker disse veiene.

Det kartlagte finansieringsbehovet er på over 70 mrd. kr, om vi legger dagens metoder for rassikring til grunn. Samtidig har vi et klima som blir både våtere og villere, noe som gjør at stadig nye områder kan komme til å bli kategorisert som rasutsatte framover. Høyre mener derfor at regjeringen, basert på ny kunnskap om både klimaendringene og ras, må ha en ny gjennomgang av nasjonal koordinering av skredsikring inn mot neste NTP, slik at rassikringsmidlene kan brukes der de trengs mest, og slik at man klarer å fange opp alle behov.

Det kommer heldigvis stadig bedre metoder for å kunne overvåke, vurdere og kategorisere rasutsatte områder. Det er god grunn til å tro at arbeidet kan gjøres mer rasjonelt, og ikke minst at man får satt i gang tiltak mye tidligere enn gjennom de konvensjonelle metodene vi har hatt til nå. Overvåking og teknologi kan fungere som midlertidige løsninger til endelige og større tiltak settes i gang, eventuelt som permanente løsninger dersom det er tilfredsstillende noen steder.

Videre mener vi at man ved å ha en tidligere involvering av entreprenører ved utforming av kontrakter kan sikre at kompetansen som entreprenørleddet sitter på, kan utnyttes maksimalt, og at vi ikke gjennom kriterier i kontraktsutlysningene må legge hindre i veien for innovasjon og nytenkning. Vi har derfor fremmet et forslag om nettopp dette, hvor vi ber regjeringen om tidlig involvering.

Avslutningsvis: Vi mener også at det er behov for å trappe opp arbeidet med forebygging og varsling, i tråd med innspill fra Nasjonal rassikringsgruppe, og foreslår å opprette en incentivordning for utredning, installering og drift av forebyggende skredkontrollanlegg og varslingssystemer.

Samlet sett mener vi at de forslagene vi har fremmet i dette representantforslaget, og som tas opp til votering her i dag,

1. kommer til å kunne gi en samlet og forpliktende plan for riks- og fylkesveinettet
2. gir en gjennomgang av kriteriene for å sikre at midlene brukes der de trengs mest
3. gjør at vi kan satse på innovasjon og bruk av ny teknologi
4. gir tidligere involvering i kontraktene
5. oppretter en incentivordning for utredning, installering og drift av forebyggende skredkontrollanlegg og varslingssystemer

Vårt klare mål med alle disse forslagene er at det skal være tryggere å kjøre på veiene i Norge. Jeg synes det er vanskelig å forstå hvorfor regjeringspartiene stemmer imot disse forslagene, men da er det enda mer gledelig å se at et flertall i denne salen forstår viktigheten av disse. Folk og varer skal kunne komme seg trygt fram og trygt hjem igjen.

Geir Inge Lien (Sp) [12:37:39]: Rassikring er eit viktig tema. Rassikring har vore kanskje ein god del forsømt dei siste åtte åra. Då er det òg veldig interessant og greitt og kjekt at Høgre set denne saka i fokus og verkeleg interesserer seg for temaet.

Senterpartiet har alltid fokusert mykje på rassikring, og eg er glad for at vi har fått gjennomslag for dette i Hurdalsplattforma. Regjeringa vil difor ta initiativ til at det i lag med fylkeskommunane vert utarbeidd ein nasjonal gjennomføringsplan for ras- og skredsikring av alle riksvegar og fylkesvegar med høg og middels skredfaktor. Senterpartiet vil i regjering styrkje satsinga på rassikring av riks- og fylkesvegar og etablere ein forpliktande plan som ein del av Nasjonal transportplan, som vil sikre at strekningane med høgast skredfaktor vert rassikra.

Mange plassar utgjer rasfare ein trussel mot sikkerheita til vegfarande. I tillegg fører ras og snøskred til stengde vegar, noko som gjer det lite føreseieleg for næringsliv og ikkje minst òg for lokalbefolkninga. Dette har vi mange eksempel på i det langstrekte landet vårt. Frå heimfylket mitt, med høge fjell som går rett ned i fjordane, har vi mange eksempel på spesielt fylkesvegar som treng å få sikring. Det har vore gjort mykje. Mange milliardar har vorte brukte frå fylket, men det står att mange viktige prosjekt. Blant anna har Geiranger vore nemnt, men vi har òg Eikesdalen, og me har fleire plassar – og andre plassar i landet.

Klimaendringane vil nok òg føre til fleire skred og ras. Senterpartiet meiner det må vere ei prioritert oppgåve å sikre vegane mot ras og skred.

Ny teknologi gjev moglegheit til å betre sikkerheita knytt til varsling av ras. Det gjev moglegheit for å bruke lokalkunnskap i rasførebygging og gjev meir sikkerheit for pengane.

Senterpartiet meiner det trengst ei nasjonal oversikt over det totale rassikringsbehovet på fylkesvegar og riksvegar. Ei slik oversikt må oppdaterast kontinuerleg. Vi meiner det trengst nasjonale standardar og kriterium for registrering av skred på vegane. Staten må ta eit koordinerande ansvar for å få på plass lik praksis og skaffe fram behovsrapportar for skredsikring kvart fjerde år for riks- og fylkesvegar.

Med bruk av ny teknologi og riktig installasjon av førebyggjande raskontroll vil ein kunne installere fjernstyrte nedsprengingsmekanismar på kjende rasforløp, som gjer at ein kan utløyse rasa når forholda ligg til rette for det. Ein vil då i etterkant kunne få rydda vegane på ein trygg og god måte, i tillegg til at ein kan få vurdert rasfaren på nytt og moglegvis då vil kunne opne vegen igjen mykje tidlegare.

Vi i Senterpartiet er med på det ein samla komité går for, nemleg følgjande:

> «Stortinget ber regjeringa sette fortgang i arbeidet med å få utarbeidd heilskaplege nasjonale ras- og skredsikringsplanar som omfattar alle skredpunkt med høg og middels skredfare, både for riksvegnettet og for fylkesvegnettet. Planane skal vera ferdige før utgangen av 2023.»

Vi meiner at det arbeidet som no er sett i gang i regjeringa, byggjer opp under alle dei forslaga som vert fremja frå opposisjonen no i dag. Vi tenkjer at det er godt dekt innanfor det arbeidet. Dette er ei god og viktig sak som regjeringa er veldig oppteken av – og ikkje minst Senterpartiet.

Mona Fagerås (SV) [12:42:15]: Det er i dag mange som bor på rasfarlige plasser i Norge, som lever i utrygghet, og som må frakte barna til barnehage og skole og pendle langs rasfarlige områder. Rassikring kan redde liv, skape trygghet for folk og spare samfunnet, folk og næringsliv for kostnader ved stengte veier.

Regjeringen må ha en plan for å skred- og rassikre alle de farlige veiene våre. Vi vet at klimakrisen bidrar til å øke rasfaren ytterligere. I mange år har norske politikere sagt at vi ikke har råd til å rassikre de farlige veiene våre, mens vi kaster mange hundre milliarder etter miljøfiendtlige motorveiprosjekter. Vi i SV vil snu denne utviklingen. Jeg er glad for de signalene vi får i dag om at de veldig mange rasfarlige veiene i Norge nå blir gjort noe med – selv om signaler ikke hjelper mora som ikke tør å sende barna sine sammen på en rasfarlig vei på Vestlandet.

Det er et helt vanvittig etterslep, og det haster med å få på plass en forpliktende plan for hvordan vi skal skredsikre de farlige veiene i dette landet. Vi må begynne jobben for tryggere distriktsveier nå. Jenny Følling i Nasjonal rassikringsgruppe sier det så tydelig som det går an: «Behovet er enormt.»

Det viktigste for oss i SV er trygge veier over hele landet. Jeg har sagt det før, men sier det gjerne igjen: Det er bedre å bygge langt og trygt enn bredt og dyrt. Denne gangen var det vanskelig å få med regjeringspartiene på alt som skal til for å få til dette. Da snur vi oss dit vi må. Vi er fullt klar over at konstellasjonen SV, Høyre og Fremskrittspartiet er ganske uvanlig, men det viktige her er politikken, ikke hvem vi jobber med for å få det til.

Så er vi skuffet over at ingen av de andre partiene ville sette en tidsfrist for når vi skal ha pengene klare for faktisk å få til å rassikre de farligste veiene våre. Det at ingen andre ville være med på en frist, får meg til å undres: Er det slik at flertallet i denne salen heller vil bygge miljøfiendtlige motorveier enn å få på plass livsviktig rassikring? Jeg håper at debatten i dag vil gi svar på hva de egentlig prioriterer. Og ja, jeg er klar over at dem jeg har gått sammen med i dag for å skape et flertall, ikke akkurat har gode tall å vise til når det gjelder dette problemet.

Men det finnes et lyspunkt: SV har i denne perioden allerede fått gjennomslag for å skredsikre en av våre farligste veier, i Suldal i Rogaland, og vi kommer til å jobbe knallhardt for å sikre rassikring på mange flere veier de neste årene.

Det koster omtrent 70 mrd. kr å rassikre de farligste veiene i Norge. Det er mye penger, men langt fra så mye som vi bruker på miljøfiendtlige motorveier. Finansieringstakten for ras- og skredsikring er i dag altfor lav, og den holder på ingen måte tritt med de utfordringene og klimaendringene som vi får med ekstremvær. Dersom man ikke starter en betydelig opptrapping av midlene snarest, vil næringsliv, eksport og befolkning rammes hardt, og man vil tvinges til å leve med en sterk utrygghet ute i Distrikts-Norge. Derfor ber jeg ministeren om å sørge for å prioritere rassikring i veiporteføljen framover.

Selv bor jeg bare noen kilometer fra den veien som står på tiende plass over veier geologene i Statens vegvesen kategoriserer som Norges mest rasutsatte. Man får et litt annet forhold til dette når man nesten ukentlig leser i lokalavisen om kjenninger som nesten har blitt tatt av ras og svære steinblokker.

Litt av problemet er kanskje at raset ikke går midt i Oslo. Jeg mener at vi må sikre en nasjonal koordinering av arbeidet med en helhetlig ras- og skredsikringsplan for riks- og fylkesveier.

Jeg tar dermed opp SVs forslag.

Presidenten: Representanten Mona Fagerås har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Statsråd Jon-Ivar Nygård [12:47:39]: Vi bor i et langstrakt land med mange rasutsatte veistrekninger, og dette er et tema som denne regjeringen og undertegnede er sterkt engasjert i. Derfor var undertegnede på befaring i Suldal forrige uke, og derfor var undertegnede i Troms og Finnmark i går og så på hvordan man bl.a. bruker ny teknologi, slik som også flere har tatt til orde for i denne debatten, for å utløse skred. Dette er et viktig felt, og jeg synes også det tenderer til at det er stor enighet i salen om hva som skal til for å løse det. I Hurdalsplattformen er vi tydelige: Staten skal

«ta initiativ til at det sammen med fylkeskommunene utarbeides en nasjonal gjennomføringsplan for ras- og skredsikring av alle riksveier og fylkesveier med høy og middels skredfaktor».

Derfor er det positivt at komiteens flertall støtter opp om ras- og skredsikringsformuleringen i Hurdalsplattformen.

I likhet med komiteen mener jeg at forslaget løfter flere viktige problemstillinger, og som komiteen er jeg også opptatt av at vi skal få mest mulig ut av de pengene vi bruker på skredsikring. Det har vi også varslet i tildelingsbrevet til Statens vegvesen for 2022.

Fylkene er jo ansvarlige for sine veier. Det er derfor selvsagt at fylkene skal involveres i utarbeidelsen av nasjonale skredplaner. Fylkene må med andre ord selv prioritere tiltak på eget veinett. Fylkene har derfor selvfølgelig en naturlig plass i utarbeidelsen av helhetlige og nasjonale skredsikringsplaner.

På riksveiene er det viktig at vi gir Statens vegvesen tilstrekkelig handlefrihet til å gjennomføre politikken på en effektiv og rasjonell måte. Det er viktig at vi har tillit til fagfolkene i slike vurderinger. Når det gjelder riksvei, har Statens vegvesen nylig lagt fram sin egen gjennomføringsplan, som bl.a. viser hvilke skredsikringstiltak med middels og høy skredfaktor som planlegges gjennomført på riksveier i perioden 2022–2027.

Skredsikringstiltakene er en del av porteføljestyringen i Nasjonal transportplan, og Statens vegvesens gjennomføringsplan er – og skal være – dynamisk, og tiltakene kan selvfølgelig også endres over tid. Dette skal sikre at Statens vegvesen jobber videre med å finne billigere og mer treffsikre tiltak ved hjelp av ny teknologi, og det er den måten vi da får mer skredsikring for pengene.

Når det gjelder fylkesveier, ble det i forbindelse med forarbeidet til Nasjonal transportplan 2022–2033 utarbeidet oversikt over skredpunkter som grunnlag for planen, og vi har derfor god kunnskap om behovet på fylkesveinettet. Det er viktig at fylkeskommunene gjør sine egne prioriteringer basert på den kunnskapen i utarbeidingen som vi nå skal gjennomføre, med helhetlige, nasjonale ras- og skredsikringsplaner. Det er derfor helt naturlig at fylkeskommunene skal ha en sentral rolle i utarbeidelsen av planene for sine egne veier.

Jeg er enig i at et innovasjonsprogram for utvikling av skredsikring bør vurderes som et tiltak for å samle kunnskap og aktiviteter på dette området framover. Teknologiutvikling er og har vært et sentralt tema i Sta-

tens vegvesens arbeid med ras- og skredsikring det siste tiåret, og det vil det fortsatt være.

Tradisjonelle fysiske og såkalt passive sikringstiltak, som tunneler, skredoverbygg og barrierer i terreng, blir nå vurdert parallelt med aktive og teknologiske tiltak. Aktive tiltak krever lavere investeringer og kan komme raskt på plass ved et skredpunkt der dette tiltaket passer, eller der det ventes på en mer permanent løsning som ligger litt lenger fram i tid. Dette gir mer skredsikring for pengene – og raskere. De mest skredutsatte fylkene har også dette som et satsingsområde og ser på muligheten for slike effektive og rimelige tiltak. Blant annet kan jeg vise til mine erfaringer fra Troms og Finnmark i går, som ligger langt framme på dette området.

En del av teknologien er kjent og testet i alpelandene. Piloter og testing i Norge har vist at det må tilpasses nordiske og arktiske forhold. Teknologiutvikling tar som kjent tid, og nye løsninger er ikke uten feil og svakheter.

Ved bruk av aktive tiltak og bruk av ny teknologi kan det gjennomføres svært kostnadseffektive sikringstiltak. Det er imidlertid noe høyere restrisiko sammenlignet med tradisjonelle tiltak. Med god oppfølging under drift og av aktive sikringstiltak kan restrisikoen for vei bli akseptabel langs flere skredutsatte strekninger.

Til slutt: Jeg registrerer at forslagsstiller tar til orde for at insentivet bør gis i driftskontraktene. Vi er opptatt av at Statens vegvesen skal fremme innovasjon som gir bedre og mer kostnadseffektive løsninger på vårt område, men jeg ser det ikke som naturlig å pålegge etaten hvilke kontraktsformer som skal velges.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Charlotte Spurkeland (H) [12:52:56]: Jeg så på Dagsrevyen i går at statsråden var i Troms og Finnmark fylkeskommune og fikk se et veldig godt eksempel på bruk av ny teknologi. Det var en kontrollert utløsning av et skred. Fylkeskommunen fortalte bl.a. om hvor sårbart dette området er, og hvorfor dette er så viktig for dem. Jeg er enig i at dette er et viktig felt, men statsråden var ganske avvisende og sa vel noe sånn som at man ikke kunne gå inn på dette fordi man tilfeldigvis hadde vært på en befaring akkurat der. Men ville ikke det å stemme for de forslagene som er lagt fram her i dag, være et bra sted å starte hvis man virkelig ønsker å gå inn for et innovasjonsprogram for rassikring?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [12:53:39]: Det er kanskje en litt unøyaktig fortolkning av hva jeg sa. Det var vel at jeg koblet min befaring direkte opp mot hva som kommer i revidert nasjonalbudsjett. Det var det jeg på en måte sa, at det ikke nødvendigvis er sånn at en befaring gir konkret uttelling der.

Når det er sagt, er dette et område hvor alle er enige om at vi kan hente ut ganske stor effekt av å bruke ny teknologi. Statens vegvesen er godt i gang med det, fylkeskommunene er godt i gang med det, og det jeg fikk se i Troms og Finnmark i går, lovet veldig godt. De er veldig flinke til å bruke radar, skredtårn og Daisybell – for dem som vet hva det er – til å utløse skred. Så dette er egentlig kommet ganske langt. Jeg tenker at den utviklingen må vi selvfølgelig sørge for at fortsetter.

Masud Gharahkhani hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Frank Edvard Sve (FrP) [12:54:32]: I 19 år no har eg vore ansvarleg og medansvarleg for å byggje opp Åknes/Tafjord Beredskap, som i dag faktisk har verdas beste skredsenter og kompetanse om fjellskred og steinsprang. NVE og staten har teke over den kompetansen – det ligg no fleire plassar i Noreg – og han er det kjempeviktig å bruke. Dessverre har vi sett at mykje av det som handlar om ras, fokuserer på snø. Det ser eg også frå statsråden. Men det er like mange utsette område når det gjeld steinsprang, jordskred og skred frå lausmassar. Vil statsråden bruke verdas beste teknologi, som faktisk finst i Noreg, og bruke han aktivt inn mot skredsikring innanfor områda steinsprang og lausmassar i Noreg? Han kan også brukast på snøskred.

Statsråd Jon-Ivar Nygård [12:55:36]: For det første husker vi vel alle det vi har opplevd sist, men i forrige uke var jeg i Suldal, og da så jeg på steinsprang og ras på den måten. Så jeg er fullt innforstått med at her er det ulike utfordringer ulike steder i landet.

Jeg er også enig i at vi må kunne ta i bruk teknologi, også når det gjelder steinsprang og skred som går i fjellmasser. Det er selvfølgelig viktig. Da er overvåkning en viktig del av det. Statens vegvesen jobber med dette. Det gjør også fylkeskommunene. Alle er opptatt av å ta i bruk ny teknologi, og det må vi selvfølgelig gjøre på en sånn måte at vi tar ut effekten av det. Vi må ikke tro at vi kan bruke det overalt, for det vil også være behov for å gjøre mer varige tiltak på deler av strekningene våre.

Det skjer mange spennende ting, bl.a. er Statens vegvesen i gang med å se på hvordan vi kan bruke droner for å overvåke og se hvordan ting utvikler seg når det gjelder både snøskred og steinsprang. Jeg tenker at vi ser muligheter sammen her til framover å kunne gjøre ting på en effektiv måte, redusere risikoen og øke tryggheten.

Frank Edvard Sve (FrP) [12:56:42]: Det er godt å høyre at statsråden er villig til å sjå på alle område.

Eg har i snart 20 år følgt med i fylkeskommunen når det gjeld rassikring, og det i eit av dei største rasfylka, Møre og Romsdal. Eg har vore ganske fortvila over å sjå

på Statens vegvesen, som har reist opp med helikopter og sett på fjellsidene, jf. det som vart sagt her om dronar. Ein klarer ikkje å sjå korleis fjellet er laust eller fast ved å sjå det frå lufta, ein må bruke skanningsmateriell – som Åknes/Tafjord og NVE faktisk har no. Dei kan skanne fjellsida 24-7 og ha full kontroll på den minste stein som kan dette laus. Poenget er at ein må bruke gjeldande teknologi. Vegvesenet har vore litt seindrektig, litt konservativt og skal finne det ut sjølv. Eg håper inderleg at statsråden kan bidra til at ein bruker den teknologien som staten faktisk har.

Spørsmålet eg har vidare, er: Ein stor del av rasområda er fylkesveg, men til no har vi sett at ein større del av rassikringspotten har gått til riksveg i forhold til fylkesveg. Vil statsråden gjere noko med den fordelinga?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [12:57:47]: Når det gjelder skredsikring og planer, skal vi nå lage en plan sammen med fylkeskommunene, og vi vil selvfølgelig gjennom de planprosessene og kommende budsjetter vurdere hvordan vi skal bevilge penger.

Jeg har bare lyst til å gjenta noe av det jeg var inne på: Det er et spennende prosjekt, som handler om hvordan man kan bruke droner. Teknologien utvikler seg hele tiden. Man vil gjennom dette prosjektet også bruke skanning, kameraer og radarer, slik at man henter informasjon fra fjellmassivet. Jeg tror at det vil kunne være en måte å løse ting på i framtiden, som vi alle er tjent med.

Morten Stordalen (FrP) [12:58:38]: Slik jeg hørte innlegget til ministeren, hørtes det ut som om statsråden egentlig var ganske enig i forslagene fra opposisjonen, unntatt ett forslag som han kanskje kommenterte litt negativt. Særlig med henblikk på statsrådens reise – senest i går kunne man se på tv at han hadde erfart å stå ved et skred, og omtalte et skred – ville det ikke være et veldig godt signal, selv om det er forslag fra opposisjonspartiene, om regjeringspartiene faktisk støttet flere av forslagene? Det kunne sende et kraftfullt signal til alle de rasutsatte områdene og fylkene om at man her samler seg om en viktig sak og ikke driver partipolitikk, men rett og slett samler seg kraftfullt og støtter forslagene.

Selv om statsråden mener at Statens vegvesen er i gang med flere ting, mener jeg det ville vært bra om Stortinget kunne samles en gang om noe som er så viktig, som så mange er bekymret for, og som innebærer så mye utrygghet, så man vet at dette blir gjennomført, at man slutter å drive med retorikk og faktisk driver realpolitikk.

Statsråd Jon-Ivar Nygård [12:59:44]: I Hurdalsplattformen er vi veldig tydelige på at vi sammen med fylkeskommunene skal ta initiativ til å utarbeide en nasjonal gjennomføringsplan for ras- og skredsikring av riksveier og fylkesveier med høy og middels skredfaktor. Jeg tenker at det er et veldig tydelig styringssignal fra denne regjeringen, og jeg har selvfølgelig tillit til at Statens vegvesen og etatene og fylkeskommunene våre jobber med det feltet som her beskrives.

Jeg ser det ikke på samme måte som representanten – at det å ikke stemme for dette er en slags politisk polemikk eller noe annet. Mitt utgangspunkt er at det gjøres mye bra. Det er veldig bra at dette er et tema i Stortinget, men det er ikke nødvendig å vedta de forslagene, for dette er man allerede godt i gang med, i hvert fall med deler av det som ble beskrevet.

Mona Fagerås (SV) [13:00:38]: Fylkesvei 5744 Navelsaker i Stad kommune, fv. 5829 mellom Grodås og Otterdal i Volda kommune, fv. 13 over Gaularfjellet, E6 mellom Bergen og Voss, fv. 5723 Lovatnet i Stryn kommune, fv. 5724 mellom Olden og Briksdal, også i Stryn, fv. 8830 mellom Lerresfjord og Lauvås i Alta kommune, fv. 7900 mellom Forneset og Seljelvnes i Tromsø kommune, fv. 5625 Skjerdal i Aurland og sist, men ikke minst fv. 7594 mellom Myrland og Napp i Lofoten – dette er de ti mest rasfarlige veiene ifølge geologene i Statens vegvesen. Jeg synes de alle fortjente å bli nevnt i dag.

Hva vil ministeren gjøre for å sikre veiene til dem som bor langs disse farlige veiene?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [13:01:42]: Da gjentar jeg at vi i denne regjeringen har tatt et initiativ til å lage en plan sammen med fylkeskommunene for å håndtere de mest skredutsatte strekningene. Det arbeidet er vi i gang med. Vi har gitt et oppdrag til Statens vegvesen, og det kommer da tilbake et resultat. I sammenheng med det må vi selvfølgelig gjøre vurderinger av hvordan vi skal kunne hjelpe til og eventuelt finansiere. Men jeg gjentar at fylkeskommunene selvfølgelig er ansvarlige veieiere og i utgangspunktet har ansvaret for å håndtere sine veier, enten det er skredutfordringer eller andre utfordringer med dem.

Så vet representanten at vi allerede har ordninger hvor vi finansierer og hjelper fylkene med noen av utfordringene de har på dette området. Jeg er helt enig i at dette er et viktig felt, og jeg håper selvfølgelig at vi sammen klarer å komme noen skritt i riktig retning for å få redusert disse rasutsatte strekningene, sånn at folk og næringsliv får gode, forutsigbare veier med framkommelighet og trygghet i hverdagen.

Presidenten: Replikkordskiftet er avsluttet.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Geir Adelsten Iversen (Sp) [13:02:50]: Jeg takker for at man har løftet denne debatten. Jeg ble utrolig glad da jeg så Hurdalsplattformen, som viser at rassikring nå blir tatt på alvor. Det blir en storsatsing med denne regjeringen.

I 2019 ble det kartlagt en samlet kostnad for å skredsikre de farligste delene av fylkesveinettet i Troms og Finnmark på over 12 mrd. kr. Med kostnadsusikkerhet, som ofte gir et påslag på om lag 40 pst., kan det å skredsikre fylkesveier koste 17 mrd. kr. Når da staten med den forrige regjeringen overførte 155 mill. kr til fylkeskommunene for å skredsikre i 2022, sier det seg selv at dette ikke akkurat er gjort over natten. De får under 1 pst. av det de har behov for, så skredsikring er kraftig underfinansiert. Det vil ta over 100 år å sikre veiene våre med denne finansieringstakten.

Vi har rundt 4 500 km fylkesvei i Troms og Finnmark, så vi er tvunget til å tenke på hvordan vi skal kunne sikre mest mulig for pengene. Vår tålmodighet har vært stor, men nå må det på plass en kraftig opptrapping av finansieringen. Senterpartiet vil styrke satsingen på rassikring på riks- og fylkesveier og etablere en forpliktende plan som en del av Nasjonal transportplan som sikrer at strekninger med høy skredfaktor blir rassikret.

Mange steder utgjør rasfare en trussel mot sikkerheten til de veifarende. I tillegg fører ras og snøskred til stengte veier, noe som gir lite forutsigbarhet for næringsliv og lokalbefolkning. Jeg kan nevne at for kort tid siden var det et svært ras som gikk, og jeg tror det var ca. ti trailere som sto over lang tid, fulle av fisk. En trailer representerer en verdi på fra 1 til 2 mill. kr, alt etter om det er produsert fisk eller ikke-produsert. Sånn kan vi ikke ha det. Vi er nødt til å få på plass en ordning som klargjør dette på en veldig god måte, og det har jeg tro på at denne regjeringen kommer til å satse på.

Aleksander Stokkebø (H) [13:05:58]: Det er et tverrpolitisk mål å legge til rette for at flere skal kunne bo og arbeide i hele landet, og at flere skal få oppleve de mange kvalitetene som distriktene har å by på. Da må vi gjøre det både mulig og trygt for folk.

Men dessverre oppleves det ikke alltid like trygt. Mange steder i Norge, bl.a. på rv. 13, går det jevnlig ras. Vi er mange, undertegnede inkludert, som har kjent på den ubehagelige opplevelsen av å kjøre der kort tid før eller etter en rashendelse. Noen havner også midt i raset. Mest krevende er det for fastboende, som daglig bruker veien for å komme til jobb, skole og familie.

Derfor er den innsatsen Høyre gjorde på sin vakt for å øke rassikringspotten og få inn viktige prosjekter som rv. 13 i Nasjonal transportplan, viktig. Derfor er dette representantforslaget og de vedtakene som i dag får flertall, så utrolig viktige, med innovasjon og nytenkning som nøkkelord.

Det er bra at vi skal se nærmere på om dagens driftskontrakter for veivedlikehold er optimale, sørge for at de er åpne for nye løsninger, og vurdere om det bør være flere insentiver for forebygging. Og det er bra at regjeringen skal opprette en insentivordning for utredning, installering og drift av forebyggende skredkontrollanlegg og varslingssystemer.

Så er det veldig gledelig at det nå også er flertall for å be regjeringen utrede et innovasjonsprogram for skredsikring for å se på alternative løsninger for både fylkesveier, riksveier og hele spekteret i skredsikringen, alt fra enkel skredovervåkning til de tunge og varige infrastrukturtiltakene. Vi har flere fagmiljøer som er sterke på området, og et norsk næringsliv som er klar til å bidra, der RoadCap i mitt eget hjemfylke og i Sandnes er et av dem.

Det må tenkes nytt for å korte ned tiden fra beslutning om sikring til ferdigstilling, men også under skredsikringsarbeidet for å korte ned eksponeringstiden for dem som skal gjøre jobben – for at de skal gjøre jobben tryggere – og ikke minst for kortere trafikkstans. Slik nytenkning trenger vi mer av i tiden framover.

Jeg må også nevne at en ut fra den innstillingen som foreligger, må få fortgang på arbeidet med nasjonale ras- og skredsikringsplaner. Det er veldig viktig at en har med strekningene med høy og middels skredsikringsfaktor, at riksveier og fylkesveier som nevnt er med, og at vi setter en tidsfrist på dette arbeidet, så vi får kommet i gang. Vi har ingen å miste.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 5.

Sak nr. 6 [13:09:08]

Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Auka kostnadsramme for prosjektet rv. 13 Ryfast og utgreiing for status i tvistesak for prosjektet E39 Eiganestunnelen (Innst. 222 S (2021–2022), jf. Prop. 59 S (2021–2022))

Presidenten: Etter ønske fra transport- og kommunikasjonskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen. Videre vil det ikke bli gitt anledning til replikker, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Kirsti Leirtrø (A) [13:09:49] (ordfører for saken): Først vil jeg takke komiteen for godt samarbeid. Det har blitt byttet saksordfører underveis, da oppnevnt saks-

ordfører, representanten Tom Kalsås, har skiftet komité. Derfor har undertegnede tatt over.

Proposisjonen vi har til behandling, handler om to prosjekter, det er rv. 13. Ryfast og E39 Eiganestunnelen. Når det gjelder Ryfast, har den fått en økt kostnadsramme som en følge av en tvist mellom Statens vegvesen og entreprenøren om sluttoppgjøret etter forliksforhandlingen. Det er ønskelig å finne en sånn løsning uten rettssak. Forliket innebærer en ytterligere kostnadsøkning på om lag 180 mill. kr. Den forventede kostnadsøkningen ble det opplyst om i høst i Prop. 29 S for 2021–2022 og i saken om endringer i statsbudsjettet fra Samferdselsdepartementets side. Kostnadsøkningen kom også på grunn av økt arbeidsomfang knyttet til flere forhold. Det er en samlet vurdering av tid, kostnader, ressurser og risiko knyttet til det å føre saken for retten som ligger bak, og som gjør at departementet tilrår forlik.

For prosjektet E39 Eiganestunnelen ble det også i den samme proposisjonen om endringer i statsbudsjettet for Samferdselsdepartementet opplyst om at en har forsøkt å løse tvisten utenom rettsapparatet, men da uten hell. Her har dommen i tingretten gått i Statens vegvesens favør, mens entreprenøren har anket avgjørelsen, og framdrift i videre rettsbehandling er ennå ikke avklart. Derfor vil saken komme tilbake til Stortinget når avklaring foreligger.

Så har Fremskrittspartiet et forslag i saken som vi mener blir feil, da hele saken handler om nettopp det at kostnadsøkningen i prosjektet skal dekkes av staten, ikke med bompenger. Dette er også bekreftet av utbyggingsdirektøren.

Så vil jeg si at vi er nødt til å se nærmere på måten vi bygger vei på. Vi ønsker at vi får bedre dialog med entreprenørene, både før anbudsutlysing og ikke minst underveis i byggefasen, sånn at en tvist blir løst på et tidligere tidspunkt.

Frank Edvard Sve (FrP) [13:13:02]: Det som i alle fall underteikna meiner er feil, er å bruke bompengar til å finansiere veg. Det var vårt poeng med merknaden, der vi var tydelege på at dei ekstra løyvingane må kome frå staten. Det vert for så vidt stadfesta at dei gjer det, men vi lit ikkje 100 pst. på at det skjer. Difor har vi fremja framlegget om at det ikkje må vere bompengar som skal finansiere dei ekstrakostnadene. Så det forslaget er dimed teke opp.

Presidenten: Representanten Frank Edvard Sve har tatt opp det forslaget han refererte til.

Statsråd Jon-Ivar Nygård [13:13:48]: Regjeringen har i Prop. 59 S for 2021–2022 tatt opp to tvistesaker på Statens vegvesens område. Dels er det fremmet forslag om økt kostnadsramme for prosjektet rv. 13 Ryfast. I tillegg er det redegjort for status i tvistesak for prosjektet E39 Eiganestunnelen. Når det gjelder tvistesaken for Eiganestunnelen, vil jeg komme tilbake til Stortinget etter at det foreligger nærmere avklaringer i rettssystemet.

Jeg ser av komiteens innstilling at den slutter seg til forslaget om økt kostnadsramme for Ryfast-prosjektet. Det er jeg selvfølgelig tilfreds med.

Jeg har også merket meg forslaget fra Fremskrittspartiet i saken om Ryfast, om at Stortinget skal legge til grunn at det økte finansieringsbehovet, som kommer som følge av økningen i kostnadsrammen, ikke skal dekkes inn gjennom bompenger. Til dette vil jeg gjenta og gjøre oppmerksom på at mekanismene for håndtering av kostnadsøkninger i dette prosjektet følger standard praksis for statlige bompengeprosjekter. Det innebærer at staten uansett dekker kostnadsøkninger utover opprinnelig kostnadsramme.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 6.

Sak nr. 7 [13:15:29]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Nytte, ressurs og alvorlighet – Prioritering i helse- og omsorgstjenesten (Innst. 221 S (2021–2022), jf. Meld. St. 38 (2020-2021))

Presidenten: Etter ønske fra helse- og omsorgskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil sju replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

Marian Hussein (SV) [13:16:14] (ordfører for saken): I denne salen er vi uenige om mye, men samtlige partier deler målet om å jobbe for et godt helsetilbud. Alle partier ønsker at alle skal ha tilgjengelige og gode helsetilbud. Vi i SV er også veldig opptatt av at man skal få et godt helsetilbud uansett hvor man kommer fra og hvor mye man tjener, og at vi ivaretar det helsevesenet vi har. I Norge har vi verdens beste helsevesen, og det må vi ta vare på og forbedre hver dag.

Jeg ønsker å takke komiteen for et godt samarbeid i denne saken. Helse- og omsorgstjenesten vår står overfor store utfordringer i årene som kommer. Vi blir flere nordmenn, og flere av oss lever lenger og blir eldre. Flere lever lenge med kroniske sykdommer og funksjonsnedsettelser. Dette er en ønsket utvikling, men vil også øke

antallet innbyggere med langvarig behov for bistand av helse- og omsorgstjenester. Mange vil ha behov for sammensatte tjenester, ofte fra flere tjenesteytere på ulike tjenestenivåer, altså at man blir langvarig bruker av spesialisthelsetjenesten samtidig som man vil ha behov for sammensatte tjenester i kommunen man bor i. Derfor er det viktig at våre kommuner er i stand til både å prioritere og også passe på det viktigste i denne meldingen, som er å tilrettelegge for at alle får muligheten til å mestre sitt eget liv.

Vi har også en mer kunnskapsrik og kvalitetsbevisst befolkning, som er en ressurs i tjenesten og i større grad må dras nytte av. Samtidig er det en utfordring at det er stor variasjon i befolkningens helsekompetanse. I dette ligger at deler av befolkningen har vanskeligheter med bl.a. å finne fram til riktige tjenester og riktig informasjon i helsesystemet. Ulikheten i helsekompetanse var særlig synlig under pandemien.

Jeg vil gå over til å trekke fram det som kanskje haster mest, og som denne meldingen ikke berører på en god nok måte, men som det er viktig at vi snakker om. Det er at vi inkorporerer FN-konvensjonen om rettigheter til personer med nedsatt funksjonsevne, også kjent som CRPD, i norsk lov. FN har kritisert Norge for altfor store ulikheter mellom kommuner når det gjelder muligheter for å leve et aktivt liv, og manglende muligheter for selvbestemmelse. Der kommer også dette med mestring i denne meldingen særlig i fokus.

Jeg kjenner altfor mange mennesker som har måttet kjempe og bruke uforholdsmessig mye tid og krefter på å sørge for at de selv eller deres barn får den riktige helsehjelpen, den helsehjelpen de trenger.

Jeg er glad for at denne meldingen også tar den offentlige tannhelsetjenesten inn i seg. Det er et viktig område vi forventer at det skal skje en utvikling på.

Med det tar jeg opp forslaget fra SV og Rødt.

Presidenten: Representanten Marian Hussein har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Cecilie Myrseth (A) [13:20:28]: En grunnleggende utfordring i helse- og omsorgstjenestene er at mulighetene ofte overstiger ressursene. Sånn vil det alltid være, og ikke minst når vi ser at den medisinske utviklingen går i et radig tempo. Men prioriteringer er en nødvendighet i helse- og omsorgtjenestene. Uten tydelige prinsipper for prioritering vil det kunne bli mer tilfeldig hvordan hjelpen fordeler seg, og målet om likeverdig tilgang til helsetjenestene vil være vanskeligere å oppnå.

Det handler om vår felles helsetjeneste, og menneskets egenverd står sentralt – ikke hvert enkelt menneskes produktivitet, og det er bra. Dette er godt fundamentert i spesialisthelsetjenesten, men behovet for systematisk tenkning rundt prioritering gjelder også for den kommunale helse- og omsorgstjenesten og offentlig finansierte tannhelsetjenester. Derfor er det bra, som også saksordføreren påpekte, at det skal inn her.

For at dette skal fungere godt i praksis i alle landets kommuner, må også veiledningen styrkes, og et tilpasset virkemiddelapparat har blitt etterlyst i denne saken. Regjeringen skal få på plass et kunnskapsstøttesystem og en nasjonal faglig prioriteringsleder for kommunene – et arbeid som allerede er kommet i gang. Målet for det arbeidet er bedre og tryggere helse- og omsorgstjenester.

Mestring er sentralt, og det handler om å mestre å leve med sykdom, og det er avgjørende for den enkeltes livskvalitet. Det er bra at også det skal inngå som en del av prioriteringskriteriene. Da må også helsepersonell, pasienter og brukere kunne forstå hva som konkret ligger i mestringsbegrepet, og kunne relatere det til prioriteringsbeslutninger. Det skal også kunnskapssystemene nå ta inn over seg.

Mange har også vært opptatt av hvordan de forebyggende tiltakene vil påvirkes av denne saken. Noen har til og med uttrykt bekymring for nedprioritering av det forebyggende arbeidet i kommunene, særlig de tiltakene som ikke gir en umiddelbar effekt. Her må jeg bare understreke at innlemmelse av prioriteringskriteriene i det kommunale nivået ikke skal føre til en slik nedprioritering. De brede folkehelsetiltakene vil ikke bli påvirket, og der har regjeringen vært tydelig, for folkehelse er noe regjeringen prioriterer høyt, og arbeidet er i gang.

Så vil jeg bare legge til når det gjelder ressurser: Arbeiderparti–Senterparti-regjeringen la også inn 2,5 mrd. kr mer til kommunene i budsjettet, og vi har store planer også for lavterskel helsehjelp i kommunene framover. Så denne regjeringen er godt i gang også med å ruste kommunene til det arbeidet de skal gjøre.

Erlend Svardal Bøe (H) [13:24:01]: Hver dag står helsepersonell overfor prioriteringsbeslutninger om hvem som skal få, og hvem som må vente på å få helsehjelp. Det er krevende vurderinger og vanskelige beslutninger. En grunnleggende utfordring i den norske helse- og omsorgstjenesten er nettopp at mulighetene og ønskene overstiger de ressursene som er tilgjengelig. Det gjør at helse- og omsorgstjenesten ikke kan velge om det skal prioriteres, for det må prioriteres. Men det vi kan velge, er på hva slags grunnlag de prioriteringene skal gjøres, og det er det vi skal bestemme i dag.

Helse- og omsorgstjenesten har i mange år hatt prioriteringskriterier, men det har vært avgrenset til spesialisthelsetjenesten. I 2017 satte Solberg-regjeringen ned Blankholm-utvalget, og målet med utvalget var å få en helhetlig drøftelse av behovet for prioriteringskriterier i

den kommunale helse- og omsorgstjenesten og i den offentlige tannhelsetjenesten. Det har tidligere vært flere offentlige utvalg som har utredet og vurdert spørsmål om prioriteringskriterier i helse- og omsorgstjenesten, men de har i all hovedsak drøftet prioriteringskriterier i spesialisthelsetjenesten. Blankholm-utvalget er derfor det første offentlige utvalget som kun ser på prioriteringskriterier i den kommunale helse- og omsorgstjenesten og i den offentlige tannhelsetjenesten.

Det er stor enighet i helse- og omsorgstjenesten og her på Stortinget om at prioriteringskriteriene nytte, ressurs og alvorlighet, som i dag legges til grunn for prioriteringer i spesialisthelsetjenesten, også skal legges til grunn for prioriteringer i den kommunale helse- og omsorgstjenesten og i den offentlige tannhelsetjenesten. Høyre støtter disse prioriteringskriteriene og mener at gjennomgående prioriteringskriterier i hele helse- og omsorgstjenesten, både i kommune, sykehus og tannhelse, vil bidra til å støtte opp under målet om sammenhengende og koordinerte helse- og omsorgstjenester for pasienten. Høyre mener også det er fornuftig at mestring blir inkludert i prioriteringskriteriene nytte og alvorlighet.

Høyres visjon for helse- og omsorgstjenesten er pasientens helsetjeneste, og gode prioriteringskriterier er viktig for at de pasientene som trenger det mest, blir prioritert først. For at prioriteringskriteriene skal fungere, må det også være gode virkemidler, slik at helsepersonellet kan følge dem opp i den praktiske hverdagen i helse- og omsorgstjenesten. Det er særlig viktig at virkemidlene er gode, siden prioriteringskriteriene ikke er tatt i bruk verken i den kommunale helse- og omsorgstjenesten eller i den offentlige tannhelsetjenesten tidligere. Blankholm-utvalget foreslo å fordele virkemidlene på fire områder. Det var juridiske virkemidler, økonomiske virkemidler, pedagogiske virkemidler og forskning og kunnskap.

Høyre støtter alle de virkemidlene som er foreslått i stortingsmeldingen. Det er viktig at det utarbeides en god nasjonal veileder, sånn at helsepersonell vet hvordan prioriteringskriteriene skal anvendes, og det er viktig at det etableres et kunnskapsstøttesystem for kommunene. Prioriteringskriteriene må også implementeres i innholdet i de helsefaglige utdanningene, slik at helsepersonell får god kjennskap til prioriteringskriteriene og anvendelsen av dem på et tidlig tidspunkt.

Til slutt vil jeg også vise til at Blankholm-utvalget og flere av høringssvarene til denne saken påpeker at det er behov for å øke kunnskapsnivået og forskningsaktiviteten i den kommunale helse- og omsorgstjenesten, og særlig omkring effekten av tiltak og vedtak som blir gitt til brukere og pasienter. Det er Høyre enig i.

Solberg-regjeringen la fram både Kompetanseløft 2020 og Kompetanseløft 2025, som har bidratt til at over 146 000 ansatte i helsetjenesten har fått grunn-, videre- og etterutdanning de siste fire årene. Målet med kompetanseløft er å bidra til en faglig sterk tjeneste og sikre at tjenestene har tilstrekkelig og kompetent bemanning. I Kompetanseløft 2025 understrekes det at det er behov for at den kommunale helse- og omsorgstjenesten og den offentlige tannhelsetjenesten tar en mer aktiv rolle som initiativtaker og deltaker i forskning og som fagutviklings- og opplæringsarena.

Høyre mener det er viktig at regjeringen følger opp tiltakene i Kompetanseløft 2025 og bidrar til flere virkemidler for å øke kunnskapsnivået og forskningsaktiviteten i den kommunale helse- og omsorgstjenesten. Det kan også gjøres ved å benytte allerede etablerte strukturer som Kommunenes strategiske forskningsorgan, KSF, og HelseOmsorg21.

Hans Inge Myrvold (Sp) [13:29:07]: Denne stortingsmeldinga ber med seg ei heilskapleg tenking og dei viktige prioriteringskriteria nytte, ressurs og alvorlegheit. Samstundes vil ein frå i dag ta med seg meistring som eit nytt og viktig element i det vidare arbeidet med kriteria. Senterpartiet har tidlegare påpeika den store svakheita som har vore i den samla helsetenesta, då den kommunale helse- og omsorgstenesta ikkje har vore med i det sams prioriteringskriteriet. Det er heilt avgjerande no og for framtida å få sett dette i verk.

Stortinget innfører ikkje, men set i dag rammer for at prioriteringskriteria skal vera gjeldande. Det vil krevja eit stort arbeid frå mange involverte partar, både stat, fylkeskommune, kommune og helsepersonell, for å sikra riktig implementering. Kriteria er relevante på alle nivå i helsetenesta. Difor vil det vera avgjerande for helsemyndigheitene å sikra nettopp god implementering og eit breitt kunnskapsstøttesystem som underbyggjer vedtaket vårt her i dag. Både kommunar og fylkeskommunar vil ha behov for fagleg rettleiing og tilhøyrande oppfølging.

Dei demografiske utviklingstrekka er godt kjende for oss – og eg la merke til at det begynte å lysa eit raudt lys under innlegget til den førre representanten. Andelen eldre som vil trenga helsehjelp framover, vil auka stort. Når ein har debattert prioriteringar i spesialisthelsetenesta tidlegare, har Senterpartiet vore tydeleg på at det å ha riktig kompetanse og tilstrekkeleg med personell i helsetenesta er den største utfordringa vår i ei samla helseteneste. Denne situasjonen har utvikla seg i sterk negativ retning. Av den grunn hastar det meir enn nokon gong å gå vekk frå marknadstenkinga som har regulert og styrt ein større og større del av den viktige ressursen, nemleg helsepersonell. I mange kommunar og sju-

kehus opplever ein no ein overbodskrig om kritisk personell, som t.d. legar og sjukepleiarar. Det er avgjerande at ansvarlege politikarar set tydelege rammer og prioriterer grep som vil sikra alle ei robust helseteneste, uansett kvar i landet ein bur.

Samstundes er det naudsynt å sikra at den kommunale helse- og omsorgstenesta har handlingsrom nok til å føreta reelle prioriteringar sett ut ifrå omsynet til lokalt sjølvstyre og lokalt skjønn. Våre kommunar er unike og har ulike erfaringar med tenesteutforminga. Dette må det framleis vera rom for. Dette er styrken i korleis me organiserer oss i dag. Det har for så vidt pandemihandteringa og den storstila mobiliseringa i alle landets kommunar vist oss.

Det er mykje godt vit spreidd rundt i heile landet, nær der folk bur. Handlingsrom og tillit er avgjerande faktorar for å lukkast og ikkje statleg overstyring.

Eit anna viktig område som eg vil trekkja fram, er førebyggjande arbeid. Kommunane sitt frisklivs- og meistringsarbeid vil nok potensielt ha med seg den viktigaste ingrediensen for å avbøta og avhjelpa varige og alvorlege helseplager i befolkninga. Difor er det viktig at kommunane held fram med ein brei profil på yting i sitt folkehelsearbeid, uavhengig av denne prioriteringsmeldinga.

Avslutningsvis er det god grunn til å ynskja helse- og omsorgsministeren lukke til med det med vidare oppfølging og konkrete tiltak rundt implementering frå denne saka i dag. Regjeringa har sett i gang eit stort arbeid med å kartleggja og utvikla helsetenester på mange område. Til dømes vil det pågåande arbeidet med føretaksmodellen og samhandlingsreforma vera avgjerande for korleis ein handterer ei samla helsetenesta vidare. No hastar det òg med å få opp mandat og utval som skal sjå nærare på dei prehospitale tenestene.

Morten Wold (FrP) [13:34:11]: Prioriteringsmeldingen er viktig. Den legger føringer, slik at vi skal ha noen prinsipper å følge i helsevesenet. Prioritering er aldri lett – det har sikkert mange også erfart fra sitt eget liv – men det er likevel en nødvendighet. Jeg mener derfor det er veldig fornuftig at man går inn for å ha gjensidige prinsipper for prioritering i både spesialisthelsetjenesten, tannhelsetjenesten og de kommunale helse- og omsorgstjenestene.

Vi ser at flere blir eldre, noen lever lenger med alvorlige sykdommer, og flere av oss trenger pleie og omsorg. Dermed må flere ta i bruk tilbudet av helse- og omsorgstjenester. Samtidig ser vi at arbeidsbelastningen for sykepleiere og fastleger er stadig økende, slik at arbeidsmengden ikke står i stil med ressursene vi har tilgjengelig. Det betyr igjen at man må prioritere enkelte pasienter foran andre.

Det er her vi kommer til selve kilden til utfordringene vi har i helsevesenet. Det er ressursene som setter premissene for prioritering. Jo færre ressurser vi har, desto færre blir prioritert, og desto færre får behandlingen de kan trenge for å fungere i hverdagen.

Når man hører historier om sykepleiere som sier opp jobben sin fordi de ikke klarer den enorme arbeidsbelastningen, eller når man hører om fastleger som er avhengig av å arbeide 14 timer om dagen for å følge opp alle arbeidsoppgavene, med krav om rapportering og skjemavelde, finner man ut at det ikke er prioritering i seg selv som er utfordringen, men at man har for få ressurser å fordele, eller prioritere, om man foretrekker det ordet.

Det fine med å jobbe med helsepolitikk er at man driver med noe som angår de aller fleste, og som handler om å hjelpe dem som trenger det aller mest. Samtidig er det hjerteskjærende å møte folk som ikke får den hjelpen de trenger og fortjener.

Jeg synes det er trist å høre om Christian fra Bergen. Han har cystisk fibrose, noe som gjør at han har sterkt redusert lungekapasitet. Det kan sammenliknes med å måtte puste gjennom et sugerør til enhver tid. Den minste oppgave føles som et maraton. Han har samboer og et nyfødt barn. Det finnes en medisin mot sykdommen, men likevel må Christian flytte til Danmark for å få tilgang til medisinen som gjør at han kan leve et tilnærmet normalt liv. Grunnen er at medisinen ikke tilbys i Norge, av økonomiske årsaker. Altså – den prioriteres ikke, eller den bortprioriteres, om man vil. Man skulle ønske at Christians historie var et enkelttilfelle, men bak ham står flere hundre mennesker med samme sykdom.

Jeg synes også det er trist å høre om Cathrine, med den grusomme sykdommen ALS, der nervecellene svinner bort og fører til at man til slutt dør. Det Cathrine ønsker, er å få bo på ALS-foreningens ressurssenter, Rosenlund Park, på Løten, men kommunen sier nei. Kommunen prioriterer henne ikke, de bort- og nedprioriterer henne, og tilbyr 52-åringen plass på kommunens sykehjem.

Dessverre er heller ikke Cathrines historie et enkelttilfelle. Det er flere hundre mennesker med ALS, og mange av dem vil oppleve at de ikke blir prioritert.

Vi må finne rom for å gi hjelp til dem som trenger hjelpen vår. Det er uverdig at mange mennesker i Norge, verdens rikeste land, må leve med et byråkrati og et helsevesen som ikke har rom til å ta vare på dem. Når vi ikke engang finner plass til å prioritere Cathrine og Christian, hvem skal vi prioritere da? Vi får ta diskusjonen om Beslutningsforum ved neste korsvei, men at folks skjebne, om de skal prioriteres eller ikke når det gjelder hvilke medisiner de kan få, skal avgjøres av fire direktører fra våre helseforetak, med interesse for eget foretaks

økonomiske bunnlinje, er etter Fremskrittspartiets syn en modell som trenger endring.

Jeg mener det er viktig at vi som politikere hever blikket opp fra sakspapirer, tall og økonomi og heller ser mer på menneskene som politikken angår. Bak hvert menneske som ikke får medisiner eller behandling, er det et liv man gir opp. Det gir store belastninger for både den syke, familien, pårørende og nære venner.

Vår viktigste oppgave er å sikre trygge og gode helsetjenester for alle norske pasienter. Det må være vår hovedprioritering.

Jeg tar med dette opp det forslaget som Fremskrittspartiet er alene om, og det forslaget vi har sammen med Rødt.

Presidenten: Representanten Morten Wold har tatt opp de forslagene han refererte til.

Seher Aydar (R) [13:39:14]: Det er vår jobb å vedta ting vi tenker er bra for folk. Men så er egentlig spørsmålet om jobben vår er ferdig med det. De siste årene har vi vedtatt bedre rettigheter til noen mennesker som er avhengig av bistand eller helsehjelp i kommunene hver dag. Denne prioriteringsmeldingen er også en sånn sak. Den vil være med på å sikre at folk får de samme tjenestene uansett i hvilken kommune de bor i. Den vil kunne bidra til å sikre en helhetlig helsetjeneste. De samme prioriteringene skal følges fra spesialhelsetjenesten til kommunene. Den vil gi mer trygghet og mer forutsigbarhet for pasientene.

Det er bare ett problem med alt det gode vi vedtar, og det er at det ikke alltid følger penger med. I fjor utga KS en rapport om kostnadsvekst i pleie- og omsorgstjenesten. Den viste at veksten i kommunenes kostnader på dette feltet nesten har doblet seg de siste årene. Veksten skyldes ikke den lenge varslede eldrebølgen, men at kommunene har fått stadig større ansvar – også for yngre personer. Det har vært økning i korttidsplasser på sykehjem, flere får brukerstyrt personlig assistanse, BPA, flere får hjemmetjenester, og flere mottar praktisk bistand til daglige gjøremål. Det er folk som trenger det, og det er helt rett at de skal få det, men kommunene får mer og mer å gjøre. Likevel følger ikke pengene med.

Kapasiteten er sprengt mange steder. Flere kommuner forteller i rapporten at tjenester som er rettighetsfestet, kan bli så kostnadskrevende at de går på bekostning av tjenester til andre, f.eks. eldre med betydelig bistandsbehov. Kravene og behovene står dessverre ikke i samsvar med finansieringen. På alle nivåer i kommunehelsetjenesten, på tildelingskontorene og i det praktiske pleiearbeidet står ansatte og må foreta prioriteringer mellom helt nødvendige behov. Skal de gi den ene muligheten til å delta på fritidsaktiviteter, eller skal de gi den andre noen få timer med avlastning? Skal de stelle et sår, eller skal de hjelpe noen med å dusje? Kapasiteten er for liten, og tjenestene er underfinansiert.

I denne meldingen er det lagt til grunn en verning av grunnleggende behov. Grunnleggende behov skal sikres og heves over prioritering. Det skal vi ta oss råd til uansett kostnad, slås det fast i denne meldingen. Problemet er at det dessverre er ønsketenkning. Spør Løvemammaene om det er sånn i dag, spør de pårørende til mennesker med demens, eller spør mennesker som har ME, eller andre pleietrengende, om de opplever at deres grunnleggende behov er hevet over prioritering i dag.

I høringsinnspillene som har kommet inn, ser vi igjen og igjen fra dem som jobber der ute, at rammene er for knappe. Fastlegene sier de prioriterer etter kapasitet, Psykologforeningen stiller spørsmål ved om kommunene egentlig har betingelser til å prioritere det nødvendige innenfor psykisk helse og rus i det hele tatt. Fellesorganisasjonen, FO, skriver at en forutsetning for at prioriteringskriteriene skal kunne anvendes, er at de økonomiske rammene økes. Fysioterapeutene skriver:

> «Vi kan ikke prioritere oss til bedre kapasitet.»

Om vi ikke gjør noe for å styrke økonomien i kommunehelsetjenesten, vil denne prioriteringsmeldingen bare bli enda et dokument i bunken som lederen i kommunehelsetjenesten river seg i håret over ikke å klare å innfri.

Innføring av prioriteringskriterier vil ikke i seg selv endre kapasiteten i kommunene. For at dette dokumentet skal få noen betydning, må vi faktisk gjøre det vi skulle ha gjort for lenge siden. Vi må sette kommunene økonomisk i stand til å møte den veksten i oppgaver de har fått, og da må vi faktisk også snakke om penger. Vi trenger en gjennomgang av finansieringsordningens påvirkning på prioriteringene som gjøres i tjenestene, for å sikre likeverdige tjenester.

Dette er prioriteringer som vi støtter, og som er viktige. Og så vet vi at mange mennesker føler seg ganske alene når de opplever at de ikke får den hjelpen de trenger, ofte i en sårbar situasjon. Det er ikke fordi kommunene eller ansatte i kommunene mener at de ikke skal få den hjelpen, det er fordi økonomien ikke strekker til. Så når vi snakker om prioriteringene, må vi også snakke om pengene som skal følge med.

Olaug Vervik Bollestad (KrF) [13:44:10]: Prioritering er et av de viktigste verktøyene vi har innenfor helse- og omsorgstjenesten, men det er også viktig at denne prioriteringen kommer ned på golvet, ut i avdelingene, der folk jobber. Hver dag, på hver eneste vakt, enten det er på et sykehjem eller i sykehus, prioriteres det. Hvem gjør hva, og hvorfor? Vi må ha rett personale til de ulike oppgavene, enten det er i et akuttmottak når trafikkulykken har skjedd, når det kommer en pasient

med hjerneslag, eller i en avdeling med kreftbehandling. Hvem får hvilken medisin? Hvilken støtte trenger vedkommende?

Vi går inn på et av våre sykehjem når personalressursene skal fordeles på en vanlig vakt: Det eneste den demente pasienten som går og vandrer ute i gangen vil, er å komme seg ut, ikke minst når våren er der, og det som er det kjente, er å plukke av de visne bladene før det skal sprette nytt liv. Da blir prioritering ekstremt viktig. Det prioriteres også ute på golvet, og det prioriteres på det overordnede planet. Spørsmålet blir: Hvilke verdier og kriterier prioriterer vi etter?

Det er en styrke for det daglige arbeidet at det nå kommer felles kriterier for hva det er vi skal prioritere etter. Det er forskjeller på sykehus og kommunale tjenester, men det er utrolig viktig at det er et samspill. Det er helt nødvendig, så vi som innbyggere får et godt og sammenhengende tjenestetilbud.

Jeg er veldig glad for at mestring kommer inn i denne prioriteringsmeldingen. Det er både viktig og riktig. Det å få mestre noe er grunnleggende i et menneskes liv. Og tilbake til sykehjemmet, til denne pasienten som går ute i gangen og vandrer, og det eneste vedkommende vil, er å komme ut. Hun kan fortsatt plukke visne blader og til nød vaske fjeset sitt med vaskekluten. Mer hygiene klarer hun ikke å ta vare på selv. Da blir spørsmålet: Er det rett å prioritere at hun får lov til å gå ut litt for å kjenne på de bladene? Mestring er et av kriteriene vi prioriterer. Det er viktig også å se den siden av pasienten. Det å få til et verdig liv i sykehjemmet blir viktig. Mestring er ikke bare å være selvhjulpen i akkurat de tingene som handler om en selv, mestring handler også om å få lov til å være i det livet en har hatt.

Jeg har vært på et Livsgledesykehjem hvor de har prioritert. De prioriterte å bygge en sansehage bak sykehjemmet, med noen høner og kaniner i. De sparte medisiner for nesten én million kroner. De sparte dermed også personalet for aggressive pasienter. Pasientene selv slapp å være neddopet, og det økte mestringen hos den som bodde på sykehjemmet, for vedkommende kunne faktisk både plukke egg og ivareta det som var ute i bakgården. Det økte livsgleden. Prioriteringen med å bygge en sansehage ble viktigere, og en sparte på sikt.

Riktige verktøy for helsepersonell som skal foreta prioriteringen på den vanlige vakten, må være sentralt i dette, så det betyr noe for den som bor eller er på sykehus eller sykehjem. Vi må ha en nasjonal veileder med god kunnskap og også god fortelling om praksis, så prioriteringskriteriene blir fulgt helt ut i avdelingene, så det vi her vedtar, faktisk fungerer i det praktiske livet.

Irene Ojala (PF) [13:49:26]: Prinsippene for prioritering av nytte, ressurs og alvorlighet er tuftet på et verdimessig grunnlag som har legitimitet i befolkningen og blant helsepersonell, og alle de som har holdt innlegg før meg, har vist kjempegode tilbakemeldinger, som statsråden sikkert vil ta med seg videre.

Helsepolitikken skal bygge på respekt for menneskeverd og legge til grunn en rettferdig fordeling av retter og plikter, likeverd og lik tilgjengelighet til tjenester over hele landet. Når vi snakker om alvorlighet, nytte og ressurs, er det den økonomiske ressursen for helseforetakene som ofte vektlegges. Pasientenes helsemessige ressurs blir sjelden tatt med i betraktningen. Målet må være at pengene brukes klokt, slik at flest mulig kan ha nytte av skattebetalernes penger.

Det er mange ulike sykdommer jeg kunne ha eksemplifisert dette med, men jeg velger å bruke øyensykdommen våt AMD som et greit eksempel. I Alta er det ca. 100 pasienter som har øyensykdommen. Alle 100 må reise ca. en gang per måned til en øyenlege for undersøkelse og injeksjon. Dette skjer enten ved Hammerfest sykehus eller ved universitetssykehuset i Tromsø. 100 pasienter skal altså reise tur–retur ca. en gang per måned. Noen har med seg ledsager. Om 50 trenger assistanse, blir det 150 flybilletter tur–retur Tromsø, eller transport per bil 140 km til Hammerfest hver eneste måned. Det blir ca. 1 800 reiser på et år. Alle må ha den behandlingen resten av livet, så la oss si at man trenger den behandlingen i ti år. Det blir 18 000 reiser, og her er både nytte og alvorlighet viktig. Pasienten kan bli blind uten behandlingen.

Så var det ressursene. Hvor stor andel av Pasientreisers økonomiske ressurser brukes på denne pasientgruppen? Hvordan kan man få en rimelig tjeneste både økonomisk og ikke minst klimamessig, som vi har behandlet i dag? Pasientfokus har fått opplyst fra Klinikk Alta at det vil lønne seg økonomisk at en øyenlege reiser til Klinikk Alta hvis det er mer enn 8 pasienter med våt AMD, og nå snakker vi altså om 100. Da må vi også se på hvor mange pasienter som har øyensykdommen i Nord-Varanger, hvor mange har den i Lakselv, i Porsanger, i Karasjok – hvor mange har den andre steder i Distrikts-Norge? De må også få et tilbud om behandling for øyensykdommen lokalt. Det er i tråd med bærekraftsmålene, som vi har behandlet i dag, innen 2030.

Ressursene til pasientene er ofte sånn at de helsemessig er på minussiden når de kommer hjem fra en slik reise. Ja, folk er nærmest det som vi bruker å kalle helsekonkurs – de har ingenting å gå på. Det betyr at både pasientens helseressurs og staten vil ha store fordeler av at pasienter med våt AMD slipper å reise, mens vi får noen helsepersonell til å ta de turene. For alt har en pris. Sykehusene sitter med sitt budsjett, og pasienten forvalter et annet regnskap og kostnader knyttet til reise, overnat-

ting, tap av tid, tap av livskvalitet – og kanskje en uke på sofaen etter en slik reise, det er slett ikke sjelden.

Skal vi skape gode tilbud til syke folk samtidig som vi skal ta bærekraftsmålene med oss, må vi se på samlet nytte og samlede kostnader for den enkelte og for samfunnet som helhet. Den tiden vi lever i nå, krever at vi handler klokt.

Statsråd Ingvild Kjerkol [13:53:22]: Dagen i dag representerer en milepæl: Det er første gang en melding om prinsipper for prioritering for hele helse- og omsorgstjenesten drøftes og behandles i Stortinget. Dette er et skritt i retning av en mer helhetlig og sammenhengende helse- og omsorgstjeneste.

Vi har lang tradisjon for å jobbe systematisk med prioriteringsspørsmål i Norge. Det første prioriteringsutvalget leverte sin utredning i 1987. Siden den gang har flere offentlige utvalg, ekspertgrupper og meldinger utredet og drøftet spørsmål om prioritering i helsetjenesten. Felles for disse er at de i all hovedsak har drøftet kriterier og prinsipper for prioritering i spesialisthelsetjenesten. Men behovet for systematisk tenkning rundt prioritering er like stort i den kommunale helse- og omsorgstjenesten og tannhelsetjenesten.

En grunnleggende utfordring i helse- og omsorgstjenesten er at mulighetene og ønskene overstiger de ressursene vi har til rådighet. Vi kan derfor ikke velge om det skal prioriteres – prioriteringer skjer uansett hvilke intensjoner vi har. Det vi derimot kan velge, er hvilket verdigrunnlag og hvilke prinsipper som skal legges til grunn for de beslutningene som tas.

Det er bred politisk enighet om verdigrunnlaget for helse- og omsorgstjenesten. Det er dette grunnlaget prinsippene for prioritering i spesialisthelsetjenesten har vært tuftet på. Mange pasienter og brukere mottar tjenester fra alle nivåer, og god koordinering mellom tjenestene er helt grunnleggende for å kunne tilby helhetlige pasientforløp. Det tilsier at kriteriene for prioritering bør være de samme både i den kommunale helse- og omsorgstjenesten, i tannhelsetjenesten og i spesialisthelsetjenesten. Gjennomgående kriterier kan også bidra til å løse prioriteringsutfordringer mellom tjenestenivåene og bidra til økt samhandling.

I meldingen foreslås det at kriteriene vi i dag kjenner fra spesialisthelsetjenesten – nytte, ressurs og alvorlighet – også skal gjelde for den kommunale helse- og omsorgstjenesten og for offentlig finansierte tannhelsetjenester. I tillegg foreslås det å føye til mestring som en del av nytte- og alvorlighetskriteriet. Jeg mener dette er en riktig tilføyelse. Mestring handler om at hver enkelt pasient og bruker blir sett og møtt i helse- og omsorgstjenesten på en respektfull og verdig måte.

Regjeringen vil sikre at alle innbyggere har tilgang til likeverdige og gode offentlige helse- og omsorgstjenester. Det betyr at vi må sørge for å bruke ressursene på en måte som kommer fellesskapet til gode. Tydelige prinsipper for prioritering i hele helse- og omsorgstjenesten vil bidra til at ressursene brukes der de gir størst nytte, og på dem som trenger dem aller mest.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Erlend Svardal Bøe (H) [13:56:55]: Solberg-regjeringen lanserte som kjent Kompetanseløft 2020 og Kompetanseløft 2025, som skal bidra til en sterk faglig helse- og omsorgstjeneste, og som har bidratt til at over 146 000 ansatte har fått grunn-, etter- og videreutdanning i Norge.

Blankholm-utvalget påpekte i sin anbefaling bl.a. mangelen på kunnskap og forskning om effekten av tiltak og vedtak i kommunene. Og Kompetanseløft 2025 påpeker bl.a. at det er et større behov for forskning på og kunnskap om nettopp de vedtakene og tiltakene som blir gjort, og at kommunene må ta en større rolle for å bidra til det.

Da er mitt spørsmål til statsråden: Hvordan vil regjeringen følge opp Kompetanseløft 2025, og hvordan vil regjeringen sikre mer forskning på og kunnskap om vedtak og tiltak til brukere og pasienter ute i kommunene?

Statsråd Ingvild Kjerkol [13:57:51]: Det er viktig at vi greier å øke forskningsinnsatsen i kommunehelsetjenesten. Hvis man sammenligner med spesialisthelsetjenesten, er kunnskapsgrunnlaget vidt forskjellig. Kompetanseløft 2025 går som planlagt, men det er behov for mer kunnskap for å kunne ta beslutninger i tråd med prioriteringskriteriene vi debatterer i dag, også i kommunehelsetjenesten.

Det foreslås å utvikle et kunnskapsstøttesystem for å oppnå dette og se det i sammenheng med arbeidet med Kommunenes strategiske forskningsorgan, KSF. Denne regjeringen har varslet en nasjonal helse- og samhandlingsplan, og vurderinger knyttet til en sånn type kunnskapsstøttesystem vil inngå som en del av det arbeidet. Jeg deler representanten Svardal Bøes syn på at vi må få opp kunnskapsgrunnlaget i de kommunale helsetjenestene. Det er en viktig prioritering.

Erlend Svardal Bøe (H) [13:58:56]: Jeg har et annet spørsmål, for da Solberg-regjeringen presenterte denne stortingsmeldingen om prioriteringskriterier, sa en også i den at en ville ha en stortingsmelding om tannhelsetjenesten, der en skal ha en helhetlig gjennomgang av den.

Jeg leser av merknadene fra regjeringspartiene at en bruker ordet «utredning», så mitt enkle spørsmål til statsråden er: Hvordan vil prosessen fram mot en sånn

stortingsmelding være, og er det en større utredning som skal gjøres for å få den, siden en bevisst ikke bruker ordet «stortingsmelding», men «utredning»?

Statsråd Ingvild Kjerkol [13:59:35]: Det var regjeringen Solberg som annonserte en stortingsmelding mens det allerede lå anmodningsvedtak i Stortinget om en utredning av tannhelsefeltet, som – hvis jeg ikke husker feil – Solberg-regjeringens partier ikke sto bak. Det kan hende jeg tar feil på det, så jeg tar et lite forbehold.

Det har regjeringen tenkt å følge opp, så det blir et utredningsarbeid i tillegg til at vi har vist retning i tilleggsbrevet til inneværende års budsjett, hvor man prioriterer de gruppene som har størst utfordringer med å kunne finansiere en god tannhelse for seg selv. Vi gjør dette i en rekkefølge hvor de ulike utredningsarbeidene på tannhelsefeltet, det er flere under arbeid akkurat nå, ses i sammenheng.

Seher Aydar (R) [14:00:48]: I denne saken kom det inn en del høringsinnspill, og høringsinnspillene fra dem som jobber i helsetjenestene, peker på kapasitet. To eksempler på det er Psykologforeningen, som stiller spørsmål ved om kommunene egentlig har betingelser til å prioritere det nødvendige innen psykisk helse og rus, og Fellesorganisasjonen, FO, som skriver at en forutsetning for at prioriteringskriteriene skal kunne anvendes, er at de økonomiske rammene må økes. Når det er så bred enighet om prioriteringskriteriene, samtidig som at de som jobber der, peker på at kapasiteten gjør at de ikke helt klarer å følge det fordi det begrenser dem, lurer jeg på om statsråden kan si noe om hva regjeringen planlegger for å styrke kommunehelsetjenesten.

Statsråd Ingvild Kjerkol [14:01:46]: Nå har jeg stått ganske mange ganger i denne salen og fortalt om den planlagte opptrappingsplanen for psykisk helse, og den vil jo handle om alt fra lavterskel psykisk helsetilbud i kommunene til dem som trenger langvarig døgnbehandling. Så denne regjeringen mener at det er behov for å øke både kapasitet og kvalitet innenfor psykisk helsehjelp og innenfor de ulike delene av den psykiske helsehjelpen vi tilbyr, både i barne- og ungdomspsykiatrien. Der har heldigvis kapasiteten økt gjennom de to siste årene, men vi vet at antall henvisninger øker mer – en økning på 30 pst. siden 2019 – så her jobber vi med å øke kapasiteten.

Det er viktig at man likevel fra Stortingets side har en grundig debatt og klare prioriteringskriterier for å støtte de fagfolkene som står i en prioriteringssituasjon hver dag de går på jobb.

Seher Aydar (R) [14:02:52]: Det er veldig bra at regjeringen skal komme med en opptrappingsplan for psykisk helse, og jeg tror jo at å styrke antallet plasser på døgnbemanningen vil være med på både å bidra til den opptrappingen og også til å avlaste kommunene i mye større grad.

Men jeg spurte egentlig ikke kun om psykisk helse, jeg spurte om kommunehelsetjenesten i sin helhet. Så da kan jeg spørre om regjeringen planlegger å styrke kommunehelsetjenesten, i tillegg til den opptrappingsplanen som finnes for psykisk helse.

Statsråd Ingvild Kjerkol [14:03:26]: Kommunene trenger tilgang på fagfolk. Der er vi nødt til å utdanne flere. Det har vi en prosess på, både gjennom et økt antall studieplasser og ikke minst ved at vi har satt ned en helsepersonellkommisjon, som skal gi oss en bedre analyse for hvordan vi utdanner, rekrutterer og beholder.

Denne regjeringen har jo økt kommunenes inntekter med 2,5 mrd. kr. Vi må finansiere tjenesten godt, og så må vi også bidra til at kommunehelsetjenesten får tilgang på de fagfolkene de trenger for å løse oppgavene i dag, i morgen og i framtiden.

Marian Hussein (SV) [14:04:21]: Som jeg sa i innlegget mitt, har Norge tidligere fått kritikk fra FN for at vi ikke har inkorporert CRDP i norsk lov. I dag opplever mange med behov for tilrettelagte tjenester, som f.eks. BPA, at de ofte må klage til Statsforvalteren for å få de tjenestene de har behov for. Dette fører til at foreldre bruker uforholdsmessig lang tid, men også at mennesker som kunne ha deltatt i samfunnet – som kunne ha vært meddommere, vært i arbeidslivet eller deltatt i det sosiale – må sitte hjemme. Det fører også til at kun de som har ressurser til å klage, får muligheten. Så med mer mestring i denne meldingen vil det forplikte kommunene til faktisk å tilrettelegge for mer deltakelse. Har statsråden dannet seg noe bilde av hvordan dette skal iverksettes i de enkelte kommunene?

Statsråd Ingvild Kjerkol [14:05:31]: Jeg er litt usikker på om jeg oppfattet spørsmålet, men spørsmålet om å inkorporere CRPD i norsk lov står det i Hurdalsplattformen at skal utredes. Det er en annen statsråds konstitusjonelle ansvar, det ligger i Kultur- og likestillingsdepartementet. Jeg mener at vi har gode rettigheter i norsk lov for alle som trenger helse- og omsorgstjenester i Norge, at det ikke skal være noe man opplever at man ikke får. Så er det også viktig at vi har klageadgang, og det har vi, og at det behandles på forsvarlig måte når man mener at man ikke har fått de tjenestene man har krav på.

Marian Hussein (SV) [14:06:21]: Som jeg sa i mitt innlegg, er det mange i dag som bruker uforholdsmessig lang tid og mye krefter på å klage, og det fører også til en ulikhet – hvem som har ressurser til å klage og skrive disse klagene. Det vil si at vi får økt ulikhet mellom mennesker når det gjelder mulighet til å delta på lik linje i samfunnet. Derfor er mitt spørsmål hvordan statsråden vil sikre at færre kommuner legger opp til at man må klage til Statsforvalteren, og istedenfor sørger for at mennesker med funksjonsnedsettelse får delta på lik linje, og at tjenestene er tilgjengelige for alle, uansett bakgrunn og muligheter.

Statsråd Ingvild Kjerkol [14:07:13]: Vi behandler en stortingsmelding om prioritering i hele helse- og omsorgstjenesten. Sørge-for-ansvaret for både å tildele og yte gode helse- og omsorgstjenester ligger både hos kommunene, for deres ansvarsområde, og hos de regionale helseforetakene. Det denne stortingsmeldingen sikrer, er at kriteriene for prioritering, prinsippene og verdigrunnlaget, er de samme i hele helsetjenesten.

Så er det viktig at vi setter kommunene i stand til å levere gode tjenester, og det gjør vi på mange måter. Én ting er hvordan vi finansierer kommunene, det andre er hvilke lover og rettigheter vi gir den enkelte innbygger, og det tredje er hvordan vi sørger for at de får tilgang på kompetansen og fagfolkene de trenger. Og så må det være gode klagemuligheter, og det opplever jeg også at det er.

Olaug Vervik Bollestad (KrF) [14:08:28]: Det blir lagt inn et kriterium som ikke har vært der før, og det er mestring, som Kristelig Folkeparti er veldig glad for blir lagt inn. Men én ting er å ha det på papiret og i en melding, noe helt annet er å få dette ut både i sykehus og i kommunehelsetjenesten. For alt som kan prioriteres etter størrelser og mengde penger, er kanskje enklere å prioritere enn mestring, med den vurderingen med stor grad av skjønn som ofte ligger bak. Så mitt spørsmål til statsråden er: Hvilke tanker har hun om å implementere også mestring på en slik måte at det kommer brukerne, både i sykehus og i kommunehelsetjenesten, til gode?

Statsråd Ingvild Kjerkol [14:09:30]: Jeg tenker at den tilføyelsen understreker den sammenhengende helse- og omsorgstjenesten vår, for det er der kommunehelsetjenesten og spesialisthelsetjenesten egentlig møtes. Kommunene har veldig god kompetanse i det å legge til rette for at folk kan mestre sitt liv, mens spesialisthelsetjenesten i mye større grad tar imot pasienten og skal hjelpe dem med et problem og sende dem tilbake til kommunene.

Så jeg mener at det å mestre livet sitt, med det funksjonsnivået man har, med den sykdommen man har, er et veldig viktig og godt kriterium, og det vil styrke vår ramme for prioritering, som fagfolkene står i hver eneste dag, på en veldig god og ikke minst bærekraftig måte, for helsetjenesten vår.

Presidenten: Replikkordskiftet er avsluttet.

De talerne som heretter får ordet, har også en taletid på 3 minutter.

Erlend Svardal Bøe (H) [14:10:44]: Det er stor enighet i salen om prioriteringskriteriene, men det var min kollega fra Senterpartiet som fikk det til å riste litt når det var snakk om årsverk i kommunene. Han sa det hadde vært en negativ utvikling i årsverk i de kommunale helse- og omsorgstjenestene under Solberg-regjeringen. Det er ikke riktig.

Fra 2015 til 2020 har det vært en økning på om lag 15 000 flere årsverk i omsorgstjenestene. Det tilsvarer en økning på 11,5 pst. Det er klart at lovkravene vi innførte i 2018, der vi sa at kommunene skal ha grunnleggende kompetanse, dvs. lege, sykepleier, jordmor og helsesykepleier, og fra 2020 psykolog og ergoterapeut, også har bidratt til å styrke bemanningen i kommunene og styrke situasjonen. De som bor i kommunene, har krav på en viss og bestemt type kompetanse, noe som også bidrar til å øke pasientenes helsetjeneste i større grad.

Kompetanseløft 2020 og 2025, som jeg har nevnt flere ganger i løpet av denne debatten, har bidratt til at over 146 000 flere helsepersonell har fått grunn-, videre- og etterutdanning de siste fire årene. Det å satse på mer helsepersonell og økt kompetanse hos helsepersonell bidrar også til å styrke den kommunale helse- og omsorgstjenesten, slik at helsepersonell står i bedre stand til å ta i bruk de prioriteringskriteriene og virkemidlene som vi diskuterer i denne saken.

Jeg kunne sikkert også kommet inn på kommuneøkonomi, som har vært nevnt her mange ganger. Jeg tror regjeringen snart må ha brukt opp de 2,5 mrd. kr de bevilget for å styrke kommunene, for SSBs tall for i fjor viser at kommunene går med ganske solid overskudd. Man har doblet pengene på bok i kommunene de siste fem årene, og det har faktisk aldri vært færre kommuner på ROBEK-lista, med unntak av 2019, og man har også hatt betydelig færre kommuner i økonomisk ubalanse.

Så det er noe med å ta de realitetene i utviklingen som har vært i kommunene, både med flere årsverk innenfor helse- og omsorgstjenestene og med at kommunene har fått bedre økonomi. Det mener jeg er et faktagrunnlag som også Senterpartiet og Arbeiderpartiet i større grad må ta inn over seg.

Hans Inge Myrvold (Sp) [14:13:36]: Eg må få lov til å oppklara dersom eg vart opplevd med ei urett framstilling. Det eg sa i mitt innlegg, var at det å sikra tilstrekkeleg med personell i helsetenesta er vår største

utfordring, altså i ei samla helseteneste. Og då har ikkje eg definert om det var i den kommunale helse- og omsorgstenesta eller spesialisthelsetenesta.

Dei tydelege tilbakemeldingane som Stortingets representantar får – og i særleg grad medlemane i helse- og omsorgskomiteen – om den pågåande og vedvarande fastlegekrisa, gjeld den største berebjelken i helsevesenet vårt. Det er heilt avgjerande å sikra at nettopp den ressursen av helsepersonell er til stades ute i alle landets kommunar på ein god måte. Og det gjer me med å ta grep.

No skal ikkje eg bruka denne saka til å begynna ein stor debatt om det som me elles likar å diskutera når det gjeld strukturar og korleis me organiserer oss, men det er heilt avgjerande at Stortinget tek eit nødvendig ansvar og ikkje minst set rammer for korleis me skal sikra at helsetenestene er til stades der folk bur i heile landet.

Nettopp av den grunn kasta eg i mitt innlegg lys over at marknadstenkinga har blitt ein større og større del av korleis me har valt å organisera oss frå Stortinget når det gjeld helsetenestene i dette landet. Difor meiner eg det er på høg tid – og regjeringa er tydeleg på det i sitt arbeid – at ein no skal ta grep for nettopp å sikra at me har tilstrekkeleg med helsepersonell der folk bur, og nær dei tenestene som folk har behov for i sin kvardag.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 7.

Sak nr. 8 [14:15:52]

Interpellasjon fra representanten Marian Hussein til helse- og omsorgsministeren:

«Epidemiologiske studier i utlandet tyder på at CFS/ME rammer 0,2–0,4 pst. av befolkningen. Det utgjør 10 000–20 000 tilfeller i Norge. Disse pasientene får ingen, eller svært lite, god helsehjelp for plagene og sykdommen. Mange av dem blir mistrodd, og opplever at de har måttet ta imot behandling som kan ha forverret situasjonen deres. Mange av dem er helt eller delvis sengeliggende og har svært redusert livskvalitet. Lørdag 26. februar hadde Klassekampen en sak om ME som viser hvor vanskelig det er å leve med denne sykdommen. Det finnes få tilbud for ME-pasienter. Vi må utvikle bedre behandling og sikre at de som tilbyr denne, må følge opp pasientene og dokumentere effekten. De sykeste, som i stor grad er overlatt til seg selv eller familien, må også sikres tilpassede pleie- og omsorgstjenester.

Hva vil statsråden gjøre for at ME-syke kan få best mulig helsehjelp, og for å sikre tilpassede pleie- og omsorgstjenester for de sykeste?»

Marian Hussein (SV) [14:17:07]: Vi har en stor gruppe ME-pasienter som får lite behandling, omsorg og hjelp. Vi må få bedre hjelpetiltak for ME-syke og pårørende, og jeg håper at regjeringen vil prioritere helsehjelp og sikre tilpassede pleie- og omsorgstjenester for de sykeste.

Mange av ME-pasientene er helt eller delvis sengeliggende og har svært redusert livskvalitet. De har f.eks. måttet være innestengt i sitt eget hjem for å skjerme seg fra lys og lyd og har måttet begrense personlig kontakt med andre mennesker.

I februar og mars hadde Klassekampen saker om ME-syke som viste tydelig hvor vanskelig det er å leve med denne sykdommen, som i verste fall fratar deg hele livet. At det ofte er unge mennesker som rammes, gjør situasjonen enda mer hjerteskjærende og vanskelig. Dette er unge mennesker som har vært aktive, har studert og deltatt i samfunnet, men som har mange år foran seg.

I Norge er det mellom 10 000 og 20 000 mennesker som kan ha hatt ME eller har den diagnosen. Det er en alvorlig sykdom, som fører til sterkt nedsatt livskvalitet, men mange med ME blir allikevel mistrodd. Jeg håper at regjeringen vil prioritere ressurser til å finne ut av årsaken til ME, siden det er en av nøklene til å sikre bedre behandlingstilbud og motvirke at flere får sykdommen.

Jeg er glad for at Helsedirektoratet er i startfasen av gjennomgang av NICE-retningslinjen og eksisterende kunnskap for å gjøre en grundig vurdering knyttet til eventuell revisjon av våre nasjonale veiledere for CFS/ME, fra 2015. Vi må vente og se på resultatet av dette, men før det er fullført, håper jeg at regjeringen vil prioritere å sikre og dele den kunnskapen som er der.

Jeg har fått beskjed fra personer med ME om at det eksisterende behandlingstilbudet i visse tilfeller kan forverre situasjonen, og at behandlingen kan føre til forverring av sykdommen. Derfor må jeg spørre statsråden om hvorfor ME-pasienter har følt seg tvunget til behandlingstilbud som krever mye aktivitet. Vi på Stortinget bør ikke gå inn for å styre behandlingstilbud i helsesektoren, men behandlingen skal ikke forverre situasjonen til syke pasienter, spesielt når vi har lite faglig kunnskap om hvilke behandlingstilbud som fungerer for ME-pasienter.

I det skriftlige spørsmålet som min SV-kollega Bergstø stilte om behandlingsopplegg som kan forverre situasjonen, vises det til at det i en spørreundersøkelse gjennomført av SINTEF og Fafo kommer fram at ni av ti, altså 90 pst., av MS-syke som gjennomførte rehabilitering i regi av Nav, ikke ble friskere. ME-pasienter blir pushet til behandlingsløp som kan forverre situasjonen. Jeg vil ha en garanti for at ingen behandlingstilbud som kan forverre situasjonen, kan resultere i straffetiltak om man ikke gjennomfører tilbudet. Jeg lurer på: Hva gjør regjeringen for å sikre bedre individuelt tilpassede behandlingstilbud for ME-pasienter?

Pårørende til de mest alvorlig ME-syke bruker 40 eller flere timer i uka på pleie- og omsorgsoppgaver. Det forteller Schei i ME-foreningen. Mange pasienter trenger det, og mange pasienter trenger døgnkontinuerlig omsorg. Vi i SV mener at fellesskapet bør gi velferd til alle som trenger det, og det gjelder også pårørende til ME-pasienter. Vi vil ha sterke fellesskap som stiller opp for andre, og derfor må vi sørge for at kommunene og pleie- og omsorgstjenestene våre har bedre kunnskap. Derfor lurer jeg også på: Hva vil regjeringen gjøre for å gi tilpassede pleie- og omsorgstilbud til alvorlig ME-syke, og hvilke hjelpetiltak planlegger regjeringen til deres pårørende?

Statsråd Ingvild Kjerkol [14:22:05]: ME er alvorlig for dem som rammes, og for deres nærmeste. Det er viktig at pasienter og pårørende møtes i helsetjenesten med forståelse, omsorg, profesjonalitet og oppdatert kunnskap.

Det er satt i verk flere tiltak de senere årene for at behandlingstilbudet til mennesker med ME skal bli bedre. Likevel mangler vi kunnskap om spesifikke årsaker og om hvordan sykdommen kan behandles med gode resultater. Det gjelder både i Norge og internasjonalt.

Helsedirektoratet skal nå gjennomgå kunnskapsgrunnlaget for den nasjonale veilederen om utredning, diagnostikk, behandling og rehabilitering av pasienter med CFS/ME. Den ble sist oppdatert i 2015. Dersom Helsedirektoratet ser behov for å revidere veilederen, skal både pasientorganisasjoner, tjenestene og fagpersoner inviteres til å bidra i dette arbeidet. Det skal være bredt forankret.

Jeg er enig med representanten Hussein i at kompetansen om ME og helsetilbudet til ME-rammede varierer for mye. Det er mye som kan gjøres for å øke kunnskapen og forbedre kompetansen både i spesialisthelsetjenesten og i den kommunale helse- og omsorgstjenesten. Nasjonal kompetansetjeneste for CFS/ME ved Oslo universitetssykehus er i gang med dette – i samarbeid med helseregionene. Det er utarbeidet e-læringskurs, og kompetansetjenesten bidrar i undervisning og opplæring i alle deler av helse- og omsorgstjenesten.

I 2020 fikk helseregionene i oppdrag å videreutvikle behandlingstilbudet til pasienter med utmattelsestilstander med ukjent årsak. Helse Midt-Norge har etablert en styringsgruppe på tvers av helseregionene som samarbeider med fagmiljøene, bl.a. nasjonalt fagnettverk og Nasjonal kompetansetjeneste for CFS/ME. Gruppen har bl.a. skaffet oversikt over behandlingstilbud i regionene og beskrevet oppgaver for en utmattelsespoliklinikk og for et pasientforløp som også omfatter kommunehelsetjenesten.

Pasienter med utmattelsestilstander har ofte et sammensatt sykdomsbilde. Behovet for oppfølging vil variere fra pasient til pasient, men tilbudet må ivareta pasientens helhetlige behov og være koordinert med både spesialisthelsetjenesten og kommunale tjenester. Også Nav og skole er viktige samarbeidspartnere.

I kommunen har fastlegen en sentral rolle i oppfølgingen av pasienter med ME. Kommunale tilbud innen rehabilitering og samarbeid med andre helse- og omsorgstjenester er også viktig.

Jeg nevner også at det ved St. Olavs hospital er igangsatt et pilotprosjekt med CFS/ME-arbeid på barneavdelingen, og foretaket har avsatt midler til forskning.

Forskning på ME har i flere år vært prioritert i oppdrag og tildelingsbrev, bl.a. som en særskilt føring i tildelingsbrevet til Forskningsrådet. I budsjettet for 2022 skal de prioritere forskning som har som formål å bedre kunnskapen om og behandlingstilbudet for ME-pasienter.

Som kjent utarbeider Helsedirektoratet helhetlige pasientforløp for pasienter med langvarig utmattelse med ukjent årsak, inkludert CFS/ME. Målet for pakkeforløpet er å bidra til et likeverdig og forutsigbart tilbud, unngå unødvendig ventetid og øke brukermedvirkning og brukertilfredshet.

Regjeringen er opptatt av at enkeltmennesket møtes med respekt og verdighet i helse- og omsorgstjenesten, og at den enkeltes behov for hjelp og støtte tas på alvor.

Når kunnskapen ikke gir sikre svar, er det desto viktigere å involvere pasient og pårørende i behandling og oppfølging. Mitt ønske er at tjenestene utnytter dette mulighetsrommet, samtidig som vi må jobbe med å løfte kunnskapen og kompetansen om CFS/ME.

Marian Hussein (SV) [14:26:55]: Jeg registrerer at statsråden forteller at Helsedirektoratet er i gang med et pakkeforløp, og at hun deler mitt syn på at menneskene bør møtes med respekt og tillit. Samtidig svarte ikke statsråden på mitt spørsmål om hvordan regjeringen da vil sørge for at en får det tilbudet en trenger i kommunene, særlig de som er alvorlig syke, for de trenger hjelp nå.

Vi leste forrige uke om Aurora, som lå på sykehjem, og hennes familie. Og mange andre med ME-diagnose ligger rundt omkring i mørke rom, enten på sykehjem eller på pikerommet.

Jeg forstår at regjeringen jobber med at man skal tilpasse og lage et pasientforløp og pakkeforløp, men på veien videre bør vi også tilstrebe å øke tilliten og anerkjenne mennesket i dette – og ikke bare lage systempakker for å løse det. For dette er mennesker som allerede i dag sier fra om at de opplever å bli mistrodd, at de blir

oversett i helsesystemet. Pasientene rapporterer at deres forståelse av sykdommen og deres opplevelse blir marginalisert i møte med helsevesenet.

Det er først og fremst ikke pakkeforløpet og systemet vi må få mer på plass, men vi må også få på plass en forståelse av disse pasientene. Det er det pasientene etterlyser – at de blir møtt med respekt, og at de blir trodd på med de symptomene de har.

Statsråd Ingvild Kjerkol [14:29:35]: Personer med ME har ofte et sammensatt sykdomsbilde. Hvordan sykdommen arter seg, og hva som hjelper pasienten, varierer også fra person til person. Tjenestetilbud, forskning, fagutvikling og politikk må henge sammen

I mitt innlegg sa jeg hvordan vi jobber med å få et pasientforløp for denne pasientgruppen. Det gjør vi gjennom en underliggende etat, Helsedirektoratet. Det er det oppdraget Helsedirektoratet har fått av regjeringen, av Helse- og omsorgsdepartementet.

Jeg både startet og sluttet mitt innlegg med å si at i møte med den enkelte er det helt avgjørende at tjenestene involverer pasient og pårørende aktivt i behandling og oppfølging. For veldig mange ME-pasienter handler det også om at man taper den sosiale rammen for hele livet sitt. For de unge ME-pasientene handler det om at man taper skolegang. Her er skolen en viktig samarbeidspartner for å legge til rette for at man kan klare å motta den undervisningen og opplæringen som er mulig, gitt den tilstanden pasientene er i.

Det jobbes kontinuerlig for å bedre kunnskapsgrunnlaget, sånn at vi lenger fram også kan tilby virksom behandling og virksomme terapier for personer med utmattelseslidelser og ME. Dette arbeidet skjer i samarbeid med fagmiljø, pasientorganisasjoner og kunnskapsressurser som er knyttet til det nasjonale nettverket og også miljøet ved St. Olavs hospital og her ved Oslo universitetssykehus.

Vi trenger kunnskapsspisser som kan være i front for å utprøve nye behandlingsmåter, men også en styrket grunnforskning for å forstå mer av årsakene til ME og utmattelseslidelser. Så trenger vi større kunnskap i de tjenestene som møter den enkelte pasient, og det kan også variere veldig. Det varierer hvor mye ME-pasienter møter spesialisthelsetjenesten, men de fleste av dem er i jevnlig kontakt med sin fastlege og de kommunale helsetjenestene.

Vi har mye å jobbe med for denne pasientgruppen. Det er viktig at vi går kunnskapsbasert til verks og møter hver enkelt med forståelse, involverer de pårørende og tilrettelegger så godt som råd er, når man har blitt satt ut av livet, sånn disse pasientene ofte blir.

Nils T. Bjørke hadde her teke over presidentplassen.

André N. Skjelstad (V) [14:32:50]: Først vil jeg berømme representanten Hussein for å invitere til en debatt om ME i Stortinget, om hvordan ME-syke skal få en best mulig helsehjelp.

CFS/ME er en sykdom som må tas på størst mulig alvor, og mer enn i dag. Dette skylder vi dem som har sykdommen, pårørende og ikke minst samfunnet ellers. ME rammer barn, unge og voksne. Noen rammes så hardt at de blir sengeliggende i årevis. Andre, særlig unge, kan bli friske etter en tids sykdom dersom sykdommen blir møtt på en riktig måte.

Den mest omfattende kunnskapsrapporten laget om ME, finner vi i USA. Her blir det synliggjort for alle at ME er en alvorlig fysisk sykdom som krever behandling deretter. Vi skal ikke gå inn på den medisinske debatten utover det. Det er ikke politikerne som skal finne de medisinske løsningene, men vi som politikere kan og bør gjøre følgende, etter Venstres syn:

For det første vil vi legge til rette for at ME-rammede blir møtt med respekt og faglig innsikt fra første stund det er mistanke om ME, og gjennom hele sykdomsforløpet. Dette gjelder både i helsevesenet, skolen og ikke minst i Nav-systemet.

For det andre vil vi få på plass et behandlingssystem der det er plass til de aller sykeste uten unødvendig ventetid. Dette krever både ressurser, fysiske behandlingsplasser og kompetanse.

For det tredje vil vi styrke innsatsen, få flere midler knyttet opp mot forskning på ME-feltet og legge til rette for utveksling av erfaringer og resultater innen internasjonal forskning.

Mange har gjort en stor innsats for å få ME-saken høyere opp på dagsordenen gjennom mange år. Jeg vil likevel tillate meg å trekke fram spesielt familien Skrede i Stryn, som gjennom den årlige ME-konferansen – som Venstre har vært en pådriver for å sikre tilskudd til, også over statsbudsjettet – har satt søkelys på sykdommen. Jeg vil også trekke fram Jørgen Gjelstad, som gjennom sin journalistikk har gjort saken kjent og forståelig for folk flest.

Samtidig vil jeg påpeke at å løfte fram ME også bør medvirke til at vi får løftet fram andre skjulte sykdommer som gir langvarige lidelser for tusenvis av mennesker og deres pårørende, uten at det får den oppmerksomheten disse sykdommene bør ha i samfunnsdebatten og i kampen om forskningsmidler og behandlingskapasitet. Det er dessverre ennå sånn at kvinnesykdommer gjennomgående har en lavere status i helsevesenet. Typiske kvinnesykdommer, som endometriose, blir forsket altfor lite på ut fra omfanget for samfunnet og for den enkelte, og det er for dårlig utviklet behandlingstilbud.

De som blir rammet av ME og andre kroniske sykdommer som er så alvorlige at all energi går med til å håndtere sykdommen, må slippe å ta opp kampen for å bli hørt og fortsatt være alene med den. Nå må også samfunnet stille opp for dem som er rammet av ME. Venstre vil være med, sammen med andre gode krefter i denne salen, for å ta opp den kampen, og jeg håper at den starter i dag.

Seher Aydar (R) [14:36:24]: Smerter i muskler og ledd, ulike former for hodepine, blodtrykksfall, hjertebank, svimmelhet, overfølsomhet for lys, lyd, smak, lukt eller berøring, nedsatt balanse, opplevelse av muskelsvakhet, feberfølelse, tilbakevendende sår hals, ømme lymfeknuter, kvalme, svekket hukommelse og redusert konsentrasjonsevne – det er dette vi snakker om når vi snakker om ME.

Vi vet ikke sikkert hvor mange som lider av dette i Norge. Det finnes ikke noe register. Det er ingen som teller. Sannsynligvis er det et sted mellom 10 000 og 20 000 mennesker. De er ofte unge. Så mye mer har de ikke til felles. Om du skal få en langvarig sykdom, vil jeg anbefale deg å få deg en med åpenbar årsaksforklaring. Det er mye enklere. Da får du hjelp. Da får du tilgang til helsetjenester og trygderettigheter. Da slipper du å bli mistenkeliggjort og bedt om å ta deg sammen, tenke litt annerledes, bryte mønsteret.

Vi vet ikke sikkert hvorfor folk får ME, men det burde ikke være pasientens problem. Det er det i dag. ME-forskningen har blitt enormt polarisert. Diagnosen er i seg selv omstridt. Pasientforeningene protesterer mot psykososiale forklaringsmodeller som fører med seg behandlinger som kanskje kan gjøre noen bedre, men andre sykere. ME-syke har blitt møtt med mistenkeliggjøring, noe som har blitt en alvorlig tilleggsbelastning for mange.

Folk som knapt kan komme seg opp av sengen for å trekke opp rullegardinene uten å bli sykere, har blitt tvunget på Nav-tiltak. Det behandlingstilbudet ME-pasientene har blitt tilbudt i Norge, er gradert fysisk trening, kognitiv adferdsterapi og mestringskurs. I høst kom det engelske eksportorganet NICE med nye retningslinjer som fraråder bruken av de psykososiale tilbudene og gradert fysisk trening som behandling for ME. Når NICE fraråder denne typen behandling, er det fordi gjennomgangen av forskning ikke tydelig viser at det har noe effekt, og at mange pasienter er blitt verre av det.

I Norge har vi ennå ikke oppdatert vår veileder. Departementet sier en prosess er i gang, men i mellomtiden må ME-syke fortsatt gjennom dette for å få trygderettigheter. Det er flere problemer med det. Det ene er at det er høyst uklart om det hjelper, og at det faktisk kan gjøre folk sykere. Det andre er at ventelistene for utredning mange steder er så lange at mange må vente i ett år. I tillegg forteller mange at Nav krever tiltak de ikke har rett på fra det offentlige, så de må betale private av egen lomme.

Etter at de nye retningslinjene fra NICE kom, sendte Arbeids- og velferdsdirektoratet ut et rundskriv. Her åpnes det for at noen vil være for syke til å nyttiggjøre seg de nevnte tiltakene. Behandlende lege må vurdere det og eventuelt dokumentere hvorfor det ikke er gjennomført. ME-foreningen forteller at praksis og tolkning av hva som er «for syke til å nyttiggjøre seg», varierer både innenfor Nav og mellom fastlegene. Jeg har vært i kontakt med flere som forteller at de til tross for legeerklæringer på forverringer har fått avslag på uføretrygd fordi Nav vil vente og se om de blir friskere nok til behandling. Nylig viste en norsk forskningsrapport at sju av ti ME-syke rapporterte om forverring etter å ha deltatt på rehabilitering i regi av Nav.

Når forskning slår fast at disse behandlingene kan gjøre folk sykere, kan vi ikke fortsette å kreve at de skal gjennomføres. Dette er mennesker som har mistet år av livet sitt til smerter og sykdom. Det minste vi kan gjøre, er å sikre at de har økonomisk trygghet, og at den helsehjelpen vi gir, faktisk er til hjelp, ikke til skade. Disse menneskene – mange av dem – er for syke til å kjempe sin kamp. Deres pårørende er slitne. De får ikke den hjelpen de trenger, og da er det vi som folkevalgte som må stille opp for å sørge for at den uretten de har blitt utsatt for, ikke fortsetter.

Olaug Vervik Bollestad (KrF) [14:41:18]: I dag snakker vi om en pasientgruppe som har utrolig store mørketall, og jeg tror, dessverre, at når vi skal se tilbake på vår historie, så var vi aldri gode nok i 2022 og 2023 og før det til å behandle denne pasientgruppen.

Verdens helseorganisasjon fastslo for over 50 år siden at dette er en nevrologisk sykdom, og det har de ikke endret på. Allikevel opplever denne pasientgruppen å få en diskusjon om det virkelig er det. Vi vet lite om denne pasientgruppen. Mange velger dessverre å ikke oppsøke helsevesenet, fordi de har opplevd det så krevende noen ganger at de ikke gjør det. Det gjør at en heller ikke kommer i en god nok dialog eller under behandling – og da tenker jeg ikke bare på behandling som vi vet at de blir bedre av, men også behandling i form av et møte der en kommer for å diskutere og høre hva behovene er.

Det har dessverre vært en diskusjon i fagmiljøene om denne gruppen. Er det en nevrologisk sykdom? Er det en fysisk sykdom, eller er det ikke? Når Verdens helseorganisasjon har slått det fast, synes jeg faktisk det er uproblematisk og bør være uproblematisk å ikke legge stein til byrden for denne pasientgruppen.

Derfor er jeg utrolig takknemlig for at representanten Marian Hussein tar dette opp, for her har vi en vei å gå i fellesskap. Forskning blir en pilar, forskning og ikke minst kunnskap om hvordan en skal møte denne pasientgruppen. Mange har fått tilbud som har blitt feil, og hvor de har blitt sykere. Fagmiljøene diskuterer mer seg imellom, og så passer ikke denne pasientgruppen inn i systemet, dessverre.

Jeg har møtt unger som har vært borte fra skolen, foreldre som er meldt til barnevernet, og som – på en måte – har vunnet den kampen, og de som har bygd seg et hus på utsiden av eget hus, fordi de ikke er i stand til å være sammen med folk der det er mye lyd, de som ikke klarer å ivareta noe med seg selv fordi de er så syke. Disse pasientene krever mer av oss enn at de skal kjempe mot systemet. Derfor har det blitt løyvd mer penger til forskning, men vi er langt ifra i mål. Jeg skulle ønske at statsråden – og hun vil iallfall få støtte fra Kristelig Folkeparti – løfter denne pasientgruppen.

En trenger at andre ser hva som ligger bak, og hva som ligger til grunn, og at de også får en status i forskningsmiljøet, som får forske over tid, så de kan ane et håp om at man kan finne både behandlinger og kunnskap til å kunne leve bedre med denne sykdommen enn det de opplever i dag.

Marian Hussein (SV) [14:45:37]: ME-sykdommen har vært til stede i vårt samfunn i mange år, men på slutten av 1900-tallet ble utmattelsestilstander i stor grad omdefinert fra fysisk sykdom til psykisk sykdom. Samtidig beveget årsaksforklaringen seg fra at sykdommen var samfunnsskapt, til at den skyldtes manglende individuell mestringsevne. Den beveget seg fra å bli sett på som en mannesykdom til å bli sett på som en kvinnesykdom. Det vil si at vi gikk fra den mannlige nevranstini-diagnosen, som først ble forklart ut fra samfunnsmessige forhold, til den kvinnelige diagnosen ME, som ble forklart ut fra manglende individuelle mestringsevner.

Konsekvensene av det er – som forrige taler var inne på – at man ikke har nok god forskning på dette området. ME blir neglisjert i forskningen, som veldig mye annen kvinnesykdom. Langvarig utmattelse forstås ikke lenger som en legitim sykdomstilstand, men som et resultat av kvinners manglende mestringsevne; mange får beskjed om å skjerpe seg litt. I vår kultur blir man lett misforstått og stigmatisert. Mitt mål med å løfte opp denne saken er ikke at man skal lande på hvilke behandlingsmåter som er best. I politikken tar vi ofte fram løsninger og foreslår at de bør følges.

Vi må behandle denne pasientgruppen bedre, og vi må lage et helsesystem som er helsebringende for dem. De ulike systemene som skal samhandle – enten det er skole eller Nav – må jobbe sammen for at disse menneskene skal bli sett som individer, og for at de skal få den hjelpen de trenger. Deres foreldre og pårørende må også få nok avlastning og noen som lytter til dem når det butter imot.

Det er også viktig at vi skaper et større rom for å akseptere at noen er syke, uten at det må dokumenteres med biologiske funn. Og som vi var inne på i forrige sak, må man også tilrettelegge for at de menneskene kan få mestre livet sitt på en god nok måte.

Statsråd Ingvild Kjerkol [14:48:56]: ME-pasienter opplever å bli satt ut av sitt eget liv. Det er en stor belastning for pårørende, og man lever med en frustrasjon knyttet til det at det ikke finnes noen gode behandlingsmåter. Det finnes heller ikke kunnskap som kan si oss noe eksakt om årsakene.

Jeg vil berømme interpellanten for å reise spørsmålet og rette oppmerksomheten mot ME-pasientene. Det er viktig at man blir møtt med respekt og forståelse uansett hvilke behov man har for helsehjelp, og om man kan dokumentere hva årsaken er til de helseplagene man opplever i en så omfattende grad som det gjør for utmattelseslidelser og ME.

Det er viktig at vi fortsetter kunnskapsutviklingen, og at det forskes mer. Helse- og omsorgsdepartementet har prioritert forskning på ME gjennom særskilte føringer til Norges forskningsråd. I årets budsjett er det framhevet at mer kunnskap skal prioriteres. Forskningsaktiviteten har heldigvis økt de siste årene, men det er fortsatt stort behov for bedre kunnskap om CFS og ME. Det er viktig at forskerne benytter seg av de mulighetene som finnes når det utlyses forskningsmidler på dette området.

Det har vært mange studier, bl.a. ved Haukeland om bruk av rituximab. Den ble avsluttet i 2018, og de av oss som har vært i denne salen i flere år og har diskutert situasjonen for ME-pasientene før, vet at den var forbundet med mye håp og forventning og skuffelse over at den ikke ga ønskede resultater. Norges forskningsråd opplyser at de fra 2012 til 2024, fordi de også ser framover i tid, finansierer tolv prosjekter med i underkant av 70 mill. kr, og at dette er et bredt felt av ulike forskningsprosjekt. Det er temaer som strekker seg fra kartlegging av immunsystemet, energisvikt hos CFS/ME-pasienter til prosjekter med mer samfunnsvitenskapelig innretning, der sykdomsforekomst og demografiske og sosioøkonomiske kjennetegn hos disse pasientene også underlegges forskning. Vi må ha en bred inngang for å knekke disse nøttene og løse disse gåtene, sånn at vi i framtiden kan møte ME-pasientene, ikke bare med forståelse – det skal de selvsagt få – men også med virksom behandling.

Presidenten: Då var interpellasjonsdebatten i sak nr. 8 avslutta. Det vert votering kl. 15 før me går vidare til sak nr. 9.

Votering

Etter at det var ringt til votering, uttalte

presidenten: Stortinget går då til votering over sakene nr. 1–7 og sak nr. 10 på dagens kart.

Votering i sak nr. 1, debattert 5. april 2022

Presidenten: Sak nr. 1 er andre gongs behandling av lov og gjeld lovvedtak 57.

Det ligg ikkje føre noko forslag til merknad. Stortingets lovvedtak er dermed godteke ved andre gongs behandling og vert å senda Kongen i samsvar med Grunnlova.

Votering i sak nr. 2, debattert 5. april 2022

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Meddelelse fra stortingsrepresentant Tobias Drevland Lund i Stortingets møte 18. mars 2022 om at han trekker tilbake forslag fra Seher Aydar, Bjørnar Moxnes og seg selv om å hjelpe ukrainere på flukt fra krig ved å tilby kollektiv beskyttelse til ukrainske flyktninger, jf. Dokument 8:121 S (2021–2022) (Innst. 220 S (2021–2022))

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

vedtak:

Meddelelse fra stortingsrepresentant Tobias Drevland Lund i Stortingets møte 18. mars 2022 om at han trekker tilbake forslag fra Seher Aydar, Bjørnar Moxnes og seg selv om å hjelpe ukrainere på flukt fra krig ved å tilby kollektiv beskyttelse til ukrainske flyktninger, jf. Dokument 8:121 S (2021–2022) – vedlegges protokollen.

Votering:

Tilrådinga frå komiteen vart samrøystes vedteken.

Votering i sak nr. 3, debattert 5. april 2022

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Mål med mening – Norges handlingsplan for å nå bærekraftsmålene innen 2030 (Innst. 218 S (2021–2022), jf. Meld. St. 40 (2020–2021))

Presidenten: Under debatten er det sett fram i alt 13 forslag. Det er

- forslaga nr. 1–7, frå Grete Wold på vegner av Sosialistisk Venstreparti og Raudt
- forslaga nr. 8–12, frå Grete Wold på vegner av Sosialistisk Venstreparti
- forslag nr. 13, frå Tobias Drevland Lund på vegner av Raudt

Det vert votert over forslag nr. 13, frå Raudt. Forslaget lyder:

> «Stortinget ber regjeringen prioritere ressurser for etterutdanning og kompetanseheving til tverrfaglig undervisning, herunder undervisning i og om bærekraftig utvikling og globalt medborgerskap.»

Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet Dei Grøne har varsla støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget frå Raudt vart med 84 mot 14 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.02.36)

Presidenten: Det vert votert over forslaga nr. 8–12, frå Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 8 lyder:

> «Stortinget ber regjeringen inkludere en representant fra det unge sivilsamfunnet i nasjonalt forum for bærekraftsmålene.»

Forslag nr. 9 lyder:

> «Stortinget ber regjeringen instruere relevante deler av myndighetsapparatet om at praktisk veiledning til innkjøpere skal vise mangfoldet av muligheter som ligger i regelverket med tanke på bærekraftige innkjøp.»

Forslag nr. 10 lyder:

> «Stortinget ber regjeringen tydeliggjøre overfor statlige innkjøpere at regelverket skal utnyttes til fulle for å velge leverandører som vektlegger bærekraft, klima og miljø.»

Forslag nr. 11 lyder:

> «Stortinget ber regjeringen innlemme det tverrfaglige temaet «bærekraftig utvikling» i læreplanene i engelsk og matematikk, i tråd med læreplangruppens forslag.»

Forslag nr. 12 lyder:

> «Stortinget ber regjeringen styrke vurderingen av hvordan norsk nærings-, klima- og miljøpolitikk skal legge bedre til rette for grønn omstilling blant små og mellomstore bedrifter, ved å legge frem en tiltakspakke som fremmer grønn omstilling i landets små og mellomstore bedrifter.»

Raudt og Miljøpartiet Dei Grøne har varsla støtte til forslaga.

Votering:

Forslaga frå Sosialistisk Venstreparti vart med 83 mot 16 røyster ikkje vedtekne.
(Voteringsutskrift kl. 15.02.52)

Presidenten: Det vert votert over forslag nr. 4, frå Sosialistisk Venstreparti og Raudt.
Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjerningen utrede en modell for et statlig strømselskap.»

Votering:

Forslaget frå Sosialistisk Venstreparti og Raudt vart med 86 mot 12 røyster ikkje vedteke.
(Voteringsutskrift kl. 15.03.09)

Presidenten: Det vert votert over forslaga nr. 1–3 og 5–7, frå Sosialistisk Venstreparti og Raudt.
Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen i videre arbeid med FNs bærekraftsmål inkludere tiltak for å redusere Norges negative påvirkning på andre land og sørge for egne målepunkter for å måle Norges påvirkning på global måloppnåelse av FNs bærekraftsmål.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå dagens ordninger i Lånekassen slik at de ikke begrenser noen gruppers mulighet for utdanning.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede et offentlig jobbskapingsprogram som kan sørge for tilbud av klimavennlige jobber, for eksempel til klimatilpasning i kommunene eller restaurering av natur, og som er skalerbart i henhold til konjunktursituasjonen i norsk økonomi.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen i ferdigstillingen av målepunkter for bærekraftsmålene endre målepunkt under delmål 9.2. til følgende: Andel av virksomheter med bærekraftssertifisering, energiledelse eller miljøsertifisering (ISO 500001, 14064 og 14001, EMAS eller Miljøfyrtårn).»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen i ferdigstillingen av målepunkter for bærekraftsmålene inkludere følgende målepunkt under delmål 9.4: Andel næringslivsaktører som er tredjeparts miljøsertifisert med ISO14001, EMAS eller Miljøfyrtårn.»

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen i ferdigstillingen av målepunkter for bærekraftsmålene inkludere følgende målepunkt under delmål 12.6: Antall selskaper som har innført miljøledelsessystem med tilhørende klima- og miljørapportering (ISO 14001, EMAS eller Miljøfyrtårn).»

Miljøpartiet Dei Grøne har varsla støtte til forslaga.

Votering:

Forslaga frå Sosialistisk Venstreparti og Raudt vart med 85 mot 13 røyster ikkje vedtekne.
(Voteringsutskrift kl. 15.03.27)

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

vedtak:

Meld. St. 40 (2020–2021) – Mål med mening – Norges handlingsplan for å nå bærekraftsmålene innen 2030 – vedlegges protokollen.

Votering:

Tilrådinga frå komiteen vart samrøystes vedteken.

Votering i sak nr. 4, debattert 5. april 2022

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Endringer i rettshjelploven og husleieloven (Husleietvistutvalgets geografiske virkeområde, faglige uavhengighet, innhenting av taushetsbelagt informasjon fra Folkeregisteret mv.) (Innst. 229 L (2021–2022), jf. Prop. 53 L (2021–2022))

Presidenten: Under debatten har André N. Skjelstad sett fram eit forslag på vegner av Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til spørsmålet om endringer i rettshjelploven § 11 andre ledd nr. 4 i forbindelse med lovforslaget om ny rettshjelplov.»

Miljøpartiet Dei Grøne har varsla støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget frå Venstre vart med 94 mot 5 røyster ikkje vedteke.
(Voteringsutskrift kl. 15.04.09)

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande vedtak til:

lov

om endringer i rettshjelploven og husleieloven (Husleietvistutvalgets geografiske virkeområde, faglige uavhengighet, innhenting av taushetsbelagt informasjon fra Folkeregisteret mv.)

I

I lov 13. juni 1980 nr. 35 om fri rettshjelp gjøres følgende endringer:

§ 11 andre ledd nr. 4 skal lyde:

4. for leietaker i sak *etter tvangsfullbyrdelsesloven* § 13-2 tredje ledd bokstav c når saken gjelder *leietakerens bolig*.

§ 16 andre ledd nr. 3 til 5 skal lyde:

3. saker som nevnt i § 11 annet ledd nr. *3 og* 5,
4. saker etter barnebortføringskonvensjonen av 25. oktober 1980 artikkel 3 for den som har fått sitt barn ulovlig bortført til *Norge*,
5. *saker etter husleieloven § 9-8 og tvangsfullbyrdelsesloven § 13-2 tredje ledd bokstav c for leietaker når saken gjelder leietakerens bolig*.

Presidenten: Sosialistisk Venstreparti, Raudt, Venstre og Miljøpartiet Dei Grøne har varsla at dei vil røysta imot.

Voteringstavlene viste at 75 representantar hadde røysta for innstillinga og 17 representantar hadde røysta mot.

(Voteringsutskrift kl. 15.04.34)

Solveig Vitanza (A) (fra salen): President, jeg fikk ikke stemt.

Tove Elise Madland (A) (fra salen): Ikke jeg heller.

Presidenten: Då tek me voteringa om att.

Votering:

Tilrådinga frå komiteen vart vedteken med 81 mot 18 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 15.05.16)

Presidenten: Vidare var innstilt:

II

I lov 26. mars 1999 nr. 17 om husleieavtaler skal § 12-5 lyde:

§ 12-5 *Husleietvistutvalget*

Husleietvistutvalget er et partssammensatt *tvisteløsningsorgan som behandler* tvister etter loven her og etter lov 16. juni 1939 nr. 6 om *husleie*.

Husleietvistutvalget er et faglig uavhengig forvaltningsorgan som ikke kan instrueres om behandlingen av enkeltsaker eller om den faglige virksomheten for øvrig.

Husleietvistutvalget kan uten hinder av taushetsplikt innhente opplysninger fra folkeregisteret som er nødvendige for utførelsen av oppgaver etter loven her og forskrifter fastsatt med hjemmel i loven her.

Tvister om leie av bolig *må* behandles *av Husleietvistutvalget* før de kan bringes inn for tingretten hvis det følger av rettergangslovgivningen at behandling i forliksrådet ellers ville vært nødvendig. Forliksrådet kan ikke behandle tvister om leie av *bolig*.

Innbringelse av *en* sak for *Husleietvistutvalget* skal likestilles med søksmål etter tvangsfullbyrdelsesloven § 5-11 første ledd annet punktum.

Departementet kan gi forskrift om Husleietvistutvalget.

III

1. Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. De enkelte bestemmelsene kan settes i kraft til ulik tid.
2. F or tvister om leie av bolig som er brakt inn for forliksrådet før 1. september 2021, gjelder husleieloven § 12-5 andre ledd slik bestemmelsen lød før ikrafttredelsen av del II i loven her.

Votering:

Tilrådinga frå komiteen vart samrøystes vedteken.

Presidenten: Det vert votert over overskrifta til lova og lova i det heile.

Votering:

Overskrifta til lova og lova i det heile vart samrøystes vedtekne.

Presidenten: Lovvedtaket vil verta ført opp til andre gongs behandling i eit seinare møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 5, debattert 5. april 2022

Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Representantforslag frå stortingsrepresentantane Liv Kari Eskeland, Helge Orten, Olve Grotle og Aleksander Stokkebø om auka fokus på og nye løysingar for rassikring av infrastruktur (Innst. 225 S (2021–2022), jf. Dokument 8:91 S (2021–2022))

Presidenten: Under debatten er det sett fram i alt fem forslag. Det er

- forslaga nr. 1–4, frå Frank Edvard Sve på vegner av Høgre, Framstegspartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslag nr. 5, frå Mona Fagerås på vegner av Sosialistisk Venstreparti

Det vert votert over forslag nr. 5, frå Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

> «Stortinget ber regjeringen sørge for at den helhetlige nasjonale ras- og skredsikringsplanen inneholder en tidfestet gjennomføringsplan med mål om å rassikre alle registrerte skredpunkt på riks- og fylkesveg med høy og middels skredfaktor.»

Raudt og Miljøpartiet Dei Grøne har varsla støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget frå Sosialistisk Venstreparti vart med 83 mot 16 røyster ikkje vedteke.
(Voteringsutskrift kl. 15.06.10)

Presidenten: Det vert votert over forslaga nr. 1–4, frå Høgre, Framstegspartiet og Sosialistisk Venstreparti.
Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringa følgje opp arbeidet som vert utført av Statens vegvesen i samband med skredfaktormodellen, og at alle relevante prosjekt vert vurderte basert på to sikringsnivå med tilhøyrande tiltak og kostnadsanalysar. Vidare ber Stortinget regjeringa syte for at fylkeskommunane vert godt involverte i arbeidet.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringa utarbeide eit innovasjonsprogram for skredsikring. Programmet bør støtte alternative løysingar og nivå innan skredsikring, på både fylkes- og riksvegar, og femne om alt frå enkel skredovervaking til tunge infrastrukturtiltak.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringa vurdere om dagens driftskontraktar for vegvedlikehald er optimale med tanke på tidleg involvering, og opne nok slik at ein kan ta i bruk innovative løysingar. Det bør i denne samanhengen vurderast om det kan vera formålstenleg med auka bruk av insentivordningar som del av driftskontraktane.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen opprette en insentivordning for utredning, installering og drift av forebyggende skredkontrollanlegg og varslingssystemer.»

Raudt, Venstre og Miljøpartiet Dei Grøne har varsla støtte til forslaga.

Votering:

Forslaga frå Høgre, Framstegspartiet og Sosialistisk Venstreparti vart vedtekne med 52 mot 47 røyster.
(Voteringsutskrift kl. 15.06.33)

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

vedtak:

Stortinget ber regjeringa sette fortgang i arbeidet med å få utarbeidd heilskaplege nasjonale ras- og skredsikringsplanar som omfattar alle skredpunkt med høg og middels skredfare, både for riksvegnettet og for fylkesvegnettet. Planane skal vera ferdige før utgangen av 2023.

Votering:

Tilrådinga frå komiteen vart samrøystes vedteken.

Votering i sak nr. 6, debattert 5. april 2022

Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Auka kostnadsramme for prosjektet rv. 13 Ryfast og utgreiing for status i tvistesak for prosjektet E39 Eiganestunnelen (Innst. 222 S (2021–2022), jf. Prop. 59 S (2021–2022))

Presidenten: Under debatten har Frank Edvard Sve sett fram eit forslag på vegner av Framstegspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget legger til grunn at det økte finansieringsbehovet som følge av økningen i kostnadsrammen for rv. 13 Ryfast ikke dekkes inn gjennom bompenger.»

Votering:

Forslaget frå Framstegspartiet vart med 86 mot 13 røyster ikkje vedteke.
(Voteringsutskrift kl. 15.07.29)

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

vedtak:

Fullmakt til å forplikte staten for investeringsprosjekt

Stortinget samtykker i at Samferdselsdepartementet kan:

Gjennomføre det tidligere godkjente investeringsprosjektet	Innenfor en endret kostnadsramme på
Rv. 13 Ryfast	9 172 mill. kroner

Fullmakten gjelder også forpliktelser som blir inngått i senere budsjettår, innenfor kostnadsrammen for prosjektet. Samferdselsdepartementet blir gitt fullmakt til å prisjustere kostnadsrammen i senere år.

Votering:

Tilrådinga frå komiteen vart samrøystes vedteken.

Votering i sak nr. 7, debattert 5. april 2022

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Nytte, ressurs og alvorlighet – Prioritering i helse- og omsorgstjenesten (Innst. 221 S (2021–2022), jf. Meld. St. 38 (2020–2021))

Presidenten: Under debatten er det sett fram i alt tre forslag. Det er

- forslag nr. 1, frå Morten Wold på vegner av Framstegspartiet og Raudt
- forslag nr. 2, frå Marian Hussein på vegner av Sosialistisk Venstreparti og Raudt
- forslag nr. 3, frå Morten Wold på vegner av Framstegspartiet

Det vert votert over forslag nr. 3, frå Framstegspartiet. Forslaget lyder:

> «Stortinget ber regjeringen sørge for at kunnskap og oppmerksomhet rundt prioriteringskriteriene tas inn i læreplanene for utdanningene tilknyttet helsevesenet.»

Votering:

Forslaget frå Framstegspartiet vart med 86 mot 13 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.08.14)

Presidenten: Det vert votert over forslag nr. 2, frå Sosialistisk Venstreparti og Raudt. Forslaget lyder:

> «Stortinget ber regjeringen foreta en gjennomgang av på hvilken måte dagens finansieringsmodeller påvirker prioriteringsbeslutningene i helse- og omsorgstjenesten, slik det er anbefalt i Blankholm-utvalgets NOU.»

Venstre og Miljøpartiet Dei Grøne har varsla støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget frå Sosialistisk Venstreparti og Raudt vart med 81 mot 18 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.08.31)

Presidenten: Det vert votert over forslag nr. 1, frå Framstegspartiet og Raudt. Forslaget lyder:

> «Stortinget ber regjeringen ta en ny vurdering av nivået på alternativkostnad for prioriteringsbeslutninger på gruppenivå i helse- og omsorgstjenesten.»

Votering:

Forslaget frå Framstegspartiet og Raudt vart med 81 mot 18 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.08.47)

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

vedtak:

Meld. St. 38 (2020–2021) – Nytte, ressurs og alvorlighet – Prioritering i helse- og omsorgstjenesten – vedleggs protokollen.

Votering:

Tilrådinga frå komiteen vart samrøystes vedteken.

Sak nr. 10 [15:09:06]

Referat

1. (354) Statsministerens kontor melder at
   1. lov om endringer i folketrygdloven, lov om Statens pensjonskasse og enkelte andre lover (endret regulering av alderspensjon under utbetaling)
   2. lov om endringer i helsepersonelloven og pasient- og brukerrettighetsloven (regulering av kosmetiske inngrep, injeksjoner og behandling)

   – er sanksjonert under 1. april 2022

   Samr.: Vert vedlagde protokollen.
2. (355) Endringer i folketrygdloven mv. (synliggjøring av folkerettslige forpliktelser til trygdekoordinering) (Prop. 71 L (2021–2022))

   Samr.: Vert send arbeids- og sosialkomiteen.
3. (356) Endringer i forurensningsloven (betingelsene for avfallsfasens opphør) og samtykke til godkjennelse av EØS-komiteens beslutning nr. 318/2021 av 29. oktober 2021 om innlemmelse i EØS-avtalen av direktiv (EU) 2018/851 om endringer i rammedirektivet om avfall mv. (Prop. 72 LS (2021–2022))

   Samr.: Vert send energi- og miljøkomiteen, utanom B, som vert sendt energi- og miljøkomiteen, som legg utkastet sitt til tilråding fram for utanriks- og forsvarskomiteen til fråsegn før innstillinga vert lagd fram.
4. (357) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ola Elvestuen, Guri Melby, Sveinung Rotevatn og Alfred Jens Bjørlo om å nå Norges mål om 30 prosent vern av natur innen 2030 (Dokument 8:178 S (2021–2022))

   Samr.: Vert sendt energi- og miljøkomiteen.
5. (358) Statens pensjonsfond 2022 (Meld. St. 9 (2021–2022))
6. (359) Endringer i tolloven (forskriftshjemmel om at loven skal gjelde for Svalbard) og endringer i midlertidig lov om stønad til husholdninger som følge av ekstraordinære strømutgifter (forlenget strømstønad) (Prop. 70 L (2021–2022))
7. (360) Endringer i statsbudsjettet 2022 under Kunnskapsdepartementet, Kultur- og likestillingsdepar-

tementet, Justis- og beredskapsdepartementet, Kommunal- og distriktsdepartementet, Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet, Barne- og familiedepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet, Finansdepartementet og Forsvarsdepartementet (økonomiske tiltak som følge av krigen i Ukraina) (Prop. 78 S (2021–2022))

8. (361) Rapport til Stortinget fra Norges Banks representantskap for 2021 (Dokument 9 (2021–2022))
   Samr.: Nr. 5–8 vert sende finanskomiteen.
9. (362) Endringer i statsbudsjettet 2022 under Kultur- og likestillingsdepartementet, Kommunal- og distriktsdepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet, Landbruks- og matdepartementet og Olje- og energidepartementet (økonomiske tiltak i møte med ekstraordinære strømutgifter m.m.) (Prop. 77 S (2021–2022))
   Samr.: Vert send finanskomiteen, utanom pkt. 2.3, som vert sendt finanskomiteen, som legg utkastet sitt til tilråding fram for næringskomiteen til fråsegn før innstilling vert lagd fram.
10. (363) Samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 6/2022 av 4. februar 2022 om innlemmelse i EØS-avtalen av direktiv 2014/40/EU om tilnærming av medlemsstatenes lover og forskrifter om framstilling, presentasjon og salg av tobakksvarer og relaterte produkter og delegert kommisjonsdirektiv 2014/109/EU (Prop. 68 S (2021–2022))
    Samr.: Vert send helse- og omsorgskomiteen, som legg utkastet sitt til tilråding fram for utanriks- og forsvarskomiteen til fråsegn før innstilling vert lagd fram.
11. (364) Endringer i tobakksskadeloven (tekniske endringer i avgiftssystemet mv.) (Prop. 73 L (2021–2022))
    Samr.: Vert send helse- og omsorgskomiteen.
12. (365) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Grete Wold, Marian Hussein, Torgeir Knag Fylkesnes, Kari Elisabeth Kaski, Mona Fagerås, Lars Haltbrekken og Kathy Lie om rask og god integrering (Dokument 8:177 S (2021–2022))
    Samr.: Vert sendt kommunal- og forvaltingskomiteen.
13. (366) Innberetning fra Stortingets ombudsnemnd for Forsvaret for 2021 (Dokument 5 (2021–2022))
    Samr.: Vert sendt kontroll- og konstitusjonskomiteen.
14. (367) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Mona Fagerås, Audun Lysbakken, Ingrid Fiskaa og Birgit Oline Kjerstad om alternativ til ferjefri E39 (Dokument 8:176 S (2021–2022))
    Samr.: Vert sendt transport- og kommunikasjonskomiteen.
15. (368) Endringer i opplæringsloven, universitets- og høyskoleloven og fagskoleloven (endring av NOKUTs oppgaver, studentrettigheter mv.) (Prop. 74 L (2021–2022))
    Samr.: Vert send utdannings- og forskingskomiteen.
16. (369) Investeringar i Forsvaret og andre saker (Prop. 75 S (2021–2022))
    Samr.: Vert send utanriks- og forsvarskomiteen.

Presidenten: Stortinget går då tilbake til behandlinga av dagens kart.

Sak nr. 9 [15:10:35]

Redegjørelse av helse- og omsorgsministeren om strategi og beredskap for videre håndtering av covid-19-pandemien

Statsråd Ingvild Kjerkol [15:11:02]: Takk for muligheten til å redegjøre for Stortinget om regjeringens strategi og beredskapsplan for videre håndtering av koronapandemien.

Den 12. februar avviklet regjeringen de fleste smitteverntiltakene. Vi la opp til en overgang med færre tiltak og regler og mer personlig ansvar. Etter det har vi hatt en periode med stor smittespredning, større enn noen gang under pandemien. Likevel har få blitt alvorlig syke, noe som henger sammen med god beskyttelse mot alvorlig sykdom gjennom vaksinasjon – og at omikronvarianten gir mindre alvorlig sykdom.

Nå ser vi tydelige tegn til at smittespredningen og sykehusinnleggelsene går nedover igjen. Totaldødeligheten i Norge har vært under forventet nivå gjennom store deler av pandemien. Gjennom høsten og vinteren har vi imidlertid sett høye tall for både sykehusinnleggelser og dødsfall. Det henger sammen med mye smitte i samfunnet, hvor mange pasienter som er innlagt av andre årsaker enn covid-19, samtidig er smittet med koronavirus. Det samme gjelder dødsfall. Mange dør nå med covid-19 og ikke på grunn av covid-19. De som dør med eller på grunn av covid-19, har gjennomsnittlig høy alder og ofte underliggende sykdom.

Det at vi nå ser nedgang i smittespredning, betyr at vi er over i en ny fase. Nå skal vi lære oss å leve med koronaviruset i samfunnet. Vi ønsker å normalisere hvordan vi forholder oss til viruset, og regjeringens strategi er nettopp en slik leve-med-strategi.

Per i dag er trusselen fra pandemien liten her i Norge. Vi har høy grad av vaksinasjon, og mange har gjennomgått infeksjon eller begge deler. Det betyr at befolkningen i stor grad er beskyttet mot alvorlig sykdom, og at det derfor er mindre behov for tiltak for å begrense smitte. Det spesifikke rådet om å være hjemme i fire

døgn etter koronasmitte oppheves. Fra nå av vil faglige råd overlates til Folkehelseinstituttet.

Men pandemien er på ingen måte over. Det er stor usikkerhet om smitteutviklingen, hvilke virusvarianter vi kan møte, og når en ny variant kan oppstå. Derfor er det fortsatt behov for god overvåking og beredskap, slik at en uheldig utvikling kan oppdages, vurderes og håndteres tidlig. En ny virusvariant med høy sykdomsalvorlighet kan igjen gi grunnlag for strenge tiltak.

Krigen i Ukraina minner oss på at uforutsette hendelser kan komme når som helst. Det har allerede kommet mange flyktninger fra Ukraina til Norge, og vi forbereder oss på at det vil komme mange i tiden framover. Ved en eventuell ny smittespredning skal vi også ta ansvar for dem som har søkt tilflukt hos oss.

Det overordnede målet for strategien er å ivareta liv og helse samtidig som samfunnet holdes åpent og økonomien kan fungere så normalt som mulig.

Regjeringen mener at den videre håndteringen av pandemien skal bygge på følgende grunnleggende prinsipper:

- Samfunnet og økonomien skal fungere mest mulig normalt.
- Befolkningsimmuniteten skal opprettholdes.
- Sykdomsbyrden skal holdes lav.
- Sårbare grupper skal beskyttes.
- Barn og unge skal prioriteres.
- Samfunnet skal være beredt på en forverret situasjon.
- Håndteringen skal være kunnskapsbasert.
- Håndteringen skal være målrettet og samordnet.
- Grunnlaget for håndteringen skal være åpent.
- Norge skal bidra i det globale arbeidet.

Vi håper nå å kunne normalisere hvordan vi forholder oss til covid-19, selv om viruset vil være i samfunnet også framover. Forhåpentligvis slipper vi nye runder med smitteverntiltak, selv om folk vil bli smittet av koronavirus, havner på sykehus med covid-19 og dør av covid-19.

Men covid-19 er fortsatt noe nytt sammenliknet med sesongvirusene vi er kjent med. Det er usikkerhet om veien videre. Derfor trenger vi en egen strategi og forhøyet beredskap som følge av koronaviruset.

Med høy grad av immunitet i befolkningen er det godt håp om at pandemien kan håndteres uten bruk av belastende smitteverntiltak. Tiltak for å dempe sykdomsbyrden og skjerme risikogrupper skal balanseres mot hensynet til å unngå belastende og inngripende tiltak. Vi ønsker ikke strengere tiltak enn nødvendig, og barn og unge skal fortsatt prioriteres om det blir behov for tiltak.

Norge vil bli påvirket så lenge vi har en global pandemi. Derfor skal Norge fortsatt bidra i det globale arbeidet.

Regjeringen har håndtert pandemien med en strategi som er fleksibel, sånn at vi til enhver tid kan tilpasse oss endringer i situasjonen. Vi hadde en helt annen situasjon før jul, med en ny og ukjent virusvariant, enn det vi har i dag. Likevel er det elementer i strategien jeg legger fram i dag, som dere vil kjenne igjen fra tidligere.

Regjeringen er opptatt av at vi framover skal være bedre forberedt på en forverret og ny utvikling enn det vi var høsten 2021. Vi er derfor nå bedre forberedt og har flere verktøy i verktøykassen enn vi hadde da.

De viktigste virkemidlene i strategien fram mot juni 2023 er:

- overvåkning og analyser som gir oss informasjon om mulige utviklinger i pandemien
- vaksinasjon
- kunnskap om sykdommens alvorlighet og virusets spredningsevne
- tilstrekkelig beredskap og kapasitet i de ulike sektorene
- et system for krisehåndtering ved behov med klare verktøy i verktøykassen

Det skal være åpen kommunikasjon om situasjonen, risikovurderinger og målet for håndteringen og om grunnlaget for beslutninger.

Pandemiens videre forløp avhenger bl.a. av samspillet mellom virusets egenskaper, dvs. sykdomsalvorlighet og spredningsevne, befolkningens immunitet, befolkningens atferd og risikofaktorer for alvorlig sykdom. Det er viktig at alle som har ansvar og oppgaver, kjenner til grunnprinsippene i regjeringens strategi og beredskapsplan. Det gir grunnlag for en felles forståelse av situasjonsutviklingen.

Forståelse av situasjonen og formidling av usikkerhet vil påvirke befolkningens og samfunnets oppfatning av alvorlighet. Vi er derfor veldig opptatt av at usikkerhet og mulig utvikling i pandemien blir formidlet riktig og åpent.

Det er fortsatt mange usikre faktorer som kan påvirke hvordan pandemien kan utvikle seg i Norge.

Regjeringen mener håndteringen av pandemien må være dynamisk og basere seg på den aktuelle situasjonen i samfunnet. Det må tas høyde for at andre samtidige hendelser kan gi utfordringer for helse- og omsorgstjenesten, men også for samfunnet for øvrig. Det vil igjen kunne påvirke håndteringen av pandemien. Det kan f.eks. være en annen helsekrise eller stor økning i migrasjonen, som vi opplever i dag.

I strategien har vi trukket opp fire scenarioer som sier noe om utgangspunktet for beredskap fram til juni 2023. Scenarioene er teoretiske og ikke antakelser om

videre utvikling, men et nyttig bakteppe for planlegging av beredskap.

Scenarioene varierer fra et antatt beste utfall med lite alvorlig sykdom og lite smitte – noe som gir en moderat høst- og vinterbølge – til et scenario som beskriver et antatt verste utfall med en kraftig smittebølge og en ny variant som gjør at mange blir alvorlig syke. Det er lite sannsynlig at et slikt scenario kan oppstå, men det er ikke utelukket.

Utgangspunktet for strategien er at samfunnet skal fungere normalt, men at vi hele tiden er forberedt på en forverret situasjon og kan reagere raskt.

Formålet med beredskapen mot covid-19 er å sette samfunnet i stand til å reagere raskt dersom overvåkningen indikerer at epidemien truer med å gi en betydelig sykdomsbyrde eller kritisk belastning på helsetjenesten. Det skal igjen føre til at vi mest mulig effektivt kan oppnå en normalisering og reetablering av et åpent samfunn.

Lokale og nasjonale myndigheter må ha gode beredskapsplaner og være forberedt på å ta disse raskt i bruk ved behov. Alle sektorene skal vurdere eget planverk og behovet for beredskap opp mot regjeringens strategi og beredskapsplan.

Håndteringen av pandemien skal i utgangspunktet følge systemet for ansvars- og oppgavefordeling, slik det er i en normalsituasjon. Samtidig skal vi ha et system for krisehåndtering som raskt kan tre i kraft ved endringer i pandemien.

Kjernen i regjeringens strategi er at vi skal være i stand til å oppdage en endret situasjon tidlig, f.eks. en ny virusvariant, sånn at vi kan respondere raskt og riktig på den endrede situasjonen.

Folkehelseinstituttet og kommunene skal bidra med generelle smittevernfaglige råd og veiledning. Åpenhet og dialog med fagfolk og befolkningen om kunnskapsgrunnlaget og vurderingene som ligger til grunn for tiltakene, er viktig for innbyggernes tillit og oppslutning om tiltakene.

Det normale er at kommunene beslutter tiltak lokalt, dersom det er forholdsmessig. Men dersom overvåkningen viser at pandemien utvikler seg i negativ retning, og det er behov for inngripende nasjonale tiltak, vil regjeringen fatte beslutninger basert på faglige råd og vurderinger. Beslutningene skal ta hensyn til hvordan smitteverntiltak påvirker samfunnet innen alle områder. Det vil si både helsekonsekvenser, andre velferdskonsekvenser og økonomiske konsekvenser.

Mange smitteverntiltak berører menneskerettslige forpliktelser – som retten til privatliv, familieliv, bevegelsesfrihet og barns rettigheter. Tiltakene vil også kunne ha betydning for forpliktelsene etter EØS-avtalen om fri bevegelighet av personer, tjenester, varer og kapital. Disse forpliktelsene må tas hensyn til når eventuell bruk av tiltak skal vurderes.

Jeg vil nå gå gjennom hvordan vi skal håndtere pandemien i praksis.

Forutsetningen for å kunne ta ned mye av den stående beredskapen er god overvåkning for raskt å kunne identifisere trusler, gode planer for raskt å kunne iverksette tiltak ved behov og ikke minst høy immunitet i befolkningen.

Det er utviklet overvåknings- og kunnskapssystemer under pandemien. Disse vil være til stor nytte og er viktige verktøy i håndteringen av pandemien. Dette er systemer som skal opprettholdes og videreutvikles for å sikre oppdatert informasjon om situasjonen, sånn at vi raskt kan oppdage og agere ved nye trusler.

Vi trenger også kunnskap om effekt av tiltak og hvordan nye varianter påvirker befolkningens helse, behandling og oppfølging. Folkehelseinstituttet, Helsedirektoratet, kommunene og helseforetakene må ha overvåkningskapasitet til å sikre oppdatert informasjon om situasjonen.

Vi skal ha beredskap for å forsterke kunnskapsinnhenting og overvåkning, vurdering og rådgivning dersom situasjonen endrer seg.

Å sikre høy grad av immunitet ved vaksinasjon er et sentralt tiltak i regjeringens strategi. Det aller viktigste virkemidlet vi har, er en offensiv vaksinestrategi. Høy vaksinasjonsgrad reduserer sykdomsbyrden, og vi kan unngå belastende smitteverntiltak. I befolkningen fra 18 år og oppover er nå 90,6 pst. vaksinert med to doser, og vi ønsker at den andelen skal øke ytterligere.

Vi skal fortløpende vurdere behovet for oppfriskningsdoser, og det skal være et tilbud i kommunene om vaksinering til dem som ønsker å starte eller fullføre sin vaksinasjon. Kommunene skal også ha planer for vaksinasjon som skal sikre at deler av eller hele befolkningen på kort varsel kan bli vaksinert igjen, dersom det skulle bli nødvendig. Kommunene kan organisere vaksinasjonene slik de finner det mest hensiktsmessig for å oppnå høyest mulig vaksinasjonsdekning, og de må være forberedt på at de eldste og risikogrupper kan ha behov for nye oppfriskningsdoser til høsten eller tidligere.

Vi har beredskapslager med vaksiner. Regjeringen har inngått innkjøpskontrakter, og vi deltar i EUs arbeid med videre innkjøp av vaksiner. Det inkluderer også nye variantvaksiner.

Innbyggerne skal ha tilgang på informasjon om nytte og eventuelle ulemper ved vaksiner, og vi skal hele veien søke kunnskap om vaksinenes effekt, varighet og beskyttelsesevne og om hvordan ulike vaksinasjonsstrategier virker.

Stadig utvikling i behandlingsmetoder og legemidler gjør at vi kan gi et bedre tilbud til dem som likevel blir alvorlig syke av koronasykdom.

Alle deler av samfunnet må ha planer for innføring av kontaktreduserende tiltak for å bremse ny smittespredning – hvis det blir aktuelt. Regjeringen har i samarbeid med Folkehelseinstituttet, Helsedirektoratet og ulike sektorer utarbeidet et overordnet rammeverk med tiltakspakker som inneholder både hygienetiltak og kontaktreduserende tiltak. Dette er selvsagt tiltak vi håper å unngå å bruke, men vi kan ikke utelukke det.

Formålet er å bidra til forutsigbarhet for befolkningen og sektorene og gi grunnlag for en bedre planlegging og beredskap. Tiltakene må vurderes konkret i lys av den aktuelle situasjonen og oppdatert kunnskapsgrunnlag, før de eventuelt innføres.

Også for innreiseområdet er det laget rammeverk med tiltakspakker. Erfaringer viser at den typen tiltak ikke har hindret verken alfa-, delta- eller omikronvarianten i å komme inn i Norge. Å kunne fange opp tilfeller på grensen har likevel vært verdifullt for å forsinke smittespredning og redusere belastningen på helsetjenesten.

Vi skal ha beredskap for raskt å kunne innføre tiltak innenfor testing, isolering, smittesporing og karantenering – det såkalte TISK-systemet, som vi alle har lært oss – for å begrense ny smittespredning. Kommunene skal ha en beredskap for å kunne teste befolkningen, og helseforetakene skal ha en beredskap for å kunne analysere prøver. Det legges til grunn at kommunene skal kompenseres for nødvendige merutgifter som følge av denne økte beredskapen.

Kommuner og helseforetak må ha beredskapslagre med smittevernutstyr og forsyningsplaner for den typen utstyr. Under pandemien er det etablert et nasjonalt beredskapslager for smittevernutstyr, og regjeringen ser nå på framtidig omfang og organisering av det lageret.

Det er også etablert beredskapslagre for forsyningskritiske legemidler i kommune- og spesialisthelsetjenesten under pandemien. Regjeringen vurderer nå omfang av lagrene og organisering.

Koronasertifikat er tatt i bruk i Europa og skal legge til rette for økt bevegelighet over landegrensene i EU under pandemien. Regjeringen arbeider med sikte på at løsningen skal beholdes som beredskap og for å imøtekomme befolkningens behov ved reiser.

Helse- og omsorgstjenesten må kunne mobilisere, oppskalere og håndtere bølger av covid-19 samtidig med håndtering av andre tilstander og sykdommer som kan oppstå. Det inkluderer planer for omdisponering av personell, slik at kapasiteten raskt kan skaleres opp, både generelt og intensivkapasiteten i sykehusene spesielt.

Stat og kommuner må ha beredskap for å kommunisere om situasjonen og håndteringen til alle grupper i befolkningen, også til dem som snakker lite norsk, som i liten grad følger norske medier, eller har lav digital kompetanse.

Det nære samarbeidet med nordiske land og med EU skal fortsette. Det har bidratt til gjensidig informasjon, bedre kunnskapsgrunnlag, overvåkning og vurderinger samt bedre innkjøpsavtaler for vaksiner.

Særlig når det gjelder tilgang til vaksiner, har Norges samarbeid med EU vært avgjørende og bidratt til tidligere vaksinering av befolkningen. Dette samarbeidet er viktig for Norge også i framtiden. Regjeringen har derfor besluttet at Norge søker deltakelse i EUs styrkede helseberedskap på så like vilkår med EUs medlemsland som mulig.

Norge deltar og bidrar betraktelig internasjonalt i arbeidet som skal sørge for global forsyning av vaksiner og andre helsegoder, også til lavinntektsland. Dette arbeidet skal fortsette og har betydning for utviklingen av hele pandemien globalt.

Pandemien er ikke over. Selv om tallene er positive her hjemme, er det økende smittespredning andre steder i verden. Derfor er det viktig å huske på at pandemien ikke er over i Norge før den er over globalt. Det betyr at vi skal leve med dette viruset og denne pandemien en stund til.

Mange har hatt det tøft de siste to årene, ikke minst gjelder det barn og unge. De eldste og andre sårbare grupper har vært spesielt rammet. Noen hver av oss har kjent på at det er tungt å stå i en pandemi som «aldri» tar slutt. Også for fagfolkene våre har det vært tøft, og i to år har de lagt ned en helt uvurderlig innsats. Koronapandemien har vist oss at vår felles offentlige helsetjeneste ikke bare er trygghet i hverdagen. Den er også et viktig bolverk i krisetid, og det er fagfolkenes fortjeneste.

Nå har vi tatt tilbake hverdagen, og sammen skal vi leve normalt igjen. Men skulle utviklingen gå i feil retning, er vi forberedt på å handle raskt hvis det blir nødvendig.

Regjeringens strategi og beredskapsplan skal sørge for at vi overvåker og følger nøye med på utviklingen. Vi er forberedt, vi er fleksible og forutsigbare.

Presidenten: Presidenten vil føreslå at utgreiinga frå helse- og omsorgsministeren om strategi og beredskap for vidare handtering av covid-19-pandemien vert send helse- og omsorgskomiteen. – Det er vedteke.

Då er dagens kart ferdighandsama. Ønskjer nokon ordet før møtet vert heva? – Det er ikkje sett, og møtet er heva.

Møtet slutt kl. 15.33.

Svanemerket trykksak, 2041 0654